

Begroting 2023

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	4
Inleiding	6
Programma 0 Bestuur en ondersteuning	8
Thema Bestuur	8
Thema Dienstverlening en Organisatie	10
Programma 1 Veiligheid	17
Thema Crisisbeheersing en brandweer	17
Thema Openbare orde en veiligheid	17
Programma 2 Verkeer en vervoer	21
Thema Verkeer, vervoer en wegen	21
Programma 3 Economie	24
Thema Ondernemen en werkgelegenheid	24
Thema Grondexploitatie - bedrijventerreinen	25
Programma 4 Onderwijs	29
Thema Onderwijs	29
Programma 5 Sport, cultuur en recreatie	34
Thema Cultuur	34
Thema Recreatie en Toerisme	35
Thema Openbaar groen	36
Thema Sport	37
Programma 6 Sociaal domein	41
Thema Uitvoering sociale wetgeving	41
Thema Maatschappelijke ondersteuning	43
Thema Jeugdhulp	45
Thema Dorpenbeleid en dorpshuizen	47
Programma 7 Volksgezondheid en milieu	53
Thema Milieu	53
Thema Gezondheid en Leefstijl	55
Thema Duurzaamheid	56
Programma 8 Bouwen, wonen en gronden	64
Thema Ruimtelijke ordening	65
Thema Wonen	66
Thema Landschap, Natuur, Biodiversiteit, Landbouw en Erfgoed	67
Thema Grondexploitatie - niet bedrijventerreinen en vastgoed	70
Paragrafen	74
Lokale heffingen	74
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	78
Onderhoud kapitaalgoederen	82
Financiering	87

Bedrijfsvoering	90
Verbonden partijen	92
Grondbeleid	105
Projecten.....	108
OWO samenwerking	110
Financiële begroting	113
Overzicht van baten en lasten	113
Uiteenzetting financiële positie	119
Bijlage: Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld.....	123

Inleiding

Inleiding

De begroting 2023 is de eerste begroting van de in 2022 gekozen gemeenteraad. De begroting is gebaseerd op visiedocumenten zoals “Romte en ferskaat 2013” en het coalitieakkoord 2022 – 2026, “Mei-inoar foarút”, aangevuld met de specifieke beleidskaders die de raad in het verleden heeft vastgesteld. Per programma is de koppeling gelegd met de van toepassing zijnde (wettelijke) taakvelden. Door deze opbouw is een beter inzicht in de eerste twee zogenaamde Wat-vragen: “Wat willen we bereiken?” en “Wat gaan we ervoor doen?”. Daarnaast zijn de relevante beleidsindicatoren en actieve verbonden partijen genoemd. Elk programma sluit af met de derde Wat-vraag “Wat mag het kosten?” gevolgd door een toelichting hierop. In de paragrafen worden de beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, evenals de lokale heffingen en de overhead.

Voor het eerst sinds lange tijd kent het komende jaar voldoende financiële ruimte om de ambities uit het coalitieakkoord vorm te geven. Daardoor kunnen we stevig inzetten op het vormgeven van de energietransitie. Op de lange termijn blijft de financiële situatie van de gemeenten en dus ook van Opsterland, onzeker. Dit komt omdat het rijk werkt aan een wijziging in de financieringssystematiek voor gemeenten. Hoe dat precies wordt vormgegeven is nog niet bekend. Financieel neemt het rijk er al wel een voorschot op.

Ook voor onze inwoners zijn het onzekere tijden. De kosten van levensonderhoud zijn fors gestegen en stijgen nog steeds. Om onze inwoners te ontzien kiezen wij ervoor om de totale lasten van de rioolheffing en afvalstoffenheffing in 2023 niet te laten stijgen. Daarnaast blijven we die inwoners die onze hulp nodig hebben ondersteunen bij het vinden van een oplossing voor actuele problemen door stijging van de kosten van levensonderhoud.

Ondanks de onzekerheden kijken we ook uit naar 2023. We gaan samen met raad en inwoners aan de slag met de invoering van de Omgevingswet, we zetten verdere stappen op weg naar een energieneutraal Opsterland en nemen actief deel aan de discussie rondom de invulling van de stikstofproblematiek. Zo willen we blijven zorgen voor een gemeente waarin het goed wonen en ondernemen is, waar mensen naar elkaar omkijken en samen de schouders zetten onder een vitale, leefbare en duurzame samenleving.

Begrotingsstrategie

Afgelopen juli vertelden we in de Perspectief 2022 over de onzekerheden waar we als gemeente mee te maken hebben. Zo is de herijking van het verdeelmodel voor de algemene uitkering toch per 2023 ingevoerd, ondanks de bezwaren van de VNG en de adviezen van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) om daarmee te wachten totdat de onderzoeken zijn afgerond. In het verlengde van het besluit voor 2021 en 2022 is de opschalingskorting opnieuw opgeschort en wel tot en met 2025.

In de raming van de algemene uitkering voor 2026 is de opschalingskorting volledig doorgevoerd voor het origineel geraamde bedrag. Daarnaast is het accres van de algemene uitkering (de jaarlijkse indexatie) vastgezet op een plus van 1 miljard t.o.v. het niveau 2022. Hiermee wordt al geanticipeerd op de uitbreiding van het gemeentelijk belastinggebied zonder dat duidelijk is hoe dat zal worden vormgegeven. Beide beslissingen hebben als effect dat het structurele ruimte voor 2026 ongeveer €5 miljoen lager is dan de ruimte voor 2025.

Deze forse teruggang heeft het college voor een dilemma gesteld. Aan de ene kant zijn er namelijk veel opgaven waarin de gemeente een actieve rol moet gaan spelen en waarvoor in 2023, 2024 en 2025 ook aanzienlijk meer middelen voor beschikbaar zijn gesteld. In 2026 daalt de algemene uitkering met €5 miljoen. Het effect hiervan is dat bij een volledig gebruik van de ruimte in 2025 voor het realiseren van de opgaven dit resulteert in een begrotingstekort in 2026 dat zo groot uitvalt dat de verruiming van het gemeentelijk belastinggebied mogelijk niet afdoende middelen oplevert om het tekort te dekken. De consequentie zou dan zijn dat er bezuinigd moet worden waarbij mogelijk een deel van de in de voorliggende jaren bereikte resultaten teniet worden gedaan.

Het college kiest daarom voor de strategie om een deel van de activiteiten projectmatig aan te pakken waarbij het grootste deel van kosten vooral in de jaren 2023, 2024 en 2025 worden gemaakt. Hiermee wordt op dit moment nog niet de volledig geraamde ruimte voor 2024 en 2025 ingezet. Door deze keuze bedraagt het verwacht structureel tekort voor 2026 €1,4 miljoen. De VNG is in overleg met het Rijk om te komen naar een oplossing voor dit ravijn.

Kosten als gevolg van de vluchtelingencrisis (regulier en Oekraïne) en Coronapandemie zijn als incidentele kosten aangemerkt en zijn niet opgenomen in de begroting. Het is op dit moment moeilijk in te schatten wat de hoogte van deze kosten zijn in 2023. Het Rijk heeft overigens aangegeven dat we een tegemoetkoming in de kosten kunnen verwachten. Het is echter niet altijd even duidelijk of deze alle gemaakte kosten zal dekken.

Vaststellen begroting

Deze begroting wordt voorgelegd ter vaststelling in de raadsvergadering van 7 november 2022.

Financieel beeld

Volgens de geldende voorschriften is het saldo van de structurele baten en lasten bepalend voor het resultaat van de begroting, incidentele baten en lasten mogen daarvoor niet meegenomen worden.

Het financiële beeld ziet er als volgt uit:

Financieel overzicht begroting 2023 (bedragen x € 1.000)				
Omschrijving	2023	2024	2025	2026
Saldo baten en lasten	594	2.869	3.121	-1.444
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-30	-30	-30	-30
Begrotingssaldo	564	2.839	3.091	-1.474
<i>Verdeeld in</i>				
Incidenteel begrotingssaldo	469	334	-307	-25
Structureel begrotingssaldo	95	2.505	3.398	-1.449

Programma 0 | Bestuur en ondersteuning

Programma 0 | Bestuur en ondersteuning

In 2022 is de coalitie van Opsterlands Belang, FNP, PvdA en ChristenUnie gestart. De nieuwe coalitie gaat door met de door de vorige coalitie ingezet beweging naar een nieuwe manier van besturen: modern besturen. Juist in de gemeente staat de overheid dichtbij mensen en moet duidelijk zijn wat je wel of niet van die overheid kan verwachten. Ook moet duidelijk zijn hoe besluiten tot stand komen en hoe en wanneer je daar invloed op kan hebben. De gemeenteraad komt meer aan bod aan de voorkant van het proces. Daarnaast gaan we door met het integriteitsbeleid van de afgelopen jaren. De kernwaarden van modern bestuur zijn transparantie, openbaarheid en resultaatgerichtheid.

Opsterland is een zelfstandige gemeente in Zuidoost-Fryslân en wil die zelfstandigheid behouden. De gemeente Opsterland zoekt naast de samenwerking in OWO-verband ook de verbinding met andere gemeenten, zoals met Heerenveen en Smallingerland, maar ook breder. Wij maken deel uit van de P10 het snel groeiende samenwerkingsverband van inmiddels 30 grote plattelandsgemeenten. Vanuit deze positie brengen wij onze ambities en uitdagingen onder de aandacht van de landelijke en Europese politiek. Dit doen wij bijvoorbeeld via de VNG en de VFG.

Adequate en persoonlijke dienstverlening is belangrijk. Naast de dienstverlening in het gemeentehuis komen steeds meer producten digitaal beschikbaar voor inwoners en bedrijven. Over onze dienstverlening en andere onderwerpen communiceren we actief en efficiënt. We zijn een professionele organisatie, met aandacht voor modern werkgeverschap en werknemerschap. We zorgen dat onze rol als gemeente beter aansluit bij de netwerksamenleving. Hier werken we aan door middel van een organisatieontwikkelingstraject.

Kaderstellende documenten

Coalitieakkoord Opsterland 2022-2026 - Mei-inoar foarút
Romte en ferskaat 2013
Informatiebeleidsplan OWO-gemeenten 2017-2020
Bestuursvereenkomst OWO-samenwerking (2015)
Standpuntbepaling voortgang OWO-samenwerking (2016)
OWO-visie (2021)

Thema Bestuur

Doelstellingen

Wij willen het vertrouwen in de overheid en de verbondenheid van mensen met hun omgeving versterken

Het vertrouwen in de politiek en het bestuur en de verbondenheid van mensen met hun omgeving wordt in het algemeen minder. Wij willen dit de komende vier jaar samen met inwoners, organisaties en bedrijven verbeteren.

Maatregelen

Wij maken een participatieverordening

Wat gaan we er voor doen

Wij maken een participatieverordening, waarin de spelregels staan voor de manier waarop inwoners en gemeenten kunnen samenwerken en hoe de gemeente inwoners betreft bij beleid en besluitvorming. Voor projecten waarbij de gemeenten een prominente rol speelt, kunnen we met de verordening vooraf kaders stellen en duidelijke afspraken maken over rollen en verantwoordelijkheden van initiatiefnemers en de gemeente.

We betrekken de politiek meer bij jongeren

Wat gaan we er voor doen

We gaan met de raad in gesprek over manieren om de politiek meer bij jongeren te betrekken. Wij bekijken bijvoorbeeld of we jaarlijks een kinderburgemeester kunnen benoemen.

Doelstellingen

De privacy van burgers is gewaarborgd

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) stelt strenge eisen aan de verwerking van persoonsgegevens door onze gemeente van haar inwoners en haar medewerkers.

Maatregelen

Wij zorgen dat onze organisatie voldoet aan de AVG

Wat gaan we er voor doen

We zijn bezig met het invoeren van de verplichte maatregelen in het kader van de AVG. Denk hierbij aan privacyverklaringen, verwerkingsregister en datalekprotocollen. Hiermee gaan we in 2023 voldoen aan de basisvereisten van de AVG.

Doelstellingen

Opsterland blijft bestuurlijk zelfstandig en in staat om toekomstige opgaven uit te voeren, zelf of in samenwerking met (keten)partners

Opsterland is een zelfstandige gemeente en wil die zelfstandigheid behouden.

Maatregelen

Wij werken samen in OWO-verband

Wat gaan we er voor doen

Met de gemeenten Ooststellingwerf en Weststellingwerf vormen wij de OWO-samenwerking. OWO kent de volgende gezamenlijke afdelingen:

- Bedrijfsvoering (financiële administratie, personeels- en salarisadministratie, inkoop en aanbesteding, ICT, documentaire informatievoorziening en verzekeringen; gehuisvest in Wolvega);
- Beheer en Registratie (belastingen, vastgoedinformatie en backoffice Werk, inkomen en zorg; gehuisvest in Oosterwolde);
- Vergunningverlening, toezicht en handhaving; gehuisvest in Gorredijk.

De komende jaren investeren wij extra middelen in de gezamenlijke bedrijfsvoering, bijvoorbeeld op het gebied van ICT.

Naast de huidige samenwerking in de drie afdelingen en bij belangrijke dossiers als de Omgevingswet verkennen wij de kansen voor meer samenwerking, zoals afgesproken in de OWO-visie uit 2021. Daarnaast trekken wij zoveel mogelijk samen op in regionale verbanden, zoals verbonden partijen. De colleges van B&W moeten goed in positie zijn in het bestuur van de OWO-samenwerking.

Via de P10 dragen wij bij aan verbetering van de leefbaarheid van het platteland

Wat gaan we er voor doen

Opsterland is een van de dertig leden van de P10, het netwerk van grote plattelandsgemeenten. Samen met de andere leden behartigen wij de belangen van plattelandsgemeenten bij de provinciale, nationale en Europese overheden.

Wij dragen met de Regiodeal Zuidoost-Friesland bij aan de ontwikkeling van de regio

Wat gaan we er voor doen

In 2020 is de aanvraag Regio Deal Zuidoost-Friesland (vijf gemeenten samen met Provincie en Wetterskip) gehonoreerd met een rijksbijdrage van €15.000.000,- voor de periode 2020 - 2023. De cofinanciering van de rijksbijdrage is geregeld binnen bestaande projecten en middelen in Zuidoost-Friesland die bijdragen aan de doelen van de Regio Deal. Nadien is een en ander verder uitgewerkt tot de Regio Deal Zuidoost-Friesland. Opsterland is bestuurlijk trekker van de Regio Deal. Het kabinet heeft de ambitie om met de regionale partners Regio Deals af te sluiten, ter versterking van de regio's en daarmee van de samenleving. Uitgangspunt is de eigen regionale kracht. In de deals werken Rijk en regio samen aan meervoudige opgaven die bijdragen aan de brede welvaart.

Met de rijksbijdrage gaan we in Opsterland investeren in het in 2022 uit te werken integrale programma Geweldig Gorredijk en in vernieuwing van de Brink in Bakkeveen. Hiervoor ontvangt de

gemeente Opsterland een rijksbijdrage van €1.600.000,-.

Daarnaast zijn er in de hele periode van de Regio Deal meerdere regionale projecten die ook hun uitwerking krijgen in Opsterland:

- het regionale project Natuur & Landschap (herstel landschapselementen);
- een extra impuls op het gebied van duurzaamheid/energietransitie;
- een nadere uitwerking van het programma van het regionale team Recreatie & Toerisme;
- in de regiodealperiode kunnen lokale initiatieven een aanvraag indienen bij het Regiofonds waarin een Rijksbijdrage van circa €1.000.000,- is opgenomen;
- er is een Regiobudget Dorpsontwikkelingsmaatschappijen van 10 x €25.000,-;
- de provincie zet een plus op de gebiedsontwikkeling Koningsdiep (€500.000,-);
- het Wetterskip gaat aan de slag met verschillende projecten om bij droogte water langer vast te houden met regelbare stuwen en duikers;
- met het thema Zorg economie zetten we in op een leefbare- en betaalbare regio waar onze inwoners prettig kunnen (blijven) wonen en werken (rijksbijdrage €400.000,-).

De raad houdt sturing op de verbonden partijen

Wat gaan we er voor doen

Opsterland is deelnemer aan een aantal verbonden partijen. Wij zorgen ervoor dat de raad tijdig geïnformeerd wordt over belangrijke ontwikkelingen bij de verbonden partijen en zienswijzen kan indienen op bijvoorbeeld de begroting van verbonden partijen.

De raad is geïnformeerd over begrotingen en jaarstukken van de verbonden partijen. Daarnaast zijn er informatiebijeenkomsten georganiseerd door bijvoorbeeld SDF en Bedrijvenpark A7. De raad is ook actief geïnformeerd over actuele kwesties bij verbonden partijen, bijvoorbeeld over de situatie bij Caparis of Veiligheidsregio Fryslân.

Thema Dienstverlening en Organisatie

Doelstellingen

De gemeentelijke organisatie is stabiel, slagvaardig en efficiënt, en is op haar taken berekend

Een goed toegeruste en stabiele organisatie kan een slagvaardige en efficiënte dienstverlening leveren aan het college, de raad en de samenleving. Hiervoor investeren wij in organisatieontwikkeling, een andere manier van werken en goed werkgeverschap.

Maatregelen

Wij stimuleren een andere manier van werken

Wat gaan we er voor doen

Werken in de netwerksamenleving vraagt van medewerkers dat zij niet altijd op kantoor werken. De soort werk bepaalt waar dat het beste gedaan kan worden. De ene keer is dat op kantoor, de andere keer is dat bij een maatschappelijke partner of thuis. In de coronatijd heeft de organisatie al veel ervaring opgedaan met dit hybride werken. Deze ontwikkeling, die al enige tijd loopt, vraagt om een andere inrichting van de gemeentelijke gebouwen en om de juiste middelen voor medewerkers om hun werk te kunnen doen. In 2023 gaan wij hiermee verder.

Wij nemen maatregelen om een aantrekkelijker werkgever te zijn

Wat gaan we er voor doen

De arbeidsmarkt staat onder druk. Ook voor onze gemeente is het steeds lastiger geworden om voldoende gekwalificeerd personeel te vinden en vast te houden. Om ervoor te zorgen dat mensen graag voor onze gemeente willen werken, onderzoeken wij welke maatregelen nodig zijn om onze positie op de arbeidsmarkt te verbeteren. Dit doen wij in OWO-verband en waar mogelijk Fryslân-breed.

Wij gaan verder met de ingezette organisatieontwikkeling

Wat gaan we er voor doen

In 2020 zijn we gestart met een organisatieontwikkelingstraject om beter aan te sluiten bij de rol van de gemeente in de netwerksamenleving. De afgelopen twee jaar zijn de aansturing en de inrichting van de teams aangepast. Ondertussen zit de hele organisatie in een traject om te leren en ontwikkelen. De kernpunten hiervan zijn integraal werken, rolduidelijkheid, eigenaarschap nemen en feedback geven en ontvangen. Dit traject loopt door in 2023.

Doelstellingen

Dienstverlening is adequaat, klantvriendelijk en oplossingsgericht

We zijn bereikbaar op de wijze waarop onze inwoners en ondernemers dat wensen, via de website (24/7), telefoon, post of fysiek (gemeentehuis).

Hierbij stimuleren we het gebruik van het digitale kanaal en blijven we gebruik maken van nieuwe ontwikkelingen op het gebied van dienstverlening. De waardering van inwoners en ondernemers voor onze dienstverlening is minstens gelijk aan het landelijk gemiddelde voor gemeenten.

Maatregelen

Onze dienstverlening wordt met minimaal een 7 gewaardeerd

Wat gaan we er voor doen

Het is belangrijk om een adequate dienstverlening te leveren. Daarvoor streven we naar een gemiddelde beoordeling met minimaal een 7 over 2023.

Beleidsindicatoren

De formatie neemt in 2023 met 14 fte toe. Deze toename is gedeeltelijk de formatie die in de perspectiefbrief 2022 is toegekend voor de uitvoering van de gemeentelijke taken voor 2023 e.v. In de perspectiefbrief 2022 is deze formatie-uitbreiding verder toegelicht. Daarnaast is er in de begroting 2023 voor 6,6 fte aan formatie opgenomen die invulling moet gaan geven aan de ambities uit het coalitieakkoord en de taken die voortkomen uit de energietransitie, woonakkoord en stikstofproblematiek.

Waar formatie staat voor de maximale omvang van de organisatie staat de bezetting voor de feitelijke omvang van de organisatie. Voor de begroting 2023 is het gepresenteerde cijfer een prognose. Die is gebaseerd op de bezetting op 1 januari 2022 opgehoogd met de toename van de formatie met 14 fte. Dit is gedaan met de aanname dat het wel de bedoeling is dat formatie ook wordt ingevuld.

De stijging van de apparaatskosten komt vooral doordat OWO-kosten, de energiekosten en de loonsom zijn toegenomen. De kosten voor de OWO-uitvoering zijn een aantal jaren constant gehouden. Echter ook daar geldt dat de (ICT) risico's toenemen en de bedrijfsvoering steeds afhankelijker wordt van deze diensten. In de perspectiefbrief 2022 was voor 2023 een bijstelling van ongeveer €0,9 mln. geraamd. De tweede oorzaak is de sterke stijging van de energielasten. Voor 2023 nemen die ongeveer met €0,5 mln. toe. De derde oorzaak voor de stijging van de apparaatskosten zijn de loonkosten. Deze stijgen door twee oorzaken. De eerste is de indexatie van de loonkosten voor 2023. Voor de begroting is uitgegaan van 2,4% o.b.v. de macro economische verkenning maart 2023 van het CBS. De begrote loonkosten stijgen hierdoor met €0,8 mln. Daarnaast stijgen de loonkosten met €1,4 mln. door de uitbreiding van de formatie met 14 fte.

De externe inhuur wordt bepaald op basis van de werkelijke inhuur kosten. De externe inhuurkosten worden niet afzonderlijk begroot en daarom is deze indicator nog niet bekend voor 2022 en 2023.

Door de toename in de kosten van de OWO-dienstverlening en de energielasten, beide vallen onder de overhead, stijgt het percentage. De toename van de formatie heeft hierop maar een beperkt effect. Dit omdat de meeste van de nieuwe formatieplaatsen zich bezighouden met het uitvoeren van taken die betrekking hebben op de uitvoering van extern gericht beleid en werkzaamheden. Deze personele kosten worden doorbelast naar de beleidsprogramma's en zitten dus niet in de overhead.

Beleidsindicatoren	Eenheid	2020 (jr)	2021 (jr)	2022 (bg)	2023 (bg)
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	7,4	7,6	8,1	8,5
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	7,0	7,1	7,5	7,9
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	688	735	783	893
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	10,3%	14,4%	x	x
Overhead	% van totale lasten	11,4%	13,0%	13,8%	17,4%

Bron: eigen gegevens

De berekening van deze indicatoren is gebaseerd op het document van de VNG 'Definities beleidsindicatoren 'bestuur en organisatie'.

Verbonden partijen

- CSV Amsterdam B.V. (voormalig Claim Staat Vennootschap B.V.) voortgekomen uit de verkoop van Essent.
- NV Bank Nederlandse Gemeenten.

Vennootschapsbelasting

De verwachte lasten in verband met de vennootschapsbelasting zijn voor 2023 €0,-.

Onvoorzien

Voor onvoorzien uitgaven is in 2023 €37.500 beschikbaar (€1,26 per inwoner).

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel enkel de mutaties van programma 0 reserves meegenomen.

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2021	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	17.332	18.045	19.779	19.223	18.852	18.579
Baten	62.443	63.169	63.867	64.823	65.235	60.104
Saldo voor bestemming	45.111	45.123	44.088	45.600	46.383	41.525
Mutaties reserves						
Lasten	3.402	1.010	-	-	-	-
Baten	423	1.109	-	-	-	-
Saldo na bestemming	42.132	45.222	44.088	45.600	46.383	41.525

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2022	Begroting 2023	Mutatie begroting 2022/2023
Saldo per taakveld			
0.1 Bestuur	-1.368	-1.488	-121
0.10 Mutaties reserves	-884	-30	854
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	867	-564	-1.432
0.2 Burgerzaken	-972	-987	-14
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-716	-899	-183
0.4 Overhead	-13.123	-14.691	-1.568
0.5 Treasury	224	196	-29
0.61 OZB woningen	2.420	2.446	26
0.62 OZB niet-woningen	1.520	1.546	26
0.64 Belastingen overig	98	98	-
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	57.079	57.907	828
0.8 Overige baten en lasten	-40	-40	-
Saldo voor bestemming	45.106	43.494	-1.613
Stortingen reserves			
Dotatie AR vrije deel tbv Duurzaamheidsreserve	-750	-	750
Dotatie AR vrije deel tbv Werkplek van de toekomst	-260	-	260
Totaal stortingen reserves	-1.010	-	1.010
Onttrekkingen reserves			
Onttrekking AR vrije deel tbv vrijval Corona egaliseringsreserve	1.010	-	-1.010
Onttrekking AR vrije deel tbv Personeel SD versterken toegang	69	-	-69
Onttrekking AR vrije deel tbv Werkplek van de toekomst	30	-	-30
Totaal onttrekkingen reserves	1.109	-	-1.109
Saldo na bestemming	45.205	43.494	-1.712

Tussen het hoofdoverzicht en de specificatie per taakveld zit een verschil van €594.000. Dit ontstaat door dat alle mutaties reserves op taakveld 0.10 geboekt zijn (€30.000). Om het juiste inzicht per programma te krijgen worden de mutaties in de reserve toegelicht in het betreffende programma ipv in programma 0. Verder is in het hoofdoverzicht het resultaat van de begroting er uit gehaald, in de specificatie is dit zichtbaar op taakveld 0.11 (€564.000).

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2023 €1.712.000 nadeliger dan in 2022.

Algemeen

De personeelslasten worden verplicht toegerekend aan die taakvelden waar het personeel in kwestie wordt ingezet. De gedachte hierachter is dat zo inzichtelijk wordt hoeveel van de lasten in taakveld nodig zijn voor de personele inzet op dat taakveld. De toerekening van de personeelslasten over de verschillende taakvelden is in 2023 gestegen. Dit is het gevolg van de hogere personele kosten (zie toelichting hieronder bij taakveld 0.4). Over alle programma's gerekend is deze toerekening budgettair neutraal.

Toelichting per taakveld:

Taakveld 0.1 Bestuur geeft in 2023 een nadeel van €121.000 ten opzichte van 2022.

Het nadeel op dit taakveld wordt voornamelijk veroorzaakt door de kosten van de extra wethouder (€103.000). Hiermee was in de begroting van 2022 nog geen rekening gehouden. De doorberekening van de personeelslasten naar dit taakveld geeft een nadeel van €12.000. De overige posten geven per saldo een nadeel van €6.000.

Taakveld 0.10 Reserves geeft in 2023 een voordeel van €854.000 ten opzichte van 2022.

De mutaties in de reserves worden steeds bij het desbetreffende programma toegelicht.

Taakveld 0.11 Resultaat van de rekening baten en lasten geeft in 2023 een nadeel van €1.432.000 ten opzichte van 2022.

Het verwachte resultaat van de begroting 2022 na verwerking van alle raadsbesluiten bedraagt €867.000 nadelig. Het verwachte voordelige begrotingsresultaat 2023 is €564.000. Het begrotingsresultaat is in 2023 dus €1.432.000 voordeliger dan in 2022. In afwachting van besluitvorming door de raad is dit voordeel hier als last verantwoord (storting in reserves).

Taakveld 0.2 Burgerzaken geeft in 2023 een nadeel van €14.000 ten opzichte van 2022.

In 2022 was een incidenteel budget beschikbaar van €20.000 voor een burgerpeiling klanttevredenheid. In 2023 is geen incidenteel budget opgenomen, dus in 2023 een voordeel ten opzichte van 2022. De doorberekening van de personeelslasten geeft een nadeel van €24.000. Daarnaast is de verwachte opbrengst van de leges reisdocumenten €10.000 lager.

Taakveld 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden geeft in 2023 een nadeel van €183.000 ten opzichte van 2022.

In de kadernota vastgoedbeleid is geadviseerd om de organisatie van vastgoedtaken te herzien. Daarom zal er in 2023 een inventarisatie plaatsvinden van objecten in het ruimtelijk domein inclusief alle eigendoms-, beheer- en exploitatieaspecten. Voor deze projectopdracht is in 2023 eenmalig €140.000 nodig. Daarnaast wordt voor de verwachte prijsstijgingen van gas en elektra in 2023 €35.000 extra geraamd. De overige posten geven per saldo een nadeel van €8.000.

Taakveld 0.4 Overhead geeft in 2023 een nadeel van €1.568.000 ten opzichte van 2022.

De personeelskosten zijn in 2023 gestegen ten opzichte van 2022. In de perspectiefbrief 2022 zijn extra middelen toegekend voor zowel formatie als ook indexatie. De toegekende middelen zijn in 2023 voor wat betreft de formatie €436.000 hoger dan in 2022. Voor indexatie is dit €500.000 (o.b.v. raming CEP -maart 2022 - loonsom 3,4%). Daarnaast is er in de begroting 2023 nog voor 6,6 fte nieuwe formatie opgenomen. Zoals hierboven ook al aangegeven is dit noodzakelijk om invulling te geven aan de ambities uit het coalitieakkoord en de taken die voortvloeien uit de energietransitie, het woonakkoord en de stikstofproblematiek. Dit geeft in 2023 een extra last van €773.000. Dit is inclusief tijdelijk inhuur voor projectmanagers. Hier staat tegenover dat er in 2023 minder tijdelijke personeelskosten zijn dan in 2022 (voordeel €367.000) en dat in 2023 de WW-verplichtingen met €38.000 naar beneden bijgesteld kan worden.

Tot en met 2022 werd een gedeelte van de salariskosten rechtstreeks aan programma 6 doorberekend. Vanaf 2023 gaat dit via de doorberekening van personeelslasten, in overeenstemming met de andere programma's. Hierdoor wordt er in 2023 €497.000 minder rechtstreeks doorberekend naar programma 6. Dit is hier een nadeel, bij programma 6 een voordeel. Dit is dus budgettair neutraal, zie ook de toelichting bij programma 6.

Verder is er een nadeel van €63.000 omdat er minder uren aan de bouwgrondexploitatie konden worden doorberekend dan in de begroting 2022.

De doorberekening van personeelslasten naar de andere programma's (zie ook de toelichting hierboven onder Algemeen) levert op dit programma een voordeel op van €775.000. Dit heeft dus op de andere programma's een tegengesteld effect en is per saldo budgettair neutraal.

De kosten voor het derde deel van de OWO-afdelingen zijn in 2023 met €707.000 gestegen ten opzichte van 2022. In de perspectiefbrief 2022 zijn de financiële gevolgen verwerkt van de 1e management rapportages 2022 en de kaders 2023 van de drie OWO-afdelingen. Dit geeft in 2023 een hogere last van €561.000 ten opzichte van 2022. Daarnaast is bij de perspectiefbrief 2022 ook rekening gehouden met indexatie van de personeelskosten vanaf 2023 (€110.000). Verder was na het opstellen van de geactualiseerde begrotingen 2023 van de OWO-afdelingen nog een bijsturing van

€96.000 noodzakelijk. Dit is onder meer veroorzaakt door hogere kapitaallasten, nog een correctie op de verwerking van de OWO-kaders 2023 en een niet gerealiseerde bezuiniging uit de begroting 2020. Tenslotte waren in de oorspronkelijke begroting 2022 nog tijdelijke budgetten opgenomen van €60.000. Deze zijn niet beschikbaar in 2023. Dit is dus in 2023 een voordeel van €60.000 ten opzichte van 2022. Van de totale stijging van €707.000 is €50.000 verantwoord in taakveld 0.6 Belastingen. Zie ook de toelichting daarop. Ten laste van taakveld 0.4 komt dus €657.000.

Er waren in 2022 incidentele budgetten beschikbaar voor Arbo (€50.000), informatiebeveiliging en privacy (€60.000), opleidingen (€50.000) en anders werken (€30.000). In 2023 zijn deze extra budgetten niet beschikbaar, dus een voordeel ten opzichte van 2022 van €190.000.

Ook is er in 2023 een voordeel van €120.000 op kapitaallasten automatisering. De afschrijving over de investeringen die Opsterland zelf heeft gedaan zijn afgelopen. Al jaren vinden de nieuwe investeringen in OWO-verband plaats en zijn ook in de OWO-kosten opgenomen.

De raming van de kosten van huisvesting zijn in 2023 met €160.000 gestegen i.v.m. de te verwachten prijsstijging voor gas en elektra.

De overige posten zijn per saldo 28.000 voordeliger.

Taakveld 0.5 Treasury geeft in 2023 een nadeel van €29.000 ten opzichte van 2022

Dit is veroorzaakt doordat in 2023 de rentebaten van de bouwgrondexploitatie lager zijn dan in 2022.

Taakvelden 0.61 OZB woningen en 0.62 OZB niet woningen geven in 2023 een voordeel van €52.000 ten opzichte van 2022

Er is een hogere opbrengst OZB van €102.000. Dit voordeel is het gevolg van de jaarlijkse indexering van de OZB-tarieven. Daarnaast zijn de kosten (in OWO-verband) voor de aanslagoplegging (zowel personeel als materieel) met €50.000 gestegen. Per saldo dus een voordeel van €52.000.

Taakveld 0.64 Belastingen overig geeft in 2023 geen verschil ten opzichte van 2022

Taakveld 0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds geeft in 2023 een voordeel van €828.000 ten opzichte van 2022

Dit voordeel is ontstaan door diverse voor- en nadelen waaronder acresontwikkeling, jeugdzorg, taakmutatie en herijking gemeentefonds.

Taakveld 0.8 Overige baten en lasten geeft in 2023 geen verschil ten opzichte van 2022

De mutaties in de reserves geven in 2023 een nadeel van €99.000 ten opzichte van 2022

In 2022 zijn er diverse stortingen en onttrekkingen uit de algemene reserve op dit programma verantwoord. Per saldo was dat in 2022 €99.000 voordelig. In 2023 zijn er op dit programma geen mutaties in de reserves verantwoord. Dit geeft dus in 2023 een nadelig effect van €99.000 ten opzichte van 2022.

Programma 1 | Veiligheid

Programma 1 | Veiligheid

Doelstelling

Opsterland is een veilige en gezonde leefomgeving voor inwoners, ondernemers en bezoekers.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Het gemeentelijk veiligheidsbeleid omvat een groot aantal onderwerpen, variërend van personen met verward gedrag tot georganiseerde criminaliteit. Veiligheid dient integraal te worden benaderd. Het strekt zich namelijk uit tot alle schakels van de veiligheidsketen, benut de mogelijkheden van alle partijen en bewaakt en benut de dwarsverbanden tussen de diverse beleidsterreinen. De gemeente Opsterland ziet het als haar taak om eigen initiatieven van inwoners, maatschappelijke organisaties in het kader van veiligheid te stimuleren en om omstandigheden te creëren die het mogelijk maken dat burgers deze initiatieven ook daadwerkelijk kunnen oppakken en waarmaken.

Kaderstellende documenten

Integraal Veiligheidsbeleid Opsterland 2019-2022

Beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Fysieke Ruimtelijke Leefomgeving 2020 - 2024 OWO-gemeenten

Ontwikkelagenda leefbaarheid

Thema Crisisbeheersing en brandweer

Doelstellingen

Wij zijn voorbereid op een crisis of incident

Wij willen als gemeente beter voorbereid zijn op een crisissituatie of incident. Een crisis of incident heeft impact op het functioneren en acteren van de gemeente. Het regionale risicoprofiel 2022-2025 vanuit de Veiligheidsregio Fryslân gaan we vertalen naar de praktijk voor de gemeentelijke organisatie. We stemmen concreet af met de ketenpartners om te voldoen aan de gestelde kaders binnen het risicoprofiel.

Maatregelen

We actualiseren de plannen en processen crisisbeheersing en zorgen voor de inrichting en opleiding van de crisisorganisatie

Wat gaan we er voor doen

We gaan in 2023 de crisisorganisatie vorm geven en actief voorbereid zijn op inzet bij een ramp, crisis of incident.

Thema Openbare orde en veiligheid

Doelstellingen

Wij pakken vormen van ondermijnende criminaliteit aan

In 2023 is, net zoals voorgaande jaren, onze inzet erop gericht om krachtig op te treden tegen ondermijnende criminaliteit en de maatschappelijke voedingsbodem die dit mogelijk maakt, te verminderen. Daarnaast zetten we ons in om de gemeentelijke organisatie, ondernemers en bewoners bewust en weerbaar te maken tegen ondermijning.

Maatregelen

We monitoren en bundelen signalen van ondermijning en geven indien nodig hier opvolging aan

Wat gaan we er voor doen

In 2022 zijn we gestart met het Lokaal Informatieoverleg Ondernijning. In 2023 continueren we dit overleg. In dit overleg komen ambtenaren van verschillende afdelingen samen om (mogelijke) signalen van ondernijning met elkaar te delen. Tevens wordt bepaald welke eventuele (integrale) acties uitgevoerd kunnen worden om de signalen van ondernijnende criminaliteit aan te pakken dan wel tegen te gaan.

We creëren meer bewustwording rondom het thema ondernijnende criminaliteit

Wat gaan we er voor doen

In 2023 vinden, in aansluiting op eerdere bewustwordingssessies die zijn gehouden, bewustwordingssessies plaats. Daarnaast geven we verdere uitvoering aan het plan van aanpak ondernijning en de Intentieverklaring Friese Norm Ondernijning.

Doelstellingen

Wij realiseren nieuw Integraal Veiligheidsbeleid 2023-2027

Het huidige Integraal Veiligheidsbeleid 2019-2022 loopt af. Om die reden moet er nieuw Integraal Veiligheidsbeleid komen voor de jaren 2023-2027. Hierin staat beschreven wat de ambities, doelstellingen en uitgangspunten van de gemeente zijn op het gebied van veiligheid.

Maatregelen

We stellen het Integraal Veiligheidsbeleid 2023-2027 op en geven hier (samen met onze ketenpartners) uitvoering aan

Wat gaan we er voor doen

In 2023 laten we het Integraal Veiligheidsbeleid inclusief een veiligheidsagenda vaststellen.

Doelstellingen

Wij vergroten het veiligheidsbewustzijn en de zelfredzaamheid van inwoners, ondernemers en bezoekers

Opsterland is een veilige gemeente. Dit willen we in 2023 vasthouden. De inzet van handhaving, het jongerenwerk en andere ketenpartners is erop gericht om (ernstige) overlast in de buurt te verminderen en escalatie te beperken. Daarnaast willen we in 2023 maatregelen uitvoeren om inwoners en ondernemers weerbaar te maken tegen woninginbraken en heling.

Maatregelen

Wij beperken en verminderen overlast – dit kan zowel betrekking hebben op huiselijk geweld, zorgmijders, personen met verward gedrag als jeugdoverlast - door het aanbieden van hulp en/of het voeren van regie om tot een goede aanpak te komen

Wat gaan we er voor doen

Wij werken samen met onze ketenpartners in de aanpak van overlast. Dit is inmiddels een beproefde werkwijze waarin alle ketenpartners hun rol kennen. We voeren procesregie in complexe casuïstiek en blijven buurtbemiddeling inzetten bij burenruzies. In 2023 zetten we waar dat van toepassing is, de beleidsregels Wet aanpak woonoverlast in. Daarnaast hebben we een integrale en persoonsgerichte aanpak voor overlastgevendende jeugd(groepen).

Wij zetten ons actief in om inwoners en ondernemers weerbaar te maken tegen (woning)inbraken

Wat gaan we er voor doen

In 2023 gaan we op een aantal momenten in het jaar communicatiemiddelen (preventieberichten op facebook en de gemeentewebsite) inzetten. Inwoners en ondernemers worden zo geïnformeerd over de inbraakpreventiemogelijkheden en het risico op inbraken tijdens met name de donkere dagen en vakantieperiodes. Daarnaast zetten we ons in om heling tegen te gaan.

Beleidsindicatoren

		Opsterland				Nederland			
Beleidsindicatoren	Eenheid	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
Winkeldiefstallen	Per 1.000 inwoners	0,3	0,5	1,5	0,3	2,2	2,3	2,0	1,8
Diefstallen uit woning	Per 1.000 inwoners	1,8	1,7	0,8	0,5	2,5	2,3	1,8	1,3
Geweldsmisdrijven	Per 1.000 inwoners	2,9	3,0	1,8	2,0	4,8	4,8	4,5	4,3
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Per 1.000 inwoners	2,9	3,4	3,4	4,0	5,4	5,9	6,2	6,1
Verwijzingen Halt	Per 1.000 jongeren	2,0	8,0	3,0	8,0	12,0	13,0	11,0	8,0

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 5 september 2022

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van programma 1 reserves meegenomen.

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2021	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	2.049	2.073	2.137	2.202	2.269	2.317
Baten	6	25	25	25	25	25
Saldo voor bestemming	-2.044	-2.048	-2.113	-2.177	-2.245	-2.293
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-2.044	-2.048	-2.113	-2.177	-2.245	-2.293

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2022	Begroting 2023	Mutatie begroting 2022/2023
Saldo per taakveld			
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-1.886	-1.940	-54
1.2 Openbare orde en veiligheid	-163	-173	-10
Saldo voor bestemming	-2.048	-2.113	-64
Stortingen reserves			
Totaal stortingen reserves	-	-	-
Onttrekkingen reserves			
Totaal onttrekkingen reserves	-	-	-
Saldo na bestemming	-2.048	-2.113	-64

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2023 €64.000 nadeliger dan in 2022.

Taakveld 1.1 Crisisbeheersing en brandweer geeft in 2023 een nadeel van €54.000 ten opzichte van 2022.

De kosten van dit programma zijn gestegen door een hogere bijdrage van €89.000 aan Veiligheidsregio Fryslân (VRF), onderdeel brandweer en rampenbestrijding. Dit om aan te sluiten met de vastgestelde begroting 2023 van de VRF. De doorberekening van de personeelslasten geeft een voordeel van €34.000.

Taakveld 1.2 Openbare orde en veiligheid geeft in 2023 een nadeel van €10.000 ten opzichte van 2022.

De doorberekening van de personeelslasten geeft een nadeel van €2.000. Voor de versterking van de anti-discriminatievoorziening Tumba is vanaf 2023 de bijdrage verhoogd met €13.000. Dit geeft een nadeel. Bij de begroting 2021 was het budget voor oudejaarsactiviteiten voor de jaren 2021 en 2022 opgehoogd met €6.000. In 2023 geeft dit een voordeel.

Programma 2 | Verkeer en vervoer

Programma 2 | Verkeer en vervoer

Door de ligging aan de A7 en de aanwezigheid van meerdere provinciale wegen is Opsterland goed bereikbaar en worden de woon- en werkfunctie goed uitgewisseld met het omliggende stedelijke gebied. Het gemeentelijke wegensysteem is van groot belang voor de bereikbaarheid en leefbaarheid in onze gemeente. Het in stand houden van het wegennet (en waterwegen) vraagt om aandacht. De verschillende arealen zoals wegen, bruggen, duikers, kades worden onderhouden zoals vastgesteld in het beeldkwaliteitsplan openbare ruimte. Hierin zoeken we naar een verantwoorde balans in de kwaliteitsniveaus van deze kapitaalgoederen. Veiligheid en bereikbaarheid staan hierin centraal.

Het netwerk van fiets- en voetpaden heeft in het kader van bereikbaarheid (binnen de gemeente) een belangrijke fijnmazige functie. Ook heeft dit netwerk een toegevoegde waarde voor recreatie & toerisme in de gemeente. Fiets- en voetpaden moeten goed onderhouden worden en uitnodigen tot gebruik.

Gelet op de leefbaarheid en vitaliteit van het platteland is het openbaar vervoer een belangrijke voorziening voor onze inwoners. De vergrijzing van de bevolking zal de vraag naar (passend) openbaar vervoer vergroten. Er wordt voortdurend naar maatwerk gezocht om het aanbod bereikbaar en betaalbaar te houden en aan te laten sluiten op de vraag.

Kaderstellende documenten

Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010 Bereikbaar zijn en blijven (GVVP)
 Evaluatie Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010
 Meerjaren uitvoerend beleidsplan gladheidbestrijding (2011)
 Beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2021-2025
 Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland 2014
 Fietsagenda Zuidoost-Fryslân 2019

Thema Verkeer, vervoer en wegen

Doelstellingen

De 16 dorpen in onze gemeente zijn goed en veilig toegankelijk

Weggebruikers kunnen zich veilig en zonder noemenswaardige vertraging verplaatsen binnen de gemeente. Het wegennet is gedifferentieerd naar gebruik en functie.

Maatregelen

We combineren – waar mogelijk – maatregelen om de verkeersveiligheid te verbeteren met onderhoud aan de wegen

Wat gaan we er voor doen

Bij groot onderhoud aan wegen wordt er samen met aanwonenden gekeken hoe de inrichting verder kan bijdragen aan leefbaarheid en veiligheid.

We houden de bovengrondse infrastructuur zoals wegen, fiets- en voetpaden en parkeerterreinen in stand op een kwaliteitsniveau zoals vastgelegd in het Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte 2021-2025

Wat gaan we er voor doen

Het areaal verhardingen wordt tweejaarlijks geïnspecteerd. De inspectieresultaten worden getoetst aan het gewenste kwaliteitsniveau. Voor wegen, fiets- of voetpaden of parkeerterreinen die niet aan het kwaliteitsniveau voldoen, worden passende onderhoudsmaatregelen getroffen.

We onderzoeken hoe we de bermen langs de erftoegangswegen in het buitengebied beter kunnen beschermen tegen schade

Wat gaan we er voor doen

Er wordt een overzicht opgesteld van de plekken waar excessieve bermschade voorkomt. Externe expertise wordt aangewend om aanbevelingen te doen voor het voorkomen of beperken van deze schades. Een meerjarig uitvoeringsplan wordt opgesteld om de problematiek structureel te verbeteren.

Wij dragen bij aan de ambitie van Fryslân om in 2025 provincie-breed de helft minder verkeersslachtoffers te hebben dan in 2010

Wat gaan we er voor doen

Naast bovengenoemde maatregelen wordt in samenwerking met het Regionaalorgaan verkeersveiligheid Fryslân (ROF) uitvoering gegeven aan het programma voor permanente verkeerseducatie voor alle doelgroepen. Van verkeersexamens voor scholieren tot e-biketraining voor senioren.

Buurtinitiatieven voor kleinschalige verkeersmaatregelen worden gestimuleerd.

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van programma 2 reserves meegenomen.

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2021	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	3.175	3.572	3.610	3.415	3.411	3.411
Baten	236	196	188	188	188	188
Saldo voor bestemming	-2.939	-3.376	-3.422	-3.227	-3.223	-3.223
Mutaties reserves						
Lasten	545	-	-	-	-	-
Baten	521	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-2.963	-3.376	-3.422	-3.227	-3.223	-3.223

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2022	Begroting 2023	Mutatie begroting 2022/2023
Saldo per taakveld			
2.1 Verkeer en vervoer	-3.363	-3.409	-46
2.5 Openbaar vervoer	-13	-13	-
Saldo voor bestemming	-3.376	-3.422	-46
Stortingen reserves			
Totaal stortingen reserves	-	-	-
Onttrekkingen reserves			
Totaal onttrekkingen reserves	-	-	-
Saldo na bestemming	-3.376	-3.422	-46

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2023 €46.000 nadeliger dan in 2022.

Taakveld 2.1 Verkeer en vervoer geeft in 2023 een nadeel van €46.000 ten opzichte van 2022.

In de begroting 2022 was het onderhoudsbudget eenmalig met €100.000 verlaagd. Dit omdat het budget voor de Snelfietsroute Hegebrechtsleane was omgezet in een krediet. Omdat in 2023 het budget weer stijgt met €100.000 het niveau 2021 geeft dat een nadeel van €100.000 ten opzichte van 2022.

De afschrijvingslasten op wegen vallen lager uit. Dit geeft een voordeel van €25.000. De kosten voor openbare verlichting stijgen in 2023 met €109.000. Dit is het gevolg van de geraamde prijsstijging van elektriciteit aan de andere kant vallen de afschrijvingslasten op openbare verlichting €7.000 lager uit.

In 2022 is voor een meetpunt gladheidsbestrijding €25.000 beschikbaar vanuit de Perspectiefbrief. Dit is in 2023 een voordeel ten opzichte van 2022. De hogere afschrijving op gladheidsbestrijding voor extra materiaal geeft een nadeel van €8.000. De doorberekening van de personeelslasten geeft een voordeel van €114.000.

Taakveld 2.5 Openbaar vervoer geeft in 2023 geen mutatie ten opzichte van 2022.

Programma 3 | Economie

Programma 3 | Economie

Doelstelling

Opsterland heeft een gezonde lokale economie.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

De gemeente kent een goed economisch en ondernemingsklimaat waarbij ruimte is voor kwaliteit, innovatie, duurzaamheid en circulariteit. Het MKB, de industrie, de detailhandel, horeca, en ook de sectoren agrarisch, welzijn & zorg en recreatie & toerisme zijn belangrijke pijlers van de lokale economie en dragen hier positief aan bij. Zij zorgen niet alleen voor werkgelegenheid maar ook voor bestedingen. Ze leveren een bijdrage aan de instandhouding van het voorzieningenniveau en daarmee van de Brede Welvaart/ Leefbaarheid.

Met ons economisch beleid werken we aan een duurzame en evenwichtige groei van de Opsterlandse economie. Dat is van belang voor het behoud van de bestaande werkgelegenheid en het creëren van nieuwe.

De lokale economie is steeds in beweging, omdat de omgeving verandert. Goed en structureel overleg tussen gemeente en bedrijfsleven is van groot belang voor de vitaliteit van de Opsterlandse economie. Ons economisch beleid willen we daarom gestalte geven in nauwe samenspraak met ondernemers in de gemeente. Samen met het bedrijfsleven werken wij aan behoud van duurzame werkgelegenheid en het bevorderen daarvan.

Hoewel de economie zich herstelt zijn de (definitieve) gevolgen van de coronacrisis nog niet geheel duidelijk. Waar dat binnen onze mogelijkheden ligt bieden we informatie, advies en ondersteuning. In het overleg met de respectievelijke ondernemersverenigingen is de toekomstbestendigheid en duurzaamheid van bedrijventerreinen een vast agendapunt; expertise en knowhow worden dan uitgewisseld. Want de transformatie van bedrijventerreinen is iets dat zich niet leent voor een top-down benadering; samenwerking is noodzakelijk.

Door de drie noordelijke provincies is onder de noemer van Deltaplan voor het Noorden input geleverd aan het kabinet. In samenhang met een positief adviesrapport over de Lelylijn is Zuidoost Fryslân daarmee op de noordelijke en landelijke agenda gekomen. De ruimtelijke en economische potentie van de regio langs de A7-as is nadrukkelijk naar voren gebracht. Wanneer we deze intrinsieke kwaliteiten koppelen aan de regionale samenwerking van de Regio Deal Zuidoost Friesland zien we goede perspectieven voor ruimtelijk economische ontwikkeling.

Kaderstellende documenten

Bedrijventerreinplan 2010-2020 voor de regio Zuidoost Fryslân
 Detailhandelsvisie 2015

Thema Ondernemen en werkgelegenheid

Doelstellingen

Opsterland kent een goed economisch- en ondernemersklimaat.

Opsterland kent een goed economisch- en ondernemersklimaat waarbij ruimte is voor kwaliteit, innovatie, duurzaamheid en circulariteit. Het MKB, de industrie, de detailhandel, horeca, en ook de sectoren agrarisch, welzijn & zorg en recreatie & toerisme dragen hier positief aan bij.

Maatregelen

Behoud van duurzame werkgelegenheid en het stimuleren van nieuwe werkgelegenheid streven we na. Bedrijfscontinuïteit is hierbij een uitgangspunt.

Wat gaan we er voor doen

Met ons economisch beleid werken we aan een duurzame en evenwichtige groei van de Opsterlandse economie. Met het (actualiseren) van ons economisch beleid en maatregelen geven we gestalte in goede samenspraak met ondernemers in de gemeente. Daarvoor voeren we regelmatig overleg met geledingen uit het bedrijfsleven.

De gemeentelijke dienstverlening aan ondernemers verbeterd

Wat gaan we er voor doen

We leveren kwalitatieve dienstverlening aan ondernemers en zijn organisatie breed continue op zoek naar verbetering van het niveau. Daarvoor inventariseren we hoe we - organisatie breed - de dienstverlening aan ondernemers kunnen verbeteren. Verder steunen we initiatieven om te komen tot een circulaire economie. Ook steunen we initiatieven van derden voor kwaliteitsverbetering van winkelgebieden en bedrijventerreinen. Daarnaast publiceren we regelmatig een nieuwsbrief voor ondernemers.

De gemeente heeft een zichtbare en actieve rol naar ondernemers

Wat gaan we er voor doen

Er is structureel accountmanagement voor de verschillende bedrijfstakken en sectoren aanwezig in de organisatie. Verder leggen B&W, collegeleden en accountmanager(s) regelmatig werkbezoeken af bij bedrijven, bij relevante instellingen en bij individuele ondernemers

In samenwerking met het lokale bedrijfsleven streven we naar een goede duurzame en circulaire lokale economie met een bijpassende arbeidsmarkt

Wat gaan we er voor doen

In 2023 stellen we een nieuwe Detailhandelsvisie op. Daarnaast steunen we initiatieven om de samenwerking te vergroten tussen bedrijfsleven, onderwijs en overheid. We steunen initiatieven om energie te besparen en energie op te wekken bij bedrijven. We steunen (duurzame) initiatieven die bijdragen aan een circulaire economie.

Thema Grondexploitatie - bedrijventerreinen

Thema Grondexploitatie - bedrijventerreinen

In Opsterland zijn anno 2022 de kavels voor bedrijven (nagenoeg) "uitverkocht". Door de provincie is geanalyseerd welke behoefte er is en welke mogelijkheden er zijn in de regio Zuidoost Fryslân voor uitbreiding van bedrijventerreinen tot 2030. Beleidsmatig en planologisch wordt nu ruimte geboden. De hoofdlijnen van het grondbeleid zijn vastgelegd in de nota Grondbeleid.

Op de bedrijventerreinen Overtoom en Tolbaas in Gorredijk zijn bouwrijpe bedrijventerreinen te koop. Op Tolbaas gebeurt dit in combinatie met wonen. In de paragraaf Grondbeleid wordt de begroting voor dit thema nader toegelicht.

De ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvestigingen concentreren zich in de dorpen Gorredijk en (in mindere mate) Wijnjewoude. Het bedrijventerrein Drachten-Azeven is onderdeel van de gemeenschappelijke regeling Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten en valt daarom buiten het kader van de paragraaf Grondbeleid.

Doelstellingen

Inzicht in de groei- en ontwikkelingsmogelijkheden van de bedrijventerreinen

Het is belangrijk om inzicht te hebben in de groei- en ontwikkelingsmogelijkheden van de bedrijventerreinen.

Maatregelen

Onderzoeken van de transformatie, vernieuwing en gewenste uitbreiding van de bedrijventerreinen

Wat gaan we er voor doen

We onderzoeken of het bedrijventerreinen Overtoom-Gorredijk uitgebreid en getransformeerd kan worden; daarbij rekening houdend met de vraag naar bedrijfskavels in de regio, de strategische ligging, technische knelpunten omtrent elektriciteit en overige regionale ontwikkelingen.

We onderzoeken de mogelijkheden die we als gemeente hebben om van bestaande bedrijventerreinen de kwaliteit te verhogen. We ondersteunen initiatieven vanuit de ondernemers die bijdragen aan kwaliteitsverhoging.

Er is ruimte voor nieuwe bedrijven en het (eventueel) verplaatsen van bestaande bedrijven.

We onderzoeken – binnen de Gemeenschappelijke Regeling - of we het bedrijventerrein Drachten A7 kwantitatief kunnen uitbreiden, maar ook kwalitatief verbeteren en verduurzamen.

Beleidsindicatoren

		Opsterland				Nederland			
Beleidsindicatoren	Eenheid	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
Funciemenging	%	46,0%	46,8%	47,3%	47,9%	52,9%	53,3%	53,2%	53,3%
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners (tussen 15 t/m 64 jaar)	155,1	158,2	160,7	167,2	145,5	151,3	158,4	165,1

De funciemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 5 september 2022

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van programma 3 reserves meegenomen.

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2021	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	1.223	2.265	1.542	908	672	377
Baten	1.407	1.991	1.194	686	179	179
Saldo voor bestemming	184	-274	-348	-222	-493	-197
Mutaties reserves						
Lasten	180	155	155	155	155	155
Baten	34	35	-	-	-	-
Saldo na bestemming	38	-395	-503	-377	-648	-352

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2022	Begroting 2023	Mutatie begroting 2022/2023
Saldo per taakveld			
3.1 Economische ontwikkeling	-183	-119	64
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-96	-275	-179
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-72	-37	35
3.4 Economische promotie	77	83	6
Saldo voor bestemming	-274	-348	-74
Stortingen reserves			
Recreatie en toerisme	-155	-155	-
Totaal stortingen reserves	-155	-155	-
Onttrekkingen reserves			
Onttrekking AR vrije deel tbv Samenwerking onderwijs bedrijfsleven	7	-	-7
Onttrekking AR vrije deel tbv Transformatie bedrijventerreinen	28	-	-28
Totaal onttrekkingen reserves	35	-	-35
Saldo na bestemming	-395	-503	-109

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2023 €109.000 nadeliger dan in 2022.

Taakveld 3.1 Economische ontwikkeling geeft in 2023 een voordeel van €64.000 ten opzichte van 2022.

De doorberekening van de personeelslasten geeft een voordeel van €59.000. Een structurele verhoging van het werkbudget €15.000 en de eenmalige aanschaf van een Customer Relationship Managementsysteem (CRM) €15.000 geven beide een nadeel. De kosten van de inhuur van de veenweiden adviseur €10.000 en het detailhandelsbeleid €25.000 waren alleen voor 2022 geraamd. Daarom ontstaat er op dit onderdeel in 2023 een voordeel van €35.000 ten opzichte van 2022.

Taakveld 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur geeft in 2023 een nadeel van €179.000 ten opzichte van 2022.

In de paragraaf Grondbeleid wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen geeft in 2023 een voordeel van €35.000 ten opzichte van 2022.

Door de resultaatbestemmingen jaarrekening 2021 is het budget in 2022 voor samenwerking onderwijs & bedrijf €7.000 en bedrijvenloket en bedrijfsregeling €28.000 verhoogd. Dit geeft in 2023 lagere kosten ten opzichte van 2022. Dit is een voordeel in het taakveld. Het effect op programmaniveau wordt geneutraliseerd door de onttrekking uit de algemene reserve.

Taakveld 3.4 Economische promotie geeft in 2023 een voordeel van €6.000 ten opzichte van 2022.

De doorberekening van de personeelslasten geeft een voordeel van €6.000.

De mutatie in de reserves wordt toegelicht in taakveld 3.3.

Programma 4 | Onderwijs

Programma 4 | Onderwijs

Doelstelling

Elk kind ontwikkelt zich optimaal.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Bij de huisvesting van scholen voor basis-, speciaal- en voortgezet onderwijs hebben wij een centrale rol. Samen met de schoolbesturen zijn we verantwoordelijk voor schoolgebouwen waarin het prettig is om te leren en te werken. We hebben een dekkend aanbod toegankelijke onderwijsgebouwen.

Bovendien kan elk kind gebruik maken van bewegingsonderwijs.

Elk kind heeft recht op onderwijs. Door de preventieve inzet van de leerplichtambtenaar zal het thuiszitten worden voorkomen. We zetten de samenwerking met RMC Regio Friese Wouden voort, om kinderen die dreigen uit te vallen vroegtijdig te signaleren en zo nodig te ondersteunen vanuit het gebiedsteam. Wanneer een kind niet in staat is om het onderwijs in de eigen gemeente te volgen, bestaat de mogelijkheid van leerlingenvervoer. Onderwijs moet kansen bieden aan alle kinderen en daarbij is ook een goede aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt van belang.

Kaderstellende documenten

Ontwikkelagenda Inclusieve samenleving
 Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2022-2035

Thema Onderwijs

Doelstellingen

We zetten in op het bieden van gelijke kansen en de ontwikkeling van talent

We vinden het belangrijk dat kinderen gelijke kansen krijgen om zich binnen de eigen individuele mogelijkheden te kunnen ontwikkelen. De omstandigheden waarin het kind opgroeit, mogen daarbij niet bepalend zijn. Elk kind heeft waardevolle talenten, weten waar je goed in bent is heel belangrijk. Door te werken aan talentontwikkeling neemt de weerbaarheid en veerkracht van kinderen toe. Ze ervaren meer zelfvertrouwen, voelen zich veilig in de klas en behalen betere schoolresultaten.

Maatregelen

We subsidiëren schoolorganisaties voor de uitvoering van de activiteiten in het kader van cultuureducatie

Wat gaan we er voor doen

Schoolorganisaties ontvangen bijdragen voor de werkzaamheden van de cultuurcoach, de organisatie van Instrumentale Muzikale Vorming (IMV) en culturele vorming activiteiten. Daarnaast voeren we de beleidsnotitie "Cultuur Educatie na 2022" uit.

We zijn aangesloten bij de Gelijke Kansen Alliantie

Wat gaan we er voor doen

De Gelijke Kansen Alliantie werkt samen met scholen, gemeenten en maatschappelijke partners aan het verbeteren van kansengelijkheid in het onderwijs met aandacht voor thuis, school en de leefomgeving. Als gemeente Opsterland leggen we de focus op talent gericht werken.

We starten met een Peuter Plus voorziening

Wat gaan we er voor doen

Op de Peuter Plus wordt maatwerk geboden voor peuters die extra zorg en ondersteuning nodig hebben. Zorg die niet geboden worden in de reguliere kinderopvang.

Doelstellingen

Jongeren halen een startkwalificatie in het onderwijs of zijn aan het werk

Een startkwalificatie is (minimaal) een diploma havo, vwo of mbo (niveau 2 of hoger). Jongeren met een startkwalificatie hebben een betere positie op de arbeidsmarkt.

Maatregelen

Proactief en preventief inzetten op problematiek bij kinderen en jongeren om thuiszitten te voorkomen

Wat gaan we er voor doen

Door proactief te handelen en in te zetten op preventie, willen we voorkomen dat kinderen die het risico lopen uit te vallen thuiszitters worden.

Doelstellingen

We willen de taalvaardigheid verbeteren en laaggeletterdheid voorkomen

Laaggeletterdheid voorkomen en taalvaardigheid verbeteren past bij de ambitie van het college: 'Iedereen doet mee en heeft de regie over zijn eigen leven'. Onze samenleving wordt sterker als iedereen kan meedoen. Als je moeite hebt met taal-, reken- en digitale vaardigheden, vind je minder snel een baan, kun je minder gezond leven en heb je minder grip op je geldzaken.

Maatregelen

Op school wordt extra ingezet op taalvaardigheid

Wat gaan we er voor doen

Door het inzetten van diverse programma's op scholen wordt de taalvaardigheid van leerlingen verbeterd.

We voeren het actieplan laaggeletterdheid uit

Wat gaan we er voor doen

In het actieplan laaggeletterdheid staat beschreven hoe er binnen Opsterland aan laaggeletterdheid gewerkt wordt. Dit gebeurt enerzijds door het vergroten van het bewustzijn over laaggeletterdheid en het beter kunnen signaleren. Anderzijds door laaggeletterden te motiveren om mee te doen aan het taalaanbod.

Doelstellingen

Elk kind heeft toegang tot een veilige speelplaats

Ieder kind moet opgroeien in een veilige en leerzame omgeving waar het optimaal de kans krijgt zich te ontwikkelen. Buiten spelen is goed voor de ontwikkeling van kinderen en kan overgewicht en andere problemen op latere leeftijd voorkomen. Om dit te bereiken is het van belang dat er voldoende veilige buitenspeelruimte beschikbaar is.

Maatregelen

We ondersteunen bestaande en nieuwe speeltuinverenigingen bij het aanleggen, onderhouden en consolideren van speeltuinen in alle dorpen

Wat gaan we er voor doen

Jaarlijks worden alle speeltoestellen en de ondergrond gecontroleerd op veiligheid. Daar waar nodig worden onderhoudswerkzaamheden verricht of worden afspraken gemaakt met de vereniging.

Doelstellingen

Wij zorgen voor voldoende adequate onderwijsgebouwen en –voorzieningen; de capaciteit is op orde

Maatregelen

We voeren het integraal huisvestingsplan (IHP) uit

Wat gaan we er voor doen

We herijken de verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Opsterland.

We ronden de planvorming voor Kindcentrum De Finne in Beetsterzwaag af en stellen een krediet beschikbaar voor de nieuwbouw, als ook voor de inrichting van het openbaar gebied. De activiteiten zijn gericht op realisatie in 2023 – 2024.

We stellen een uitvoeringskrediet beschikbaar voor de bouw van de Multifunctionele accommodatie de Tynje en de inrichting van het openbaar gebied. Start bouw is gepland in 2023.

We stellen kredieten beschikbaar voor de vernieuwbouw van GBS Eben Haëzer en voor de nieuwbouw van OBS Twirre, beiden in Ureterp.

We gaan verder met de planvorming voor de nieuwbouw van OBS De Wjukslach in Langezwaag.

We treden in overleg met het schoolbestuur van de BHS in Gorredijk om te komen tot een realistisch plan voor een toekomstbestendig schoolgebouw.

Doelstellingen

Leerlingen kunnen bewegingsonderwijs volgen

Maatregelen

Wanneer nodig zorgen we voor vervoer naar gymzalen zodat het bewegingsonderwijs mogelijk is

Wat gaan we er voor doen

We organiseren het vervoer van leerlingen in het basisonderwijs naar gymzalen.

Beleidsindicatoren

		Opsterland				Nederland			
Beleidsindicatoren	Eenheid	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	0	0	0	*	2	2	3	*
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	8	28	11	13	23	26	18	19
Voortijdige schoolverlaters	% deelnemers aan het VO en MBO-onderwijs	1,4%	1,3%	1,2%	1,2%	1,9%	2,0%	1,7%	1,9%

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 5 september 2022

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van programma 4 reserves meegenomen.

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2021	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	2.921	3.756	3.525	3.618	3.865	3.956
Baten	346	627	353	353	371	371
Saldo voor bestemming	-2.575	-3.130	-3.172	-3.265	-3.494	-3.585
Mutaties reserves						
Lasten	28	41	-			
Baten	-	163	-			
Saldo na bestemming	-2.603	-3.008	-3.172	-3.265	-3.494	-3.585

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2022	Begroting 2023	Mutatie begroting 2022/2023
Saldo per taakveld			
4.1 Openbaar basisonderwijs	-265	-268	-3
4.2 Onderwijshuisvesting	-1.694	-1.821	-127
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.171	-1.083	88
Saldo voor bestemming	-3.130	-3.172	-42
Stortingen reserves			
Huisvesting speciaal onderwijs	-41	-	41
Totaal stortingen reserves	-41	-	41
Onttrekkingen reserves			
Huisvesting basisonderwijs	163	-	-163
Totaal onttrekkingen reserves	163	-	-163
Saldo na bestemming	-3.008	-3.172	-164

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2023 €164.000 nadeliger dan in 2022.

Taakveld 4.1 Openbaar basisonderwijs geeft in 2023 een nadeel van €3.000 ten opzichte van 2022.

De doorberekening van de personeelslasten geeft een nadeel van €3.000.

Taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting geeft in 2023 een nadeel van €127.000 ten opzichte van 2022.

De kapitaalslasten zijn bijgesteld op basis van het door de raad vastgestelde Integraal Huisvestingsplan 2022-2035. Deze nieuwe kapitaalslasten en de bijbehorende rente geven een nadeel van €103.000. De doorberekening van de personeelslasten geeft een nadeel van €12.000. Daarnaast zijn er in 2023 nieuwe afschrijvingskosten (€12.000) door de overname van het gebouw van Stichting Sportgebouw Kortezwaag.

Taakveld 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken geeft in 2023 een voordeel van €88.000 ten opzichte van 2022.

De doorberekening van de personeelslasten geeft een voordeel van €57.000. In de perspectiefbrief 2022 is het budget voor leerlingenvervoer gestegen met €120.000. Door de inzet van een consultant leerlingenvervoer kunnen deze kosten in 2023 dalen met €30.000 en in 2024 met nog eens €20.000. De kosten van 2023 dalen dus met €30.000 ten opzichte van 2022.

Mutaties in de reserves geeft in 2023 een nadeel van €122.000 (€41.000 voordeel en €163.000 nadeel) ten opzichte van 2022.

Door de vaststelling van het Integraal Huisvestingsplan 2022-2035 is een mutatie in de reserve in 2023 niet meer nodig. Alle kapitaallasten zijn vanaf 2023 in de begroting verwerkt. In 2022 was nog rekening gehouden met een onttrekking uit de reserve van per saldo €122.000. Dit geeft dus in 2023 een nadeel van €122.000 ten opzichte van 2022.

Programma 5 | Sport, cultuur en recreatie

Programma 5 | Sport, cultuur en recreatie

Doelstelling

Vrijtijdsbesteding, zowel door inwoners als recreanten.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Er is een goede culturele infrastructuur met verschillende musea en bibliotheken en evenementen. Voor de leefbaarheid van de dorpen is het bestaan van verenigingen essentieel. Sportbeoefening en vrijetijdsbesteding in verenigingsverband zijn daarom wezenlijke onderdelen van gemeentelijk beleid. Het accent ligt op gezondheid, sociale cohesie en participatie.

Kaderstellende documenten

Puur Cultuur – Kadernota cultuurbeleid 2012-2022
 Notitie Beleidskeuzes Cultuurnota 2012-2022
 Romte foar Taal 2021-2025
 Subsidieregeling Cultuurpromotie Opsterland 2016
 Kadernota sport en bewegen in Zuidoost Friesland 2017-2021
 Nota Kansen Benutten 2016-2020
 Ontwikkelagenda Leefbaarheid en inclusieve samenleving
 Bomenbeleidsplan 2020
 Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025

Thema Cultuur

Doelstellingen

Het cultureel klimaat draagt bij aan de leefbaarheid van Opsterland

Voor inwoners en bezoekers van Opsterland is cultuur een zinvolle en prettige vrijetijdsbesteding. Wij stimuleren en faciliteren culturele initiatieven. We ondersteunen onze erfgoedorganisaties. De openbare bibliotheken dragen bij aan de participatie van onze inwoners.

Maatregelen

Wij houden ons culturele erfgoed in stand

Wat gaan we er voor doen

We ondersteunen de musea in de gemeente met een bijdrage in de exploitatie. Daarnaast voeren we gesprekken met de musea besturen over nieuwe kansen, ontwikkelingen en mogelijke bedreigingen. Samen met de musea besturen willen we onderzoeken op welke wijze we de musea toekomstbestendig kunnen maken.

Wij zetten openbare bibliotheken in om bij te dragen aan de participatie van onze inwoners aan de samenleving

Wat gaan we er voor doen

We sluiten met de Bibliotheken Zuid-Oost Fryslân een subsidieovereenkomst af, waarin de activiteiten van de bibliotheken worden gesubsidieerd die bijdragen aan onze beleidsdoelen en de gewenste impact daarvan.

Wij stimuleren en faciliteren culturele initiatieven

Wat gaan we er voor doen

De regeling Cultuur Promotie 2016 is in 2021 geëvalueerd. Er komt in 2022 een nieuwe subsidieregeling Cultuur Evenementen Opsterland, waarin de aanbevelingen van de Rekenkamer Opsterland zijn verwerkt.

Doelstellingen

Wy fiere it Frysk taalbelied mei faasje út

Wy stimulearje dat ús ynwenners en de meiwurkers fan de gemeente Opsterlân it Frysk sprekke en brûke en rinne hjiryn foarop.

Maatregelen

Wy stimulearje dat ús ynwenners en de meiwurkers fan de gemeente Opsterlân it Frysk sprekke en brûke

Wat gaan we er voor doen

Wy stimulearje dat ús ynwenners en de meiwurkers fan de gemeente Opsterlân it Frysk sprekke en brûke.

Wy organisearje kursussen foar ús meiwurkers. Boppedat gean wy yn petear mei organisaasjes wêr't wy in subsydzjerlaasje mei hawwe, oer de mooglikheden dy't sy hawwe om it Frysk te brûken en sichtber te meitsjen. Wy sille oan nije gemeentlike projekten in Fryske namme jaan.

By ferfanging fan plaknammebuorden wurdt de Fryske namme boppe de Nederlânske namme setten.

Thema Recreatie en Toerisme

Inleiding

Opsterland is een aantrekkelijke groene gemeente waar het goed toeven is. Toerisme en recreatie functioneren als belangrijke middelen om de leefbaarheid te bevorderen en de lokale economie te stimuleren. Binnen de regio Zuidoost Fryslân werken we programmatisch samen aan “Het Andere Friesland”. We streven naar kwalitatieve groei van recreatie en toerisme en optimaliseren de toeristische mogelijkheden. We zoeken de samenwerking met de horeca en andere ondernemers.

Doelstellingen

De kwaliteit van toeristische voorzieningen is (verder) ontwikkeld en verbeterd

Maatregelen

Faciliteiten voor toeristen en recreanten zijn verbeterd

Wat gaan we er voor doen

We verbeteren de fiets-, ruiters-, en MTB-netwerken in regionaal verband. We zetten ons in voor het verbeteren van de staat van de fietspaden.

Varen in de Friese wouden: we gaan faciliteiten aan de wal verbeteren in regionaal verband.

We doen onderzoek om een Opsterlân-pas in te voeren om daarmee recreatie en toerisme te stimuleren.

De opbrengsten uit de toeristenbelasting zetten we in voor (verdere) ontwikkeling van toeristische voorzieningen.

We stimuleren de samenwerking met de horeca en andere ondernemers.

Doelstellingen

De regionale samenwerking binnen Zuidoost Fryslân staat ten dienste van het programma “Het Andere Friesland”

Maatregelen

Opsterland neemt deel aan de regionale samenwerking in Zuidoost Fryslân, “Het Andere Friesland”

Wat gaan we er voor doen

We stimuleren de samenwerking in de toeristische regio De Friese Wouden.
We zetten daarbij in op behoud van de goede samenwerking binnen Zuidoost Fryslân, 'Het Andere Friesland'

Doelstellingen

Toeristen komen naar Opsterland en verblijven langer in onze gemeente

Maatregelen

De promotie van recreatie en toerisme in de gemeente wordt uitgebreid

Wat gaan we er voor doen

Het is belangrijk dat bezoekers de mogelijkheden van recreëren in Opsterland kennen. Daarvoor intensiveren we de promotie van de fiets- en wandelroutes in de gemeente, de Turfroute en het Polderhoofdkanaal.

Thema Openbaar groen

Doelstellingen

Bijdragen aan het vergroten van de biodiversiteit op lokale schaal

Door de manier waarop de openbare ruimte wordt onderhouden kan de biodiversiteit worden vergroot op lokale schaal. Bloeiende planten zijn onmisbaar voor insecten. Insecten bestuiven andere gewassen, het fruit wordt gegeten door dieren en deze dieren weer door andere dieren.

Maatregelen

Bij noodzakelijke bomenkap planten wij waar mogelijk en wenselijk nieuwe bomen terug

Wat gaan we er voor doen

Wanneer de boven- en ondergrondse ruimte voor het planten van nieuwe bomen in voldoende mate aanwezig is, worden bij noodzakelijke kap een of meer nieuwe bomen terug geplant. Dit betekent niet dat er altijd 1-op-1 wordt terug geplant, het kan ook minder of meer zijn. Daarbij wordt gekeken naar ziekteresistente soorten en soorten die de biodiversiteit bevorderen.

Dit uitgangspunt is geborgd in het in 2020 vastgestelde Bomenbeleidsplan. Bij projecten en beheerwerkzaamheden is het behoud van de aanwezige bomen het uitgangspunt. Bij noodzakelijke kap is herplant van nieuwe bomen aan de orde.

We beheren ons openbaar groen zodanig dat de biodiversiteit toeneemt

Wat gaan we er voor doen

In de openbare ruimte worden potentierijke (groen)gebieden in kaart gebracht. Hierbij kan het gaan om bermen, watergangen, groengebieden en kleine, mogelijk geïsoleerde groengebieden die als 'steppingstone' kunnen dienen.

In het beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte 2021-2025 is een deel van de arealen aangemerkt waarbinnen de biodiversiteit wordt gestimuleerd. Dit houdt bijvoorbeeld bij de grasvelden en bermen in dat ongeveer tweederde van dit areaal extensief wordt beheerd. Extensief beheer houdt in dit geval in dat deze grassen één keer per jaar worden gemaaid waarbij het maaisel wordt afgevoerd.

Doelstellingen

De openbare ruimte is schoon, netjes, heel en uitnodigend

Het groen in de openbare ruimte wordt gedifferentieerd onderhouden naar gebruik; netjes waar het moet, sober waar het kan.

Maatregelen

We onderhouden de groene arealen zoals vastgelegd in het Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte 2021-2025

Wat gaan we er voor doen

We houden de groene arealen zoals bomen, gazons, bermen en natuur- en cultuurvakken in stand op een kwaliteitsniveau zoals vastgelegd in het Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte 2021-2025.

De groene arealen worden periodiek geïnspecteerd. Op basis van de inspectieresultaten en de gewenste kwaliteitsniveaus wordt sturing gegeven voor het dagelijks onderhoud.

Doelstellingen

Verbeteren van de verbondenheid van inwoners, organisaties en bedrijven met hun omgeving

Het vertrouwen in de politiek en het bestuur en de verbondenheid van mensen met hun omgeving staat onder druk. Om dat te verbeteren willen we zichtbaarder en meer benaderbaar zijn en mensen inspireren om meer betrokken te zijn bij hun leefomgeving en zo de gemeenschapszin te stimuleren.

Maatregelen

We stimuleren inwoners om meer initiatieven te starten om hun leefomgeving te verbeteren

Wat gaan we er voor doen

Initiatiefnemers kunnen via het initiatievenformulier een aanvraag indienen. Levensvatbare ideeën worden gefaciliteerd.

Thema Sport

Doelstellingen

Wij zorgen voor kwalitatief goede sportaccommodaties die bereikbaar zijn voor iedereen

Met sport en bewegen wordt de gezondheid van onze inwoners bevorderd. Hiertoe ondersteunen wij het verenigingsleven en blijven we de komende jaren meedoen aan de Regeling Brede Impuls Combinatiefuncties en zetten we buurtsportcoaches in binnen het Sociaal Domein. We nemen sportaccommodaties op in het strategisch vastgoedbeleid.

Maatregelen

Het gebruik en onderhoud van de buitensportaccommodaties leggen we vast in afspraken

Wat gaan we er voor doen

Het beheer en onderhoud van de sportvelden en bijhorende opstallen worden samen door de verenigingen en gemeente uitgevoerd. Dit gebeurt vaak op basis van lopende afspraken uit verleden. We willen dat met 80% van de sportverenigingen die gebruik maken van gemeentelijke buitensportaccommodaties afspraken herijken en vastgelegd zijn voor het gebruik en onderhoud.

We realiseren de vernieuwing en uitbreiding van sportcentrum Kortezwaag in Gorredijk

Wat gaan we er voor doen

In Gorredijk wordt gewerkt aan de toekomst van sportcentrum Kortezwaag. Samen met de exploitant en andere stakeholders wordt de verbouw en uitbreiding van een duurzaam sportcentrum gerealiseerd.

Wij zorgen dat sport bereikbaar en toegankelijk blijft voor alle inwoners

Wat gaan we er voor doen

Wij willen dat ook inwoners met een laag inkomen in staat zijn om te sporten. Hiervoor maken wij onder meer gebruik van het jeugdfonds sport en cultuur en de buurtsportcoaches. Daarnaast ondersteunen wij inwoners door middel van het volwassenfonds.

Beleidsindicatoren

		Opsterland		Nederland	
Beleidsindicatoren	Eenheid	2016	2020	2016	2020
Niet sporters	% Niet sporters	50,9%	53,3%	48,7%	49,3%

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Deze tabel wordt elke vier jaar geactualiseerd.

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van programma 5 reserves meegenomen.

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2021	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	6.269	7.371	6.615	6.434	6.368	6.353
Baten	749	877	452	452	452	452
Saldo voor bestemming	-5.521	-6.494	-6.163	-5.981	-5.916	-5.901
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	154	359	155	155	155	155
Saldo na bestemming	-5.367	-6.135	-6.008	-5.826	-5.761	-5.746

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2022	Begroting 2023	Mutatie begroting 2022/2023
Saldo per taakveld			
5.1 Sportbeleid en activering	-193	-193	-
5.2 Sportaccommodaties	-1.493	-1.124	369
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-367	-354	13
5.4 Musea	-69	-69	-
5.5 Cultureel erfgoed	-4	-85	-81
5.6 Media	-593	-593	-0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-3.774	-3.744	30
Saldo voor bestemming	-6.494	-6.163	331
Stortingen reserves			
Totaal stortingen reserves	-	-	-
Onttrekkingen reserves			
Recreatie en toerisme	125	155	30
Onttrekking recreatie en toerisme tbv Fietspaden Bakkeveen	234	-	-234
Totaal onttrekkingen reserves	359	155	-204
Saldo na bestemming	-6.135	-6.008	127

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2023 €127.000 voordeliger dan in 2022.

Taakveld 5.1 Sportbeleid en activering geeft in 2023 geen mutatie ten opzichte van 2022.

Taakveld 5.2 Sportaccommodaties geeft in 2023 een voordeel van €369.000 ten opzichte van 2022.

Het voordeel wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een eenmalige exploitatievergoeding in 2022 over voorgaande jaren voor het publieke deel van sporthal Kortezwaag (€200.000). Dit geeft een voordeel in 2023 ten opzichte van 2022. In 2022 vond de laatste afschrijvingstermijn op dit gebouw plaats (€65.000), dit geeft een voordeel in 2023 ten opzichte van 2022.

De kosten voor de sportvelden dalen in 2023 met €112.000 ten opzichte van 2022 doordat in 2022 een bijdrage aan VV de Sweach (€60.000) is uitgekeerd in overeenstemming met het raadsvoorstel van 11 oktober 2021. Daarnaast waren er in 2022 eenmalige kosten voor het verwijderen van het kunstgrasveld van LDODK van €30.000. Ook daalden de afschrijvingen van de sportvelden ten opzichte van 2022 met €22.000. De geraamde kosten voor gas en elektriciteit voor gymlokalen stijgen in 2023 met €83.000 ten opzichte van 2022. Dit geeft een nadeel.

De doorberekening van de personeelslasten geeft een voordeel van €70.000. De overige budgetten geven een voordeel van €5.000.

Taakveld 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie geeft in 2023 een voordeel van €13.000 ten opzichte van 2022.

In de Perspectiefbrief 2022 is voor 2022 €21.000 geraamd voor een inhaalslag voor beeldende kunst. Vanaf 2023 is voor het beheer van de beeldende kunst structureel €8.000 geraamd. Per saldo daalt het budget met €13.000, dit is een voordeel.

Taakveld 5.4 Musea geeft in 2023 geen mutatie ten opzichte van 2022.

Taakveld 5.5 Cultureel erfgoed geeft in 2023 een nadeel van €81.000 ten opzichte van 2022

De kosten voor de actualisatie van het culturele erfgoed in 2023 bedragen €81.000, dat is een nadeel in 2023. Beleidsmatig is dit verwoord in programma 8.

Taakveld 5.6 Media (Bibliotheken) geeft in 2023 geen mutatie ten opzichte van 2022.

Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie geeft in 2023 een voordeel van €30.000 ten opzichte van 2022.

In 2022 was een eenmalig budget beschikbaar voor de herstructurering van de fietspaden Bakkeveen/Wijnjewoude (€234.000). Dit geeft op dit taakveld in 2023 dus een voordeel ten opzichte van 2022. Deze kosten worden onttrokken uit de reserve Recreatie en Toerisme. In 2022 was er ook een eenmalig budget voor het achterstallig onderhoud van de speeltuinen (€23.000). Dit geeft ook een voordeel in 2023 ten opzichte van 2022.

De in 2023 geraamde kosten voor initiatieven in de openbare ruimte €15.000 en groene burgerinitiatieven €30.000, geven een nadeel van €45.000. De doorberekening van de personeelslasten geeft een nadeel van €188.000. De overige posten geven per saldo een voordeel van €6.000.

De mutatie in de reserves:

In taakveld 5.7 wordt de mutatie op fietspaden toegelicht. De onttrekking uit de reserve recreatie en toerisme is bijgesteld naar €155.000 zodat de onttrekking en dotatie gelijk zijn aan elkaar.

Programma 6 | Sociaal domein

Programma 6 | Sociaal domein

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

In 2023 gaan we koers zetten in het Sociaal Domein door de transformatie die eerder is ingezet verder vorm te geven, waarbij we ook werken aan het versterken van de toegang door ons gebiedsteam. We benutten daarbij 'de krêft fan de mienskip' en kijken naar mogelijkheden van inwoners in plaats van beperkingen. De ingezette bezuinigingen die vanaf 2020 zijn ingevoerd, hebben de afgelopen jaren geleid tot lagere kosten en een verbeterde beheersing in het Sociaal Domein. Hierdoor hebben we meer grip op en beter inzicht in onze uitgaven gekregen. Tegelijk blijven de uitdagingen en onzekerheden voor de komende jaren onverminderd groot, mede door nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen en wetswijzigingen.

De Koers Sociaal Domein is leidend in ons handelen, waarbij we werken aan een leefbare, inclusieve samenleving waarbij we 'mienskip-iseren' om de samenleving als eerste aan zet te houden en de gemeente te laten faciliteren. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is de Preventie Agenda Opsterland 2021 – 2030, waarbij de gemeente zich voor de lange termijn wil blijven inzetten op preventie en welzijn van de inwoners.

Voor de Wmo en de Jeugdhulp blijven we in zetten op:

- lichte en algemene zorg waar mogelijk, complexe en gespecialiseerde zorg waar nodig;
- ondersteuning zo veel mogelijk dichtbij, op maat en passend bij de behoefte;
- vraag- en resultaatgericht werken;
- gericht op mogelijkheden, niet op onmogelijkheden.

Iedereen doet mee en participeert binnen de mogelijkheden. Werk kan daarbij helpen om het inkomen te verhogen, maar ook om meer structuur te ervaren en de gezondheid te verbeteren.

Ook wordt ingezet op het beter gebruikmaken van de voorliggende voorzieningen: hoe kan de zorg samen met de inzet van de dorpen en professionals dichterbij de mens worden gebracht, waardoor zwaardere zorg mogelijkerwijs voorkomen kan worden. Komend jaar is er sprake van een nieuwe inkoop van Specialistische Jeugdzorg, deze inkoop verloopt provinciaal via Sociaal Domein Fryslân. Samen met andere partijen die onze belangen behartigen (VFG, VNG en P10) blijven we via een lobby richting de Rijksoverheid aandacht vragen voor knelpunten in het Sociaal Domein.

Kaderstellende documenten

Ontwikkelagenda Inclusieve samenleving

Preventie Agenda Opsterland 2021-2030

Thema Uitvoering sociale wetgeving

Doelstellingen

Wij verhogen de uitstroom uit de bijstand en verminderen de instroom in de bijstand ten opzichte van het regionale benchmarkgemiddelde

We willen zowel meer cliënten uit de bijstand laten uitstromen als minder inwoners de bijstand laten instromen ten opzichte van de regionale benchmarkgemiddelden.

Maatregelen

We gaan door met de extra inzet voor een activerend weekvullend programma voor statushouders.

Wat gaan we er voor doen

Door de nieuwe Wet inburgering 2021 zijn we als gemeente verantwoordelijk geworden voor de inburgering van statushouders in onze gemeente. Hiervoor is een weekvullend programma opgezet, met als doel zo snel mogelijk actief meedoen en zo snel mogelijk uitstromen naar duurzaam (betaald) werk. In 2023 gaan we hiermee door met als doel dat het voor statushouders makkelijker wordt om mee te doen en om (betaald) werk te vinden.

We voeren het jaarplan 'van mismatch naar match' uit.

Wat gaan we er voor doen

In 2022 is voor de Arbeidsmarktregio Zuidoost Fryslân het jaarplan 'van mismatch naar match' opgesteld. In 2023 gaan de betrokken partijen verder met het uitwerken, implementeren en updaten van dit jaarplan. Hiermee versterken we de samenwerking tussen gemeenten, UWV, onderwijs en overige partijen en stimuleren we een meer eenduidige dienstverlening. Ook werkt de gemeente Opsterland in de totale arbeidsmarktregio Fryslân samen verder aan het vormgeven en implementeren van een Strategische Agenda voor de periode 2022-2026.

Wij analyseren onze aanpak en maatregelen om mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt te activeren

Wat gaan we er voor doen

De groep uitkeringsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt wordt in verhouding groter, doordat uitkeringsgerechtigden die aan het werk kunnen ook daadwerkelijk aan het werk zijn.

Bij de aanpak voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt denken wij aan een combinatie van sociale activering, welzijnsbevordering en sport en bewegen.

Wij continueren daarnaast de samenwerking met Caparis NV op het gebied van Re-integratie, Afspraakbanen en werkplekken Beschut werk. Al deze acties voeren we uit met als doel om deze groep inwoners ook mee te laten doen aan onze samenleving.

Wij continueren onze inzet 'aan de voorkant' met de aanpak "Meteen in Beweging" en poortwachter

Wat gaan we er voor doen

Het is belangrijk de re-integratie vanaf dag één te starten. Hier beginnen wij al mee bij het eerste contact via de poortwachter en met de aanpak 'Meteen in Beweging'. Het doel is de uitkeringsgerechtigde zo snel mogelijk op te roepen, het recht op uitkering zo snel mogelijk vast te stellen en zo snel mogelijk een re-integratieplan te maken.

We actualiseren onze re-integratieaanpak in 2023, mede op basis van wijzigende wetgeving.

De gemeente Opsterland is deelnemer aan de landelijke Divosa Benchmark, een instrument waarmee gemeenten hun prestaties op het gebied van Werk & Inkomen meten en kunnen vergelijken met andere gemeenten, met de regio, met de provincie en met landelijke cijfers. We meten deze presentaties om onze werkzaamheden te monitoren en te kijken of deze de gewenste beleidseffecten hebben.

Wij zetten leerwerktrajecten op voor onze uitkeringsgerechtigden

Wat gaan we er voor doen

Op dit moment is de arbeidsmarkt krap, waardoor de meest kansrijke klanten de bijstand uitstromen. Ondanks deze economische ontwikkelingen, zijn meer inspanningen nodig voor de overige groep werkzoekenden om hen aan het werk te helpen.

Leerwerk-trajecten zijn een belangrijk voorschakeltraject voor mensen die in kansrijke sectoren, zoals de Zorg, Groen en Techniek, willen werken, maar niet de juiste achtergrond hebben. Samen met scholen, werkgevers, Caparis NV en met het werkgeversservicepunt Fryslân Werkt gaan we verder met het opzetten van deze leerwerktrajecten om deze afstand te overbruggen.

Doelstellingen

Wij willen leven in armoede tegengaan.

Vanuit ons beleid voor gemeentelijke inkomensvoorzieningen, armoede- en minimabeleid en de gemeentelijke schuldhelpverlening werken we als gemeente aan het bestrijden van armoede. Door de gevolgen van de coronacrisis en de hoge inflatie, is het voor inwoners soms moeilijker geworden om een leven in armoede te voorkomen. Daarom besteden we hier de komende periode extra aandacht aan.

Maatregelen

De toegankelijkheid en bekendheid van de gemeentelijke inkomensvoorzieningen en financiële hulpverlening verhogen bij de doelgroep

Wat gaan we er voor doen

Het is belangrijk dat inwoners die voor inkomensondersteuning in aanmerking komen, op de hoogte zijn van regelingen die we hier als gemeente voor hebben. We starten in 2023 een informatiecampagne vanuit de gemeente, samen met onze maatschappelijke partners (sportverenigingen, woningbouwverenigingen, enz.). Ook zorgen we ervoor dat inwoners met een hulpvraag over geld deze zo makkelijk mogelijk kunnen neerleggen bij de gemeente.

We actualiseren ons beleid voor onze gemeentelijke inkomensvoorzieningen

Wat gaan we er voor doen

Op basis van de Participatiewet hebben we als gemeente een aantal inkomensvoorzieningen voor inwoners met een laag inkomen. Om beter aan te sluiten op actuele maatschappelijke ontwikkelingen zoals de hoge inflatie, onderzoeken we op welke punten het beleid hiervoor moet worden geactualiseerd en passen we dit zo nodig aan.

We zorgen er samen met onze maatschappelijke partners voor dat we (mogelijke) schulden zo snel mogelijk in beeld krijgen.

Wat gaan we er voor doen

Soms is het voorkomen van schulden helaas niet meer mogelijk. Dan moeten we als gemeente in actie komen om (mogelijke) schuldenproblematiek zo snel mogelijk aan te pakken. Hiervoor hebben we de afgelopen jaren, samen met maatschappelijke partners zoals woningcorporaties, een systeem van vroege signalering van schulden ontwikkeld. In 2023 gaan we samen kijken hoe we deze aanpak nog verder kunnen verbeteren.

We passen ons beleid voor armoede en schulden aan, met de focus op preventie

Wat gaan we er voor doen

Via de gewijzigde Wet schuldhelpverlening en het gemeentelijke beleid voor preventie is de focus de afgelopen jaren steeds meer verschoven naar het voorkomen van armoede en schulden. De komende periode willen we deze lijn doortrekken. In 2023 gaan we onderzoeken wat we hierin belangrijk vinden en wat goed werkt.

Thema Maatschappelijke ondersteuning

Doelstellingen

Inwoners houden de regie over eigen leven en kunnen langer thuis blijven wonen.

Inwoners houden de regie over eigen leven. Gemeente en andere professionals faciliteren, stimuleren en ondersteunen zo nodig.

In 2030 hebben inwoners meer mogelijkheden om thuis te blijven wonen. Gemeente en andere professionals faciliteren, stimuleren en ondersteunen. De mienskip vormt een sterke basis waar inwoners op terug kunnen vallen.

Maatregelen

De zorg vanuit de gemeente voor haar inwoners blijft bereikbaar en betaalbaar

Wat gaan we er voor doen

In de toekomst willen we als gemeente de zorg bereikbaar en betaalbaar houden. Uitdagingen daarbij zijn krapte op de arbeidsmarkt, de toenemende vraag naar zorg en de druk op de gemeentelijke financiën. Samen met de (kennis)partners onderzoeken we deze uitdagingen en de maatregelen die ons hierin kunnen helpen.

Met verschillende voorzieningen en projecten stimuleren we inwoners meer gebruik te maken van het eigen netwerk.

Wat gaan we er voor doen

Een sterke sociale basis zorgt ervoor dat mensen elkaar kunnen ondersteunen en minder snel terug hoeven te vallen op professionele hulp. We zetten verschillende voorzieningen en projecten in om de sociale basis in de dorpen te versterken en inwoners uit te nodigen elkaar te ondersteunen.

Opsterland zet stappen om een dementievriendelijke gemeente te worden

Wat gaan we er voor doen

Een dementievriendelijke gemeente zet zich actief in om mensen met dementie en hun mantelzorgers zo lang mogelijk mee te laten doen in de samenleving. Daarvoor gaan we onderzoeken hoe we inwoners, (zorg)organisaties en ondernemingen bewust kunnen maken van de gevolgen van dementie. We onderzoeken welke ondersteuning we kunnen organiseren voor mensen met dementie en hun mantelzorgers.

We hebben voldoende in beeld wat er nodig is op het gebied wonen en zorg

Wat gaan we er voor doen

Samen met woon- en zorgpartners voeren wij in 2023 een analyse uit naar de opgave die we hebben op het gebied van wonen en zorg en de maatregelen die hierin nodig zullen zijn.

We zetten in op meer algemene voorzieningen zodat mensen langer thuis kunnen blijven wonen

Wat gaan we er voor doen

We onderzoeken of meer individuele maatwerkvoorzieningen als algemene voorzieningen gemaakt kunnen worden. Meer algemene voorzieningen kunnen ervoor zorgen dat mensen langer thuis kunnen blijven wonen omdat de drempel voor toegang tot individuele voorzieningen daarmee verlaagd wordt. Bovendien zorgen algemene voorzieningen ervoor dat we met minder geld en minder mensen voor meer mensen ondersteuning kunnen bieden.

Doelstellingen

We richten ons met preventie op het voorkomen en beperken van problemen van inwoners

Het streven is om een samenleving te creëren met inwoners die samen redzaam zijn en zich bij elkaar betrokken voelen. Waarin iedereen zich optimaal kan ontwikkelen, in een gezonde en veilige omgeving. Dit vanuit de overtuiging dat de vitaliteit en het welzijn van de samenleving versterkt worden door inwoners die actief deelnemen aan die samenleving.

We zoeken oplossingen meer in de leefwereld dan in professioneel handelen

We willen bereiken dat de kosten in het sociaal domein op 1 januari 2030 met 10% zijn verminderd ten opzichte van 1 januari 2021.

We willen eerder en beter in gesprek gaan met inwoners.

We willen bereiken dat op 1 januari 2030 de helft van alle contacten met de gemeente niet gaan over een professionele hulpvraag, maar informeel van aard zijn.

We sluiten aan bij vraagstukken in en volgens het dorp.

Maatregelen

We onderzoeken wat er nodig is om dorpskamers te realiseren in 2024 en zetten vervolgstappen in de realisatie van deze dorpskamers

Wat gaan we er voor doen

We kijken per dorp of het realiseren van een dorpskamer wenselijk is en wat daarvoor nodig is. Na de onderzoeksfase zetten we vervolgstappen om dorpskamers te realiseren. Daarvoor gaan we in gesprek met de verschillende stakeholders, zowel intern als extern, om het thema “dorpskamers” te onderzoeken.

We versterken het bestaande netwerk van dorpssteunpunten en andere vrijwilligersorganisaties

Wat gaan we er voor doen

We willen bewonersinitiatieven versterken en ondersteunen. We gaan bestaande vrijwilligersorganisaties (zoals dorpssteunpunten en sociaal cultureel werk) effectiever ondersteunen en inzetten. Ook gaan we de samenwerking tussen vrijwilligers en professionals op dorpsniveau verbeteren.

We voeren het actieplan preventie uit

Wat gaan we er voor doen

We stellen jaarlijks een actieplan preventie op. In dit actieplan werken we de actielijnen uit de preventieagenda uit. Deze vormen het uitgangspunt voor de activiteiten met betrekking tot preventie voor 2023.

Wij gebruiken voorlichting in het onderwijs om jongeren te informeren over het aanbod ten aanzien van sport, vrije tijd, cultuur en maatschappelijke thema's

Wat gaan we er voor doen

We hebben een brede scope op het welzijn van jeugdigen en proberen hierbij aanbod te creëren. Zo is er aandacht voor jeugdsozen, sport en cultuur en geven voorlichting ten aanzien van gaming en mediawijsheid, alcohol- en drugsgebruik, sexting en andere vormen van risicogedrag. We hebben daarbij een goede samenwerking met netwerkpartners.

Thema Jeugdhulp

Doelstellingen

We verbeteren de vroegsignalering van kwetsbare kinderen

Door middel van vroeg signalering willen we alle kinderen die jeugdhulp nodig hebben zo tijdig mogelijk hulp bieden. Op deze wijze kan zwaardere hulpverlening zoveel mogelijk vermeden worden.

Maatregelen

We maken een sluitende aanpak door middel van samenwerking rondom de vroegsignalering van kwetsbare kinderen

Wat gaan we er voor doen

We maken met de samenwerkende organisaties afspraken over de vroeg signalering van kwetsbare kinderen. Deze organisaties weten dat ze de ouders van kinderen die zorg nodig hebben kunnen verwijzen naar het gebiedsteam.

We ontwikkelen een integrale aanpak tussen onderwijs en de zorg voor jeugd

Wat gaan we er voor doen

De integrale aanpak is gebaseerd op goede afspraken en samenwerking met de scholen in Opsterland en het project Ernstige Enkelvoudige Dyslexie (EED). In 2023 ontwikkelen we de integrale aanpak onderwijs en zorg verder door.

Doelstellingen

Wij willen effectieve toegang tot zorg

De toegang tot zorg richten we zo in dat we preventief te werk gaan, waarbij we ons richten op het voorkomen en beperken van zorg. We willen jeugdhulp verlenen daar waar het nodig is. De toegang moet voor iedereen bereikbaar en bekend zijn.

Maatregelen

Samen met zorgaanbieders richten we ons op het voorkomen van de inzet van zware zorg.

Wat gaan we er voor doen

Samen met de externe verwijzers, ook in SDF verband, gaan we afspraken maken over het monitoren en controleren op de hoge intensiteiten om de juiste zorg te leveren. Zo willen we voorkomen dat cliënten doorstromen naar onnodig zware en langdurige zorg.

We borgen de gemaakte afspraken inkoop Jeugdhulp 2023 en contractmanagement

Wat gaan we er voor doen

We gaan de nieuwe inkoop Jeugdhulp verwerken in de nieuwe verordening jeugdhulp en zorgen dat deze geborgd wordt in onze gemeente. De procedures en afspraken rondom inkoop van zorg en ondersteuning voor jeugd zijn helder en bij iedereen in het Gebiedsteam bekend.

We gaan de zorg vanuit de juiste wet vergoeden

Wat gaan we er voor doen

We gaan de zorg vanuit de juiste wet vergoeden, waarvoor we gerichte samenwerkings- en resultaatafspraken maken. We maken samenwerkings- en resultaatafspraken met zorgaanbieders over tarieven, intensiteiten en wat Jeugd-, WMO en WLZ zorg is. Hierbij moeten wij over voldoende informatie en kennis beschikken.

Doelstellingen

Wij zorgen voor een goede begeleiding van kwetsbare kinderen

We investeren in de kwaliteit van het gebiedsteam en de samenwerking met partners die bij het kwetsbare kind betrokken zijn. Dit alles gericht op kortdurende, snelle en efficiënte hulp waaronder het doorverwijzen naar passende hulp.

Maatregelen

We ontwikkelen en monitoren een eenduidige werkwijze voor de indicaties van de jeugdwet

Wat gaan we er voor doen

Met het Friese ondersteuningsplan als leidraad werken we op een eenduidige werkwijze. Daarvoor gaan we het Friese ondersteuningsplan Jeugd, het toekomstplan en het veiligheidsplan aan de werkwijze van het gebiedsteam toevoegen. We monitoren de werkwijze voor de indicaties en passen eventuele verbeteringen toe.

Thema Dorpenbeleid en dorpshuizen

Doelstellingen

In elk dorp waar nu ook een dorpshuis is, is een dorpshuisfunctie aanwezig.

We willen bereiken dat in elk dorp waar nu ook een dorpshuis is, een toekomstbestendige dorpshuisfunctie aanwezig blijft voor het vergroten van de sociale cohesie waarbij we uitgaan van maatwerk per dorp. De verschijningsvorm van deze ontmoetingsruimten kan divers zijn. De kracht van de dorpshuisbesturen is het grote zelf organiserend vermogen. De inwoners en hun ideeën staan centraal. Dit past bij de ontwikkelingen in de samenleving en het coalitieakkoord "Mei-inoar foarút".

De gemeente heeft een verbindende en faciliterende rol en zorgt voor de juiste randvoorwaarden waardoor de dorpshuisbesturen in staat zijn een zelfstandige duurzame exploitatie te realiseren. We streven ernaar dat dorpshuisbesturen zelfredzaam zijn. Zij beheren, exploiteren en onderhouden de dorpshuizen in hun eigen dorp.

Maatregelen

Wij ondersteunen het in stand houden van dorpshuizen en multifunctionele accommodaties.

Wat gaan we er voor doen

We willen zorgen dat dorpshuisbesturen en belanghebbende partijen de beschikking houden over een toekomstbestendige dorpshuisfunctie. We maken samen met de dorpshuizen een actieplan per dorpshuis.

Doelstellingen

Waar mogelijk faciliteren en ondersteunen wij initiatieven vanuit de mienskip.

Wanneer inwoners een initiatief hebben, denkt de gemeente mee vanuit de mogelijkheden. De gemeente ontwikkelt heldere en duidelijke kaders. We beseffen ons dat er maatwerk mogelijk moet zijn in ieder dorp en voor elk initiatief.

Maatregelen

Ieder dorp krijgt een eigen dorpswethouder

Wat gaan we er voor doen

Naast dat de Plaatselijke Belangen en dorpshuisbesturen de dorpencoördinator en beleidsadviseur dorpen als vast aanspreekpunt binnen de gemeente hebben, krijgt ieder dorp vanaf 2023 ook een dorpswethouder. De dorpencoördinator en dorpswethouder trekken met elkaar op in de contacten met de dorpen, o.a. door de ledenvergaderingen van Plaatselijke Belangen bij te wonen.

De dorpencoördinator is bekend bij alle dorpen in Opsterland

Wat gaan we er voor doen

De dorpencoördinator werkt nauw samen met de beleidsadviseur dorpen. De dorpencoördinator en dorpswethouders trekken met elkaar op in de contacten met de dorpen.

De dorpencoördinator is samen met de beleidsadviseur dorpen het aanspreekpunt voor besturen van Plaatselijke Belangen en dorpshuizen. De dorpencoördinator is bekend met alle dorpen in Opsterland, is eerste contactpersoon voor de Plaatselijke Belangen en neemt de operationele taken op zich.

Wij organiseren periodiek een dorpstafel

Wat gaan we er voor doen

We organiseren periodiek dorpsstafels in de dorpen om met zoveel mogelijk mensen in gesprek te gaan over wat er speelt in het dorp.

We maken afspraken met plaatselijke belangen over uitvoering van de dorpsvisies

Wat gaan we er voor doen

We gaan een proces beschrijven zodat het voor Plaatselijke Belangen, bestuurders en medewerkers van Opsterland duidelijk is wat we van elkaar mogen verwachten.

In 2022 zijn de dorpspiegels uitgevoerd. Met ieder Plaatselijk Belang gaan we in gesprek over de uitkomsten van de dorpspiegel en hoe deze kunnen worden vertaald in het actualiseren van de dorpsvisies.

Wij werken samen met de dorpen en plaatselijke belangen

Wat gaan we er voor doen

Wij zien de leefbaarheid als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van inwoners, bedrijven, woon- en energiecoöperaties, overige maatschappelijke organisaties en de gemeente.

We hebben met de dorpencoördinator proactief contact met de besturen van Plaatselijke Belangen. We informeren hen over relevante ontwikkelingen en gaan in gesprek over uitdagingen en kansen voor hun dorp.

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Eenheid	Opsterland				Nederland			
		2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar	604	614	633	654	777	794	796	806
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 tot en met 21 jarigen	1%	1%	1%	*	1%	1%	1%	*
Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin	% Kinderen in uitkeringsgezin	5%	5%	4%	*	7%	6%	6%	*
Achterstand onder de jeugd - Werkloze jongeren	% Werkloze jongeren	2%	2%	3%	*	2%	2%	2%	*
Netto arbeidsparticipatie	% Van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	68%	70%	68%	71%	68%	69%	68%	70%
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	310	287	379	292	401	382	460	431
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	246	193	173	*	305	207	202	*
Jongeren met jeugdhulp	% Van alle jongeren tot 18 jaar	10,6%	11,0%	10,2%	11,8%	11,8%	12,3%	11,9%	12,9%
Jongeren met jeugdbescherming	% Van alle jongeren tot 18 jaar	1,8%	1,7%	1,9%	0,3%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%
Jongeren met jeugdreclassering	% Van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	0,2%	0,2%	0,2%	0,3%	0,4%	0,4%	0,4%	0,3%
WMO Clienten met een maatwerkarrangement	Aantal per 10.000 inwoners	570	600	610	610	640	680	700	*

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 5 september 2022

^ De stijging van het aantal personen met een bijstandsuitkering t.o.v. 2019 wordt veroorzaakt door het beroep dat is gedaan op de (tijdelijke) TOZO regeling. Zonder deze regeling zien we geen significante wijziging in dit aantal bij de gemeente Opsterland

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van programma 6 reserves meegenomen.

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2021	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	37.947	38.763	37.241	36.542	36.218	36.070
Baten	11.783	10.926	9.771	9.721	9.721	9.721
Saldo voor bestemming	-26.164	-27.838	-27.470	-26.822	-26.498	-26.349
Mutaties reserves						
Lasten	30	30	30	30	30	30
Baten	37	130	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-26.157	-27.738	-27.500	-26.852	-26.528	-26.379

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2022	Begroting 2023	Mutatie begroting 2022/2023
Saldo per taakveld			
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-2.097	-1.949	148
6.2 Wijkteams	-645	-620	25
6.3 Inkomensregelingen	-1.995	-2.043	-48
6.4 Begeleide participatie	-3.368	-3.242	126
6.5 Arbeidsparticipatie	-1.226	-1.228	-2
6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)	-866	-1.243	-377
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-7.020	-7.068	-48
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-8.922	-8.351	570
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-353	-423	-69
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-1.346	-1.304	41
Saldo voor bestemming	-27.838	-27.470	367
Stortingen reserves			
Verbouw dorpshuizen	-30	-30	-
Totaal stortingen reserves	-30	-30	-
Onttrekkingen reserves			
Onttrekking AR vrije deel tbv Jeugd en jongerenwerk	19	-	-19
Onttrekking AR vrije deel tbv Invoering wet inburgering	34	-	-34
Onttrekking AR vrije deel tbv GIDS gelden	38	-	-38
Onttrekking AR vrije deel tbv Uitbreiding dorpsbudgetten	14	-	-14
Onttrekking AR vrije deel tbv Geweldig Gorredijk dorpsdialoog	25	-	-25
Totaal onttrekkingen reserves	130	-	-130
Saldo na bestemming	-27.738	-27.500	237

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2023 €237.000 voordeliger dan in 2022.

Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie geeft in 2023 een voordeel van €148.000 ten opzichte van 2022.

In 2022 is er eenmalig een budget beschikbaar gesteld van €96.000 voor het uitvoeren van de dorpspiegels. Dit budget vervalt in 2023, dit is een voordeel. Vanaf 2023 is er een structurele formatieplaats opgenomen voor dorpencoördinator. Deze is verantwoord in programma 0. In 2022 was hiervoor een incidenteel budget beschikbaar van €60.000 in programma 6. In dit programma geeft dit nu een voordeel omdat de kosten vanaf 2023 dus in programma 0 zijn verantwoord. Er is ook een voordeel van €99.000 op welzijnswerk, Jeugd- en Jongerenwerk en inburgering. Het budget voor welzijnswerk is €25.000 lager, het budget voor Jeugd- en Jongerenwerk €19.000 en het budget voor inburgering €55.000 lager omdat er in de budgetten voor 2022 voor deze bedragen resultaatbestemmingen en budgetoverhevelingen verwerkt waren. Ook de dorpsbudgetten zijn €14.000 lager omdat er in 2022 eenmalige extra middelen waren. Dit geldt ook voor Geweldig Gorredijk (€25.000). Op de overige budgetten is een nadeel van €13.000. De doorbelasting van de personeelskosten geeft een nadeel van €133.000.

Taakveld 6.2 Wijkteams geeft in 2023 een voordeel van €25.000 ten opzichte van 2022

Dit voordeel wordt geheel veroorzaakt door de doorberekening van de personeelslasten.

Taakveld 6.3 Inkomensregelingen geeft in 2023 een nadeel van €48.000 ten opzichte van 2022

Op bijzondere bijstand is een voordeel van €6.000. Omdat de gemeente een gebouw beschikbaar heeft gesteld aan de Voedselbank is de subsidie aangepast. De doorbelasting van de personeelskosten geeft een nadeel van €58.000. Op de overige budgetten is een voordeel van €4.000.

Taakveld 6.4 Begeleide participatie geeft in 2023 een voordeel van €126.000 ten opzichte van 2022

Op basis van het meerjarenperspectief uit de begroting 2022 van SW Fryslân (Caparis) is de bijdrage van de gemeente met €120.000 naar beneden bijgesteld. De doorbelasting van de personeelskosten geeft een voordeel van €6.000.

Taakveld 6.5 Arbeidsparticipatie geeft in 2023 een nadeel van €2.000 ten opzichte van 2022

Dit nadeel wordt geheel veroorzaakt door de doorberekening van de personeelslasten.

Taakveld 6.6 Maatwerkvoorziening (WMO) geeft in 2023 een nadeel van €233.000 ten opzichte van 2022

Dit nadeel wordt geheel veroorzaakt door de doorberekening van de personeelslasten.

Taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+ geeft in 2023 een nadeel van €192.000 ten opzichte van 2022

Dit nadeel wordt geheel veroorzaakt door de doorberekening van de personeelslasten.

Taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18- geeft in 2023 een voordeel van €570.000 ten opzichte van 2022

Tot en met 2022 werd een gedeelte van de salariskosten rechtstreeks aan dit taakveld doorberekend. Vanaf 2023 gaat dit via de doorberekening van personeelslasten, in overeenstemming met de andere taakvelden. Hierdoor wordt het budget verlaagd met €497.000, dit is een voordeel in dit programma. In programma 0 geeft dit eenzelfde nadeel. Dit is dus budgettair neutraal, zie ook de toelichting bij programma 0. Verder is het budget in 2023 nog verlaagd met €158.000 als gevolg van het meerjareneffect van de bij de begroting 2020 afgesproken bezuinigingen. De doorbelasting van de personeelskosten geeft een nadeel van €85.000.

Taakveld 6.81 Geëscaleerde zorg 18+ geeft in 2023 een nadeel van €69.000 ten opzichte van 2022

Dit nadeel wordt geheel veroorzaakt door de doorberekening van de personeelslasten.

Taakveld 6.82 Geëscaleerde zorg 18- geeft in 2023 een voordeel van €41.000 ten opzichte van 2022

Dit voordeel wordt geheel veroorzaakt door de doorberekening van de personeelslasten.

De mutaties in de reserves geven in 2023 een nadeel van €130.000 ten opzichte van 2022.

In 2022 zijn een aantal budgetten incidenteel verhoogd door een resultaatbestemming jaarrekening 2021. Dit betreft inburgering, jeugd- en jongerenwerk, dorpsbudgetten en Geweldig Gorredijk (zie taakveld 6.1). Ook was er een incidenteel budget beschikbaar gesteld voor GIDS-gelden. Deze laatste uitgave is geboekt in programma 7, taakveld 7.1 Volksgezondheid. Deze resultaatbestemmingen zijn in 2022 bij dit programma aan de algemene reserve onttrokken, hier dus een bate. Deze bate is er niet in 2023. Daarom hier nu een nadelig effect van €130.000.

Programma 7 | Volksgezondheid en milieu

Programma 7 | Volksgezondheid en milieu

Doelstelling

Opsterland behoudt en beheert haar hoogwaardig leefmilieu in samenwerking met inwoners en bedrijven.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Duurzaamheid en beperking van gebruik van energie en grondstoffen zijn essentiële opdrachten voor de gemeenschap. De gemeente geeft hierin het goede voorbeeld door te streven naar verbetering van de biodiversiteit, vermindering van CO₂-uitstoot en het zijn van een 'Fairtrade Gemeente'. Hierbij schatten we gezichtsbepalende of cultuurhistorische elementen op waarde.

Fysieke en mentale gezondheid zijn het fundament van persoonlijk welbevinden en van de kwaliteit van onze samenleving. Een goede gezondheid is voor de gemeente een middel om haar doelen te bereiken. Denk hierbij aan: regie op het eigen leven, kwaliteit van leven, meedoen in de maatschappij en gebruikmaken van sociale netwerken. De gemeente wil haar inwoners bewegen tot gezond gedrag door de gezonde keuzes de gemakkelijkste keuze te maken.

Kaderstellende documenten

Notitie klimaatneutraal Opsterland (2009)

Milieubeleidsplan 2005-2015 (2005) & Evaluatie Milieubeleidsplan 2005 - 2015

Tussenbalans Milieubeleidsplan 2005-2015 (2011)

Milieuprogramma 2011-2015 (2011)

Beleidsnota Licht in de Duisternis (2009)

Watertakenprogramma 2020 – 2025

Beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Fysieke Ruimtelijke Leefomgeving 2020 - 2024 OWO-gemeenten

Preventie- en handavingsplan Drank- en Horecawet 2019-2022

Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland 2014

Ontwikkelagenda's Duurzaam, Leefbaar en Inclusief Opsterland

Omgevingsvisie 2015-2030

Uitvoeringsplan Energietransitie

Zonneplan Opsterland

Thema Milieu

Inleiding

In het Nationaal Deltaprogramma 2022 staan de plannen van de overheid om alle steden, dorpen en buitengebieden op zo'n manier te hebben ingericht dat Nederland voorbereid is op de gevolgen van toenemende hitte, droogte en extreme neerslag. In 2015 is al besloten dat het Rijk, de provincies, gemeenten en waterschappen samen de ambitie vastleggen dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en water robuust is ingericht. Zo mogen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen de risico's door extreem weer en overstromingen niet verder toenemen en moeten we de bestaande ruimte zo beheren en onderhouden dat de kans op schade en slachtoffers afneemt.

Met andere overheden in Fryslân hebben we de 'klimaatstresstest' uitgevoerd als eerste stap naar een klimaat adaptieve en water robuuste omgeving; denk hierbij aan hittestress en wateroverlast. Daarin is onderzocht welke kwetsbaarheden er zijn binnen de gemeente. Tijdens een risicodialoog zijn deze nader in beeld gebracht en geprioriteerd. Ook mogelijke oplossingsrichtingen worden geïnventariseerd voor het maken van definitieve keuzes.

Doelstellingen

De gemeente kent een klimaatadaptieve en waterrobuuste omgeving en rioolstelsel

Wanneer riolering aan vervanging toe is vervangen we deze door een klimaatbestendig gescheiden stelsel. Nieuw aan te leggen riolering bij uitbreidingsplannen leggen we zodanig aan dat deze klimaat adaptief en toekomstbestendig is. Alleen daar waar gescheiden riool niet doelmatig kan worden aangelegd vervangen we het riool door een gemengd riool. Naast het aanpassen van de riolering op

het moment van vervanging kijken we naar maatregelen die we aan het riool kunnen koppelen om te zorgen voor opvang van de klimaatveranderingen. Te denken valt hierbij aan het aanleggen van wadi's of aanpassingen aan de weg om tijdelijk opvang van wateroverlast op en naast de weg mogelijk te maken.

Maatregelen

Klimaatbestendig en waterrobuust inrichten is onderdeel van alle werkzaamheden in de ruimtelijke inrichting.

Wat gaan we er voor doen

In onze Omgevingsvisie leggen wij de hoofdlijnen voor een een klimaatadaptieve en waterrobuuste omgeving vast. We geven uitvoering aan het Uitvoeringsplan Ruimtelijke Adaptatie.

We hebben 100% van de huidige en de te verwachten knelpunten van wateroverlast in beeld gebracht

Wat gaan we er voor doen

In 2025 hebben we alle huidige knelpunten van wateroverlast in beeld en hebben we een plan om deze knelpunten op te lossen.

We geven uitvoering aan het huidige Watertakenprogramma en stellen een nieuw watertakenprogramma voor 2026-2030 vast.

Wat gaan we er voor doen

Elk jaar controleren we 10 % van onze riolering. Voor geconstateerde problemen plannen we maatregelen in. Bij nieuwe riolering worden vuil- en hemelwater gescheiden aangelegd. Daarnaast wordt gekeken naar aanvullende maatregelen voor piekbelasting, zoals de aanleg van wadi's of aanpassingen aan de weg voor het tijdelijk opvangen van water.

Doelstellingen

Het zwerfafval wordt met vrijwilligers opgeruimd

Het doel is om in alle dorpen actieve himmelploegen te faciliteren.

Maatregelen

We faciliteren himmelploegen die vrijwillig zwerfafval opruimen

Wat gaan we er voor doen

De gemeente krijgt €1,16 per inwoner per jaar (ruim €34.000) om aan het verwijderen van zwerfafval te besteden, volgens vastgestelde doelstellingen. Het budget wordt voor een deel besteed aan het faciliteren van de himmelploegen en andere vrijwilligers en aan educatie bij de (basis)scholen.

Het doel is om in alle dorpen actieve himmelploegen te hebben en te faciliteren. Ook in 2023 benaderen we actief de dorpen, via de plaatselijk belangen, waar nog geen himmelploeg aanwezig is.

Doelstellingen

Er is een gezonde balans tussen natuurlijke duisternis en een veilige leefomgeving

Het verlichten van de openbare ruimte kent voor- en nadelen. Gezocht wordt naar een gezonde balans tussen lichtvervuiling en energielasten enerzijds en veiligheid en leefbaarheid anderzijds.

Maatregelen

95% van de huidige installatie is voorzien van LED om energie te besparen en strooilicht te beperken

Wat gaan we er voor doen

In 2025 is 95% van het huidige areaal voorzien van het energiezuinige en duurzame LED-techniek. Dit wordt bereikt met het plaatsen van nieuwe armaturen wanneer de oude (bijna) zijn afgeschreven of met retrofit waarbij het binnenwerk wordt omgezet.

In het kader van de Omgevingswet zal het voorkomen van lichthinder verder geïmplementeerd worden

Wat gaan we er voor doen

In 2023 gaan we op basis van de Omgevingsvisie onderzoeken welke gebieden in aanmerking komen om als duisternisgebied aangewezen te worden. In deze gebieden zullen beperkingen gaan gelden voor lichtgebruik

We onderhouden de huidige installaties met als uitgangspunt; verlichten waar het moet, duister waar het kan.

Wat gaan we er voor doen

Bij het onderhouden van de huidige installatie wordt bij vervangingen gebruik gemaakt van de meest actuele technieken waarbij strooilicht en energieverbruik worden beperkt tot een minimum.

Thema Gezondheid en Leefstijl

Doelstellingen

Wij willen met sport en bewegen de gezondheid van onze inwoners bevorderen.

Door actief sporten en bewegen doen inwoners mee aan de samenleving en werken ze aan de eigen lichamelijke en geestelijke conditie. Sport en bewegen zorgt dat men zich fitter en energiekeker voelt. Dit past in ons streven naar een gezonde leefstijl en een samenleving waarin iedereen meedoet.

Maatregelen

We ontwikkelen het Lokaal sport- en beweegakkoord Opsterland tot een aanjager voor sport- en beweeginitiatieven

Wat gaan we er voor doen

Het Lokaal sport- en beweegakkoord Opsterland heeft als doel om inwoners meer en beter te laten bewegen en sportaanbieders te versterken. De start vond plaats bij aanvang van de Coronapandemie, waardoor dit project niet de gewenste start en bekendheid heeft gekregen.

In 2023 wordt het Lokaal sport- en beweegakkoord Opsterland doorontwikkeld met als doel dat in elk dorp een vereniging actief deelneemt. Dit vergroot de bekendheid waardoor sportaanbieders meer initiatieven gaan opstarten en meer inwoners gaan bewegen.

Het Lokaal sport- en beweegakkoord Opsterland is dé aanjager voor nieuwe sport- en beweeginitiatieven.

We stimuleren initiatieven van gezondheidsprojecten

Wat gaan we er voor doen

We stimuleren inwoners en verenigingen om initiatieven van gezondheidsprojecten op te starten en waar nodig ondersteunen en begeleiden de buurtsportcoaches in de opstartfase.

We hebben alle bestaande wandel- en beweeggroepen voor senioren in beeld. Deze gaan we promoten via de buurtsportcoaches, Code Hans en het gebiedsteam. Waar nodig zetten we met ondersteuning van genoemde partijen nieuwe wandel- en beweeggroepen op.

In samenwerking met jongeren, verenigingen, buurtsportcoaches en Code Hans organiseren we activiteiten en toernooien in combinaties van e-sport én bewegen voor jongeren.

Wij stimuleren de gezonde leefstijl van inwoners

Wat gaan we er voor doen

We stimuleren inwoners om gezond te leven door hierin ondersteuning te bieden in de opvoeding, op school, op het kinderdagverblijf en bij de sportvereniging. Hierbij wordt het programma Sûn Opsterlân in 2023 als aanjager gebruikt om de gezonde leefwijze nadrukkelijk onder de aandacht te brengen bij kinderen en hun ouders.

In 2023 zijn de accommodaties van alle buitensportverenigingen rookvrij tijdens jeugdactiviteiten en gaan alle basisscholen actief aan de slag om het Gezonde School-vignet te behalen.

We stimuleren inwoners met een beperking om te gaan bewegen of te sporten door hen te wijzen op én waar nodig te begeleiden naar de diverse mogelijkheden in Opsterland.

In 2023 gaan we programma's voorbereiden voor andere doelgroepen.

We voeren het actieplan Sport en Gezondheid 2023 uit

Wat gaan we er voor doen

In het actieplan Sport en Gezondheid 2023 integreren we de volgende onderdelen:

- Activiteitenplan van de buurtsportcoaches.
- Plan van aanpak van Sûn Opsterlân.
- Afsprakenkader Sport.
- Preventieagenda Opsterland.
- Lokaal sport- en beweegakkoord Opsterland.

Dit actieplan vormt het uitgangspunt voor de activiteiten met betrekking tot sport en gezondheid.

Thema Duurzaamheid

Doelstellingen

De gemeente geeft het goede voorbeeld op het gebied van duurzaamheid

Wij willen als gemeente het goede voorbeeld geven en daarmee anderen inspireren. Daartoe benutten we kansen om onze gebouwen, wagenpark en gereedschap te verduurzamen en duurzaam in te kopen. Goede voorbeelden maken wij zichtbaar.

Maatregelen

We vergroenen ons gemeentelijk wagenpark en gereedschap

Wat gaan we er voor doen

We vergroenen ons gemeentelijk wagenpark en gereedschap. Bij vervanging van voertuigen en gereedschap wordt gekozen voor de meest duurzame keuze. 50% van het gemotoriseerde gereedschap is "groen".

Een aantal wagens in ons wagenpark en een deel van ons gereedschap is aan vervanging toe. Hierbij kijken we welke duurzame alternatieven beschikbaar zijn en kiezen hiervoor als dit financieel inpasbaar is. We streven ernaar om in 2026 de helft van ons gemotoriseerde gereedschap elektrisch te hebben (ten opzichte van 10% nu in 2022).

Wij streven naar 100% duurzame inkoop

Wat gaan we er voor doen

De samenwerkingsagenda 'Fryslân koopt circulair' is ondertekend. Dit is gedaan in samenwerking met Ooststellingwerf en Weststellingwerf. De ambities op het gebied van circulair inkopen zijn daarmee vastgesteld op 25% in 2025, 75% in 2030 en 100% in 2035.

In het inkoopstartformulier is een duurzaamheidsparagraaf opgenomen. Deze paragraaf wordt verder ontwikkeld, zodat bij nieuwe inkooptrajecten duurzaamheid beter geborgd is. Daarnaast onderzoeken de OWO-gemeenten hoe zij invulling gaan geven aan het nieuwe Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) door het verder uitwerken van het actieplan MVOI en hieraan uitvoering te geven.

Wij verduurzamen onze gemeentelijke gebouwen

Wat gaan we er voor doen

Onze bedrijfsgebouwen voldoen met de aanpassingen van de laatste jaren aan de wettelijke duurzaamheidseisen.

We verduurzamen het vastgoed ten behoeve van klimaatdoelstellingen conform de in 2022 vastgestelde kadernota Vastgoedbeleid. Duurzame instandhouding is uitgangspunt, vernieuwing en renovatie waar nodig en betaalbaar.

Bij het (groot) onderhoud benutten wij daarom kansen om verder te verduurzamen. We onderzoeken de haalbaarheid van het plaatsen van zonnepanelen eventueel in combinatie met opslag op en bij enkele van onze gebouwen.

Doelstellingen

Wij zetten in op een energiebesparing van een equivalent van 150.000 MWh in 2035

Om in 2035 energieneutraal te zijn wordt ingezet op een energiebesparing van 150.000 MWh ten opzichte van het jaar 2018. Eind 2026 moet daarvan 100.000 MWh zijn gerealiseerd.

Maatregelen

We faciliteren eigenaren van mienskip-gebouwen bij energiebesparing/verduurzaming

Wat gaan we er voor doen

Wij bieden alle besturen van dorpshuizen, MFA's, sportverenigingen, etc. de mogelijkheid om op onze kosten een energiescan uit te laten voeren. Daarbij wordt ook geadviseerd over de meest renderende duurzaamheidsmaatregelen en over subsidiemogelijkheden.

Besturen van dorpshuizen, MFA's en sportverenigingen worden gewezen op de mogelijkheden voor een energiescan en de landelijke en gemeentelijke subsidiemogelijkheden voor verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Waar nodig faciliteren wij hen.

We geven uitvoering aan de specifieke uitkering middelen aanpak energiearmoede

Wat gaan we er voor doen

Het plan van aanpak energiearmoede wordt uitgevoerd. We bieden verschillende energiebesparende maatregelen aan de doelgroep aan. Deze dragen bij aan het verlagen van de energierekening. Hierbij worden onder andere energiecoaches, energiecoöperaties en de woningcorporaties betrokken.

We maken (prestatie)afspraken met woningcorporaties over de verduurzaming van woningen

Wat gaan we er voor doen

Met de woningbouwcorporaties wil de gemeente afspreken dat zij geen woningen verkopen met een energielabel dat lager is dan C. Ook wil de gemeente met hen afspreken dat particuliere eigenaren van voormalige sociale huurwoningen de kans krijgen om mee te doen met verduurzamingsprojecten van woningbouwcorporaties. (zie ook Programma 8 – Thema Wonen.)

In de prestatieafspraken met de woningcorporaties worden hierover afspraken vastgelegd.

We voeren een (communicatie)campagne uit gericht op de energietransitie

Wat gaan we er voor doen

De energietransitie vraagt (maximale) betrokkenheid van inwoners, ondernemers, bedrijven, maatschappelijke organisaties, de raad en de collega's in onze gemeente. We gaan daarom via verschillende communicatie-uitingen zoveel mogelijk mensen inspireren en enthousiasmeren. Met gesprekken en netwerkbijeenkomsten in de dorpen houden wij de vinger aan de pols, halen we op wat er leeft en stemmen daar onze communicatie en acties op af.

Er is een webpagina ingericht. Daarnaast publiceren we regelmatig in de Sa! en op social media over de energietransitie. We houden in ieder geval één netwerkbijeenkomst. We organiseren in OWO- en regionaal verband campagnes gericht op de energietransitie. We informeren onze inwoners actief over (landelijke) subsidiemogelijkheden en faciliteren hen om daarvan gebruik te maken.

Wij bouwen het energieloket verder uit

Wat gaan we er voor doen

Het is belangrijk dat informatie en advies over energiebesparing laagdrempelig toegankelijk is. Daarvoor is er het energieloket. Dit bestaat uit een netwerk van lokale energiecoaches, energieadviseurs, het digitale (telefonische) duurzaamheidsloket en ondersteunende professionals. We gaan dit verder uitbouwen, door nieuwe energiecoaches op te leiden, de huidige bij te scholen en door energieadviseurs (met woningverbeterplannen) nadrukkelijker bij onze campagnes te betrekken.

In 2023 zijn er minimaal 25 energiecoaches in minimaal 6 verschillende dorpen. Wij organiseren daarvoor trainingen en netwerkbijeenkomsten. Daarnaast updaten we de lijst van beschikbare energieadviseurs in de regio, maken deze bekend bij de energiecoaches en –coöperaties en subsidiëren we het opstellen van woningverbeterplannen door energieadviseurs. In OWO-verband onderzoeken we de haalbaarheid van een fysiek/mobiel loket.

Samen met een aantal dorpen/energiecoöperaties voeren wij plannen uit om aardgas te besparen

Wat gaan we er voor doen

Op basis van de transitievisie warmte gaan we met deze dorpen in overleg over de uitvoering van een campagne om energie te besparen. We gaan verder met de campagne in Nij Beets en met minimaal twee andere dorpen werken we plannen uit en starten met de uitvoering daarvan.

Doelstellingen

Wij zetten in op een equivalent van 450.000 MWh duurzaam opgewekte energie in 2035

Opsterland wil in 2035 energieneutraal zijn. Daarvoor is naast energiebesparing een duurzame opwek van 450.000 MWh energie nodig. Dit willen we bereiken met energie uit zon, wind en groen gas uit mono-mestvergisting en energieopslag.

Maatregelen

We brengen de meest geschikte locaties voor de opwek van duurzame energie in kaart

Wat gaan we er voor doen

Wij hebben een grote ambitie voor de opwek van duurzame energie met zon/wind en groengas. Belangrijke toetsingskaders, zoals landschappelijke inpassing, zijn vastgelegd in provinciaal beleid, zoals de Sinneladder. Ook zijn de aansluitmogelijkheden op het elektriciteitsnetwerk beperkt. Met deze studie willen wij, conform de Sinneladder onderzoeken welke locaties in onze gemeente zich lenen voor de (gecombineerde) opwek van duurzame energie. Onze inwoners worden daarbij actief betrokken. Voordelen zijn dat dit het draagvlak versterkt, wij hebben zelf regie over locatiekeuze, het geeft onderbouwing voor het provinciale beleid waardoor toekomstige procedures kunnen worden verkort of vermeden. Net als bij de systeemstudie voeren wij dit onderzoek uit in samenwerking met de gemeente Smalingerland.

Wij ronden deze studie af in 2023. De resultaten verwerken wij in het Zonneplan en het Omgevingsplan.

We faciliteren Wijnjewoude bij de uitvoering van het project aardgasvrije wijken.

Wat gaan we er voor doen

De gemeente heeft voor Wijnjewoude voor de periode 2021 tot en met 2028 een financiële bijdrage vanuit het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) gekregen. WEN is verantwoordelijk voor de uitvoering. De gemeente faciliteert WEN daarbij.

Wij adviseren WEN bij het opstellen van de uitvoeringsplannen en toetsen deze aan de PAW-regeling. We ondersteunen WEN bij de uitvoering. We monitoren de voortgang.

We ronden het onderzoek naar het energiebedrijf af

Wat gaan we er voor doen

Het voorstel voor een energiebedrijf is verder uitgewerkt. Op basis daarvan (en de mogelijkheden binnen het elektriciteitsnetwerk) gaan wij het energiebedrijf uitbouwen. Inzet is opwekking en opslag van energie, waarbij wij het elektriciteitsnetwerk zo goed mogelijk willen benutten en het ondersteunen van lokale energiecoöperaties.

Het in 2022 uitgewerkte voorstel krijgt in 2023 een vervolg.

Wij geven invulling aan de transitievisie warmte voor onze gemeente

Wat gaan we er voor doen

Eind 2021 is – in OWO-samenwerking - voor de gehele gemeente een transitievisie warmte opgesteld. In 2023 wordt invulling aan deze visie gegeven met de hieronder taken en activiteiten. De Visie biedt het kader om initiatieven van onderaf te stimuleren en te faciliteren.

We starten met het opstellen van de eerste dorp-/wijkuitvoeringsplannen en hiervoor worden minimaal 2 dorpen/wijken per gemeente geworven (vooral het opdoen van ervaring staat centraal);

We stimuleren de “altijd doen-maatregelen” waarmee het aardgasverbruik al met maximaal 70% kan worden teruggebracht.

We doen een haalbaarheidsonderzoek naar (semi-)collectieve warmte-alternatieven.

We zetten in op structurele communicatie, gericht op bewustwording en het belang van aardgasvrij-ready maken.

De visie geeft op dorps-/wijniveau een eerste richting aan het alternatief voor het verwarmen met aardgas (met ruimte voor individuele initiatieven). We houden rekening met zo laag mogelijke maatschappelijke kosten en de technische mogelijkheden.

Wij voeren een systeemstudie uit die ontwikkelingen in vraag en aanbod naar elektriciteit en problemen op het netwerk in beeld brengt

Wat gaan we er voor doen

De problemen met het elektriciteitsnetwerk van Liander geeft belemmeringen voor de duurzame opwek van energie, de uitbreidingsmogelijkheden van bedrijfsterreinen, woningbouwprojecten en duurzame mobiliteit. Met deze studie maken wij de problemen inzichtelijk. Voor Liander zijn de resultaten belangrijk om hun investeringsprogramma te optimaliseren en te onderbouwen. Omdat de gemeente Smallingerland vergelijkbare problemen heeft trekken wij samen op.

Op basis van de uitkomsten van de studie gaan we in overleg met de netwerkbeheerders (Liander, TenneT) om de aanpassingen aan het netwerk te bespreken. We faciliteren de netwerkbeheerders bij de ruimtelijke procedures die nog zijn om het netwerk aan te passen.

We hebben een actieve inbreng in de regionale energiestrategie

Wat gaan we er voor doen

Om ervoor te zorgen dat de Regionale Energiestrategie (RES) zoveel mogelijk aansluit bij onze ambities, hebben wij een actieve inbreng in de provinciale werkgroep. Wij stemmen af in OWO- en regionaal verband.

Opsterland neemt deel aan het provinciale overleg, waarbij we onze inbreng afstemmen met de buurgemeenten. Wij dragen bij aan het uitvoeringsprogramma RES.

We doen onderzoek naar (kleinschalige) collectieve warmte-oplossingen

Wat gaan we er voor doen

Voor het overgrote deel van onze gemeente zijn (individuele) all-electric of hybride warmteoplossingen het enige warmte-alternatief voor aardgas. Op een aantal locaties zijn mogelijk kleinschalige collectieve warmte-oplossingen (in combinatie met aquathermie, warmteopslag) mogelijk. De haalbaarheid daarvan willen we onderzoeken. Omdat de problematiek in de rest van Fryslân vergelijkbaar is, willen we dit doen in provinciaal verband in aansluiting op de RES en participeren we in een provinciaal onderzoek.

Wij faciliteren initiatieven die bijdragen aan de doelstellingen

Wat gaan we er voor doen

We gaan actief met initiatiefnemers (ondernemers, energiecoöperaties en/of groepen van inwoners) in gesprek over kansen en belemmeringen (met name ook de aansluitmogelijkheden van de netwerken van Liander en TenneT). Waar nodig faciliteren wij initiatieven, bijvoorbeeld door informatie, advies, bemiddeling, het doorverwijzen naar netwerkpartijen en/of het bijdragen in kosten voor onderzoeken. We zorgen voor heldere kaders en nemen waar mogelijk belemmeringen weg.

We faciliteren de initiatieven voor de opwek van duurzame elektriciteit, de opslag daarvan en de productie van groen gas geproduceerd via monomestvergisting. Wij onderzoeken of deelname aan projecten voor energieopwekking en opslag buiten de gemeentegrenzen aantrekkelijk is. We hebben minimaal twee keer per jaar overleg met Liander over de aansluitmogelijkheden van initiatieven op hun netwerk.

Beleidsindicatoren

		Opsterland				Nederland			
Beleidsindicatoren	Eenheid	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
Fijn huishoudelijk restafval	Aantal kg per inwoner	152	148	158	*	171	161	170	*
Hernieuwbare elektriciteit (1)	%	8,5%	11,6%	18,1%	*	17,5%	20,0%	26,9%	*

Bij een verdieping van de cijfers blijkt dat met name gemeenten met veel windmolens en / of biomassa centrales hoog scoren. Dit verklaart de relatief lage realisatie van Opsterland

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 5 september 2022

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van programma 7 reserves meegenomen.

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2021	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	10.471	11.405	7.714	7.837	7.840	7.867
Baten	9.865	9.334	6.859	6.919	6.919	6.919
Saldo voor bestemming	-606	-2.071	-856	-919	-921	-949
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	262	120	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-344	-1.951	-856	-919	-921	-949

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2022	Begroting 2023	Mutatie begroting 2022/2023
Saldo per taakveld			
7.1 Volksgezondheid	-1.506	-1.473	33
7.2 Riolering	813	889	76
7.3 Afval	743	728	-15
7.4 Milieubeheer	-1.978	-860	1.118
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-142	-138	4
Saldo voor bestemming	-2.071	-856	1.215
Stortingen reserves			
Totaal stortingen reserves	-	-	-
Onttrekkingen reserves			
Onttrekking AR vrije deel tbv Lokale duurzaamheidsagenda	75	-	-75
Onttrekking AR vrije deel tbv Lokale milieugenda	25	-	-25
Onttrekking AR vrije deel tbv Natuurbescherming	20	-	-20
Totaal onttrekkingen reserves	120	-	-120
Saldo na bestemming	-1.951	-856	1.095

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2023 €1.095.000 voordeliger dan in 2022.

Taakveld 7.1 Volksgezondheid geeft in 2023 een voordeel van €33.000 ten opzichte van 2022.

In 2022 is €81.000 opgenomen voor GIDS-gelden. De GIDS-gelden bedragen €43.000 (meicirculaire) en €38.000 (resultaatbestemming jaarrekening 2021). Vanaf 2023 zijn geen deze gelden niet opgenomen. Dit geeft een voordeel €81.000. De resultaatbestemming is opgenomen in de reservemutatie van programma 6. De verhoogde bijdrage aan de Veiligheidsregio Fryslân (VRF), onderdeel gezondheid, €37.000 was noodzakelijk om aan te sluiten op de begroting van de VRF 2023. Dit geeft een nadeel. De doorberekening van de personeelslasten geeft een nadeel van €12.000. De overige posten zijn €1.000 voordelig.

Taakveld 7.2 Riolering geeft in 2023 een voordeel van €76.000 ten opzichte van 2022.

In de paragraaf Lokale heffingen wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 7.3 Afval geeft in 2023 een nadeel van €15.000 ten opzichte van 2022.

In de paragraaf Lokale heffingen wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 7.4 Milieubeheer geeft in 2023 een voordeel van €1.118.000 ten opzichte van 2022.

In 2022 is €784.000 in de begroting opgenomen voor de Energietoeslag. In 2023 is dit bedrag vooralsnog niet beschikbaar. Dit geeft dus in 2023 een voordeel van €784.000 ten opzichte van 2022. Ook is er in 2022 eenmalig een budget beschikbaar van €224.000 voor de uitvoeringskosten van het klimaatakkoord. Dit geeft ook een voordeel in 2023 ten opzichte van 2022.

Het budget voor de Ontwikkelagenda duurzaamheid - uitvoeringsprogramma energietransitie is in 2023 €106.000 lager dan in 2022. Dit is conform het meerjarenperspectief. Dit geeft in 2023 een voordeel. Vanuit de resultaatsbestemming 2021 is in 2022 €75.000 beschikbaar gesteld voor de lokale duurzaamheidsagenda, €25.000 voor milieu lokale agenda en €20.000 voor natuurbescherming. In 2023 is hiervoor geen budget beschikbaar. Dit geeft in 2023 een voordeel van €120.000 ten opzichte van 2022.

Voor het veenweidengebied is bij de perspectiefbrief 2022 vanaf 2023 €15.000 voor een adviseur beschikbaar gesteld. Bij de begroting 2023 is €30.000 voor de funderingsaanpak meegenomen. Dit geeft een nadeel van €45.000. De doorberekening van de personeelslasten geeft een nadeel van €77.000. De bijdrage aan de FUMO is in 2023 door de gewijzigde berekeningssystematiek €6.000 lager dan in 2022.

Taakveld 7.5 Begraafplaatsen en crematoria geeft in 2023 een voordeel van €4.000 ten opzichte van 2022.

De lagere storting in de voorziening Begraafrechten geeft een voordeel van €10.000. De doorberekening van de personeelslasten geeft een nadeel van €6.000.

De mutatie in de reserves wordt toegelicht in taakveld 7.4.

De mutaties betreffen resultaatsbestemmingen.

Programma 8 | Bouwen, wonen en gronden

Programma 8 | Bouwen, wonen en gronden

Programma doelstelling

Opsterland is een aantrekkelijke en vitale leefomgeving.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Opsterland is een plattelandsgemeente met 16 vitale dorpen en een uniek en gevarieerd landschap. Wij hebben een toekomstgericht woonklimaat dat aansluit op demografische ontwikkelingen en dat bijdraagt aan de leefbaarheid en vitaliteit van de woonomgeving.

De nieuwe Omgevingswet, die vanaf 2023 fasegewijs zal worden ingevoerd, vraagt anders denken en handelen. Wij zien hierbij goede mogelijkheden in het vraaggericht werken; waarbij we streven naar een goed samenspel tussen gemeente en diverse betrokken partijen. In de Omgevingsvisie 2015 - 2030 zijn daartoe al belangrijke beleidsaanzetten gegeven. In het kader van de Omgevingswet actualiseren we de Omgevingsvisie. In de huidige versie is al beschreven op welke wijze de inbreng van inwoners, maatschappelijke organisaties, ontwikkelaars en ondernemers kan worden benut bij ruimtelijke ontwikkelingen; dit zetten we voort.

Het onderdeel "wonen" is nader uitgewerkt in de Woonvisie Opsterland, ook deze actualiseren we. De Woonvisie dient onder meer voor het maken van prestatieafspraken met woningcorporaties, voor afspraken met andere maatschappelijke partners en afspraken met de dorpen. Het biedt het kader voor dorpsvisies, voor het gemeentelijk grondbeleid en voor de keuze voor locaties voor woningbouw.

Onze planologische producten (bestemmingsplannen) zijn actueel. Waar nodig is achterstallig onderhoud uitgevoerd bij ons ruimtelijk instrumentarium. Daardoor kan de overgang naar de Omgevingswet, naar verwachting, goed worden gerealiseerd. De bestemmingsplannen voor het buitengebied, de kommen en de bedrijventerreinen en de nog van kracht zijnde beheerverordeningen zijn (afzonderlijk) te raadplegen op www.ruimtelijkeplannen.nl (landelijke website).

We ondersteunen waar mogelijk en passend ideeën en/of initiatieven voor ruimtelijke ontwikkeling. Om gewenste ruimtelijke ontwikkelingen te realiseren moet ruimte aan marktpartijen worden geboden. Het wettelijk instrumentarium biedt daarvoor voldoende mogelijkheden. Daarbij beperken we ons steeds meer tot de gemeentelijke kerntaken.

Wij streven naar een toekomstbestendig Fryslân en het consolideren en verbeteren van de bereikbaarheid van onze provincie. Met het Deltaplan voor het Noorden (en de Lelylijn) willen het Rijk, de vier noordelijke provincies en enkele grote gemeenten de bereikbaarheid en het wonen en werken in Noord-Nederland verbeteren. Grootschalige verstedelijking van onze gemeente is bij het verbeteren van bereikbaarheid echter niet het doel.

Kaderstellende documenten

Omgevingsvisie 2015-2030

Woonvisie 2017-2021

Welstandsnota Opsterland (laatste wijziging 2009)

Digitale agenda Opsterland (2015)

Vitaal Opsterland, visie op basisvoorzieningen en accommodaties (2010)

Criteria- en Uitgangspuntennotitie Vitaal Opsterland 2 (2012)

Scenario-notitie Vitaal Opsterland 2 (2012)

Einddocument Vitaal Opsterland 2 (2013)

Jaarverslag 2020 & Programma ruimtelijke plannen 2021

Herwaardering nog niet in exploitatie genomen grond (2012)

Regionale woningbouwafspraken Zuidoost Fryslân 2016-2026

Nota grondbeleid (2018-2021)

Beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Fysieke Ruimtelijke Leefomgeving 2020-2024 OWO-gemeenten

Thema Ruimtelijke ordening

Doelstellingen

Wij kennen functies toe aan de gronden in Opsterland op zodanige wijze dat ze het meest ten opzichte van elkaar tot hun recht kunnen komen

Maatregelen

Invoering omgevingswet

Wat gaan we er voor doen

Naar verwachting treedt de Omgevingswet op 1 januari 2023 in werking. Met deze wet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. Het uitgangspunt bij de Omgevingswet is 'decentraal wat kan, centraal wat moet'.

Bij onze planologische producten, zoals Omgevingsvisie en Omgevingsplan, krijgen we meer ruimte voor eigen afwegingen en maatwerk. De voorbereiding op de nieuwe wetgeving betekent een bijzondere veranderopgave. Niet alleen op inhoud maar ook voor werkwijzen van personeel en inzet van middelen. De OWO-gemeenten werken hierin volgens een gezamenlijke aanpak. Uitgangspunt is 'samenwerken waar dat kan'.

De fysieke leefomgeving wordt met de nieuwe wet breed en samenhangend benaderd. Een sterk en steeds sneller veranderende wereld met andere opgaven in de fysieke leefomgeving dan voorheen vraagt om meer ruimte voor initiatieven. Thema's als duurzaamheid, gezondheid en veiligheid komen samen in nieuwe instrumenten als de Omgevingsvisie, het Omgevingsplan en programma's.

Tijdig aansluiten op het (landelijke) Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) voor de nieuwe Omgevingswet en de implementatie van de daarvoor benodigde systemen.

Voorbereiden op en leren werken met de nieuwe kerninstrumenten (Omgevingsvisie, Omgevingsplan, programma's, omgevingsvergunning).

Implementeren van nieuwe werkwijzen, zowel binnen de gemeente met OWO-VTH als met de ketenpartners Provincie, Wetterskip, FUMO en Veiligheidsregio.

Opstellen ruimtelijk kwaliteitsbeleid

Wat gaan we er voor doen

In samenhang met het opstellen van erfgoedbeleid (zie Thema Landschap, Natuur, Biodiversiteit, Landbouw en Erfgoed) is het van belang cultuurhistorische waarden van de fysieke omgeving te beschermen in het gemeentelijk welstandsbeleid. In het kader van de Omgevingswet actualiseren we het gemeentelijk welstandsbeleid.

Wij brengen in beeld hoe wij op basis van de vereisten in de Omgevingswet om willen gaan met de ruimtelijke kwaliteit en welstand.

Wij brengen samen met de andere Friese gemeenten in beeld hoe we het adviesstelsel rond de ruimtelijke kwaliteit gaan vormgeven.

Wij stellen een omgevingsvisie op

Wat gaan we er voor doen

We zijn gestart met de actualisatie van de Omgevingsvisie Opsterland (conform vereisten Omgevingswet). Het herijken van ons erfgoedbeleid is een belangrijke bouwsteen voor de Omgevingsvisie. De nieuwe Omgevingsvisie wordt in 2023 ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

Deltaplan voor het Noorden

Wat gaan we er voor doen

Input bij het Deltaplan voor het Noorden is passend bij de ruimtelijke kwaliteiten van Opsterland. Grootschalige verstedelijking van onze gemeente is bij het verbeteren van bereikbaarheid niet het doel. We leveren op basis van eigen beleid en eigen kracht input voor het Deltaplan voor het Noorden, waarbij goede landschappelijk inpasbaarheid, d.w.z. ruimtelijke ontwikkeling naar aard en schaal, een leidend principe is.

Bij de provincie en het rijk dringen we aan om, naast het bestaande onderzoek, op zoek te gaan naar alternatieven die wellicht beter aansluiten bij de wensen van inwoners en bedrijven. Zij zijn tot nu toe in onze ogen onvoldoende betrokken bij en gehoord over de plannen. Wij gaan in gesprek met de provincie en het Rijk om te zorgen dat de communicatie met inwoners en bedrijven verbetert. Dit doen we in samenwerking met Heerenveen, Smallingerland, Weststellingwerf en Ooststellingwerf. Samen met deze vier gemeenten in de regio Zuidoost Fryslân stellen we een "position paper" op voor de ruimtelijke economische ontwikkeling van de regio.

Thema Wonen

Doelstellingen

Als gemeente Opsterland hebben we voldoende woningbouwruimte

In regionaal verband maken we periodiek afspraken met de provincie over de woningbouwruimte.

Maatregelen

We maken (regionaal) afspraken over woningbouwruimte.

Wat gaan we er voor doen

Wij maken ons sterk bij Provincie en Rijk voor voldoende woningbouwruimte (-programma) in de gemeente.

We hebben Regionale woningbouwafspraken met de Provincie voor de periode 2020-2030 en actualiseren deze wanneer nodig.

Wij sturen op kwantiteit en kwaliteit van de gehele woningvoorraad, zowel in de koopsector als de (sociale) huursector.

Doelstellingen

Opsterland heeft nieuwe woningbouwlocaties op gemeentegrond

In het kader van onze woningbouwambities en grondbeleid zijn eigen woningbouwlocaties gewenst. Binnen onze strategische grondvoorraad zien we mogelijkheden.

Maatregelen

Mogelijkheden voor het ontwikkelen van nieuwe woonlocaties op gemeentegrond zijn onderzocht

Wat gaan we er voor doen

We onderzoeken welke gronden we in Loevestein fase 5 en/of fase 6 (Gorredijk) kunnen ontwikkelen. Het onderzoek biedt een eerste kwalitatief en kwantitatief (d.w.z. stedenbouwkundig, programmatisch, organisatorisch en financieel) inzicht in de herbestemmings- en/of ontwikkelmogelijkheden.

Doelstellingen

Optimaliseren van onze dienstverlening bij onderbouwde woonplannen ten behoeve van duurzame groei van de woningbouw

Voordat een particulier of een ontwikkelaar een aanvraag omgevingsvergunning indient is er in overleg met de gemeente veel voorbereidend werk nodig. Bij planontwikkeling komt veel kijken om te

komen tot een goed ruimtelijk en stedenbouwkundig plan. Naast de programmatische en financiële opgave is ook het aspect maatschappelijk draagvlak van groot belang.

Maatregelen

Wij verbeteren de dienstverlening bij onderbouwde woonplannen ten behoeve van duurzame groei van de woningbouw

Wat gaan we er voor doen

Wij begeleiden woningbouwinitiatieven van particulieren en dorpen. Bij de start van het proces planontwikkeling op een nieuwe (woon)locatie worden eerst de ruimtelijke, programmatische en financiële uitgangspunten overeengekomen en vastgesteld. We actualiseren regelmatig de mijlpalen en resultaten per project

Doelstellingen

Woningvoorraad kent mogelijkheden voor doorstroming

We constateren in zowel de koop- als de huursector dat er geringe doorstroming is.

Maatregelen

We bevorderen, waar mogelijk, de doorstroming in de lokale woningvoorraad.

Wat gaan we er voor doen

Wij onderzoeken de mogelijkheid om bepaalde doelgroepen voorrang te geven op de woningmarkt. Wij inventariseren de voor- en nadelen van een Huisvestingsverordening. In het op te stellen Actieplan Wonen wordt de uitkomst van deze inventarisatie meegenomen.

Wij maken ons sterk bij Provincie en Rijk op voldoende woningbouwruimte (-programma) in de gemeente.

We hebben Regionale woningbouwafspraken met de Provincie voor de periode 2020-2030 en actualiseren deze wanneer nodig.

Doelstellingen

Woonvisie biedt kaders voor initiatieven, planontwikkeling woningbouw, beheer en verbetering van de woningvoorraad en geeft richting voor Wonen & Zorg

Maatregelen

De beleidskaders Wonen zijn geactualiseerd in de Woonvisie en de prestatieafspraken zijn gemaakt

Wat gaan we er voor doen

De actualisatie van de Woonvisie is afgerond. Daarnaast stellen we een Actieplan Wonen op en maken we (jaarlijks) prestatieafspraken met de woningcorporaties Elkien en Woon Friesland en met de Bewonersraad.

Thema Landschap, Natuur, Biodiversiteit, Landbouw en Erfgoed

Doelstellingen

De gemeente kent een klimaatadaptieve en waterrobuuste omgeving.

In het Nationaal Deltaprogramma 2022 staan de plannen van de overheid om alle steden, dorpen en buitengebieden op zo'n manier in te richten dat Nederland voorbereid is op de gevolgen van toenemende hitte, droogte en extreme neerslag. Met andere overheden in Fryslân hebben we de 'klimaatstresstest' uitgevoerd als eerste stap naar een klimaat adaptieve en water robuuste omgeving; denk hierbij aan hittestress en wateroverlast. Hierbij is onderzocht welke kwetsbaarheden er zijn

binnen de gemeente. Tijdens een risicodialoog zijn deze nader in beeld gebracht en geprioriteerd. Ook mogelijke oplossingsrichtingen zijn geïnventariseerd voor het maken van definitieve keuzes.

Maatregelen

We richten de omgeving klimaatadaptief en waterrobuust in

Wat gaan we er voor doen

Klimaatbestendig en waterrobuust inrichten is onderdeel van alle werkzaamheden in de ruimtelijke inrichting. In onze Omgevingsvisie leggen wij dit vast, en we geven uitvoering aan het Gemeentelijk Watertakenprogramma en aan het Uitvoeringsplan Ruimtelijke Adaptatie (zie ook programma 7 / Thema Milieu).

Wij ondersteunen actief de volgende provinciale samenwerkingsprojecten:

- Gebiedsontwikkeling Beekdal Koningsdiep;.
- Pilot Aldeboarn de Deelen.
- Gebiedsontwikkeling De Dulf / Mersken.
- In het Provinciale Veenweideprogramma dragen we – samen met andere gemeenten – bij aan professionele inbreng en advisering.

Doelstellingen

Het behoud van waardevolle historische objecten is geborgd op basis van beleid dat voldoet aan de wettelijke vereisten

Opsterland heeft een gevarieerd en uniek cultuurlandschap met een groot aantal bijzondere gebouwde historische objecten. Dit geheel draagt bij aan een prettig woonklimaat. Onafhankelijk van elkaar, maar ook en vooral in samenhang, vormen ze een onmisbaar onderdeel van de fysieke leefomgeving. We koesteren ons cultureel erfgoed; het is van belang het voldoende te beschermen.

Maatregelen

We hebben een actueel en verbeterd (beleids-) instrumentarium voor het behoud van waardevolle historische objecten en erfgoed en kunnen dat daarmee stimuleren

Wat gaan we er voor doen

In 2023 stellen we een Erfgoedverordening op conform de Erfgoedwet als vervolg op onze Monumentenverordening.

We stellen een startnotitie cultureel erfgoed (monumenten, archeologie, cultuurlandschap en overig erfgoed) op als begin voor gemeentelijk monumentenbeleid, gemeentelijk archeologiebeleid en beleid voor het cultuurlandschap.

We ontwikkelen een cultuurhistorische waardenkaart en een archeologische verwachtingskaart en beleidsadvieskaart.

We ronden de Kerkenvisie af, waarbij gestreefd wordt naar het duurzaam behoud van kerkgebouwen en we starten met de ontwikkeling van funerair erfgoedbeleid om de zorg voor cultuurhistorisch waardevolle grafstenen en begraafplaatsen te waarborgen.

Doelstellingen

Het behouden van de landschappelijke en cultuurhistorische kenmerkende elementen

In de ruimtelijke omgeving zijn gezichtsbepalende kenmerken en de landschappelijke en cultuurhistorische elementen op juiste waarde geschat; deze worden behouden voor toekomstige generaties.

Maatregelen

Het beeldbepalende landschap wordt behouden en versterkt door hier een beschermde status aan te geven

Wat gaan we er voor doen

We onderzoeken de mogelijkheid om een beschermde status te geven aan beeldbepalende delen van het landschap.

Doelstellingen

We behouden de rijkdom aan natuur (biodiversiteit) en streven naar verbetering

De rijkdom aan natuur (biodiversiteit), cultuurhistorie, landschapselementen en de uitstraling van het buitengebied vormen een sterke identiteit van Opsterland. Het vergt aandacht en zorgvuldigheid om dit landschap te beschermen en te behouden. Het landschap is in ontwikkeling en in combinatie met het beheer van dit gebied wordt de vitaliteit weergegeven. De uitdaging is om ontwikkelingen zodanig ruimte te geven dat deze bijdragen aan de herkenbaarheid van de cultuurhistorische en landschappelijke (kern)waarden van Opsterland. Opsterland draagt bij aan het vergroten van de biodiversiteit op lokale schaal.

Maatregelen

De bescherming en verrijking van de biodiversiteit wordt bevorderd.

Wat gaan we er voor doen

We beheren ons openbaar groen zodanig dat de biodiversiteit toeneemt in de openbare ruimte (zie ook programma 5). Daarnaast stimuleren en faciliteren wij particuliere initiatieven om de biodiversiteit te bevorderen.

Doelstellingen

We dragen bij aan een duurzame, toekomstbestendige en grondgebonden landbouwsector in Opsterland.

De landbouw is een belangrijke sector voor de Opsterlandse economie, de identiteit en het landschap. Boeren zijn belangrijke hoeders van ons buitengebied. Een perspectief voor een toekomstbestendige en grondgebonden landbouwsector is gewenst.

Maatregelen

We werken de mogelijkheden uit voor een duurzame, toekomstbestendige en grondgebonden landbouwsector in Opsterland

Wat gaan we er voor doen

We bekijken samen met de sector en met individuele ondernemers hoe een duurzame, toekomstbestendige en grondgebonden landbouwsector in Opsterland eruit kan zien. De provincie streeft naar duurzame, natuurinclusieve landbouw in 2025. Wij sluiten ons hierbij aan en ondersteunen daarvoor de provinciale landbouwdeals.

Bij het dossier "stikstof" gaan we open in gesprek. De gemeente hoort een belangrijke rol te spelen in dit dossier, bijvoorbeeld bij Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) en het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Hierover maken we nader afspraken met provincie en buurgemeenten.

We onderzoeken hoe we ruimte kunnen bieden aan uitbreiding van taken, activiteiten en bestemmingen bij boerderijen.

Met andere gemeenten en de werkgroep agrarische sector van de P10 spelen we een rol in de lobby richting provincie en Rijk.

In het Algemeen Bestuur P10 is een werkdocument vastgesteld dat voor verschillende gemeenten behulpzaam kan zijn bij het bevorderen van natuurinclusieve landbouw. In 2023 worden de aanbevelingen en conclusies verder uitgewerkt onder de paraplu van de Agenda van het Platteland (P10).

Thema Grondexploitatie - niet bedrijventerreinen en vastgoed

Doelstellingen

Het gemeentelijk vastgoed is geschikt voor de in de begroting geformuleerde gebruiksdoelstellingen.

Met de kadernota Vastgoedbeleid (2022) wordt aansluiting gevonden bij relevante beleidsstukken, waaronder het dorpshuizenbeleid.

Maatregelen

Vastgoedbeheer conform de kadernota Vastgoedbeleid (2022)

Wat gaan we er voor doen

Implementeren van de vijf beleidskaders uit de kadernota Vastgoedbeleid.

Afstemmen taken en rollen van de verschillende beleidsdomeinen met vastgoedexploitatie en het vastgoedbeheer.

Beoordelen nuttig en effectief gebruik door (maatschappelijke) organisaties en verenigingen.

Vastleggen van een financieel gezonde, nuttige en effectieve verkoop- en verwervingsstrategie; waarbij eindigheid van exploitatie bij oplopende tekorten of functieverlies.

Realiseren van kostprijs dekkende huurprijzen in relatie tot subsidies vanuit maatschappelijk beleid.

Verduurzaming van het vastgoed ten behoeve van klimaatdoelstellingen.

Duurzame instandhouding, vernieuwing en renovatie waar nodig en betaalbaar.

Doelstellingen

Wij hebben een toekomstgericht woonklimaat dat aansluit op demografische ontwikkelingen en dat bijdraagt aan een de leefbaarheid en vitaliteit van de woonomgeving

In nagenoeg alle dorpen zijn gronden in gemeentelijk eigendom die kunnen worden ingezet voor woningbouw.

Maatregelen

Passend grondbeleid

Wat gaan we er voor doen

We stellen een Startnotitie Nota Grondbeleid Opsterland 2022-2025 op.

We stellen een Nota Grondbeleid Opsterland 2022-2025 op (Q4 2023).

We onderzoeken welke gronden we in Loevestein fase 5 en/of fase 6 (Gorredijk) kunnen ontwikkelen. Het onderzoek biedt een eerste kwalitatief en kwantitatief (d.w.z. stedenbouwkundig, programmatisch, organisatorisch en financieel) inzicht in de herbestemmings- en/of ontwikkelmogelijkheden.

Per ruimtelijke activiteit beoordelen we of een actief of passief grondbeleid gevoerd dient te worden.

Beleidsindicatoren

		Opsterland					Nederland				
Beleidsindicatoren	Eenheid	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
Gemiddelde WOZ-waarde	per € 1.000	212	216	241	261	*	230	248	271	290	*
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	6	8	10	7	*	9	9	9	9	*
Demografische druk 15-64 jaar	%	79%	79%	79%	79%	81%	70%	70%	70%	70%	70%
Gemeentelijke woonlasten eenpersoons huishouden	In euro's	599	610	622	650	714	651	665	700	733	*
Gemeentelijke woonlasten meerpersoons huishouden	In euro's	706	712	722	754	823	721	735	773	810	*

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 5 september 2022

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van programma 8 reserves meegenomen.

x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2021	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	3.316	3.097	1.953	2.043	1.232	1.232
Baten	4.068	3.221	2.003	1.924	759	759
Saldo voor bestemming	752	124	50	-119	-473	-473
Mutaties reserves						
Lasten	5	-	-	-	-	-
Baten	200	96	-	-	-	-
Saldo na bestemming	947	220	50	-119	-473	-473

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2022	Begroting 2023	Mutatie begroting 2022/2023
Saldo per taakveld			
8.1 Ruimtelijke ordening	-333	-344	-11
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	879	450	-429
8.3 Wonen en bouwen	-422	-56	366
Saldo voor bestemming	124	50	-74
Stortingen reserves			
Komplannen	-	-	-
Totaal stortingen reserves	-	-	-
Onttrekkingen reserves			
Onttrekking AR vrije deel tbv Kerkervisie	30	-	-30
Onttrekking AR vrije deel tbv Geweldig Gorredijk proceskosten	38	-	-38
Onttrekking AR vrije deel tbv Ontwikkelagenda leefbaarheid	28	-	-28
Totaal onttrekkingen reserves	96	-	-96
Saldo na bestemming	220	50	-170

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2023 €170.000 voordeliger dan in 2022.

Taakveld 8.1 Ruimtelijke ordening geeft in 2023 een nadeel van €11.000 ten opzichte van 2022.

De doorberekening van de personeelslasten geven een nadeel van €79.000. In 2022 was voor Geweldig Gorredijk €55.000 beschikbaar gesteld voor proceskosten. Dit bestaat uit een resultaatbestemming jaarrekening 2021 van €38.000 en een eenmalig budget van €17.000. In 2023 zijn geen aanvullende budgetten beschikbaar gesteld voor dit project. Dit geeft dus in 2023 een voordeel van €55.000 ten opzichte van 2022. Bij de resultaatbestemmingen jaarrekening 2021 is in 2022 ook €30.000 beschikbaar gesteld voor de Kerkervisie. In 2023 is hiervoor geen budget

beschikbaar. Dit geeft een voordeel van €30.000. Verder zijn de kapitaalslasten met €17.000 gestegen.

Taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen) geeft in 2023 een nadeel van €429.000 ten opzichte van 2022.

In de paragraaf Grondbeleid wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 8.3 Wonen en bouwen geeft in 2023 een voordeel van €366.000 ten opzichte van 2022.

In 2022 is voor de invoering van de Omgevingswet een eenmalig budget van €270.000 beschikbaar. Voor 2023 zijn geen aanvullende middelen beschikbaar gesteld. Dit geeft in 2023 een voordeel van €270.000 ten opzichte van 2022. Door de in 2021 vastgestelde tariefsverhoging van de omgevingsvergunningen activiteit bouw stijgen de opbrengsten in 2023 met €40.000 ten opzichte van 2022. Dit is een voordeel. In 2022 is voor de ontwikkelagenda leefbaarheid €10.000 beschikbaar gesteld. Daarnaast is voor 2022 bij de resultaatsbestemming jaarrekening 2021 €28.000 beschikbaar gesteld. In 2023 geeft dit een voordeel van €38.000. De doorberekening van de personeelslasten geven een voordeel van €18.000.

De mutatie in de reserves wordt toegelicht in taakveld 8.1 en 8.3.

Paragrafen

Lokale heffingen

Lokale heffingen

Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen

De diverse verordeningen belastingen en heffingen worden jaarlijks in december voorafgaand aan het betreffende jaar vastgesteld. In de begroting is al uitgegaan van het nieuwe niveau van de tarieven. Waar dat mogelijk is en wettelijk is toegestaan worden de tarieven verhoogd met de indexering (CPI conform coalitieakkoord) van 2,4% (begroting 2022 1,6%). Een uitzondering hierop vormen de tarieven voor afval en riolering. Deze tarieven zijn gebaseerd op kostendekkendheid.

Kaderstellende documenten

De jaarlijks vastgestelde verordeningen belastingen en heffingen.

Overzicht geraamde inkomsten

In onderstaand overzicht staan de in onze gemeente geldende belastingen en heffingen. De verwachte opbrengst aan belastingen en heffingen bedraagt in 2023 €12,8 miljoen, ongeveer 15% van de totale gemeentelijke baten.

Leges publiekszaken

Dit betreffen de leges ten aanzien van o.a. rijbewijzen, paspoorten en huwelijken.

Onroerendezaakbelasting

De tarieven voor 2023 worden vastgesteld in de betreffende verordening.

Toeristenbelasting

Het tarief voor de toeristenbelasting bedraagt 5% van de logiesomzet in onderkomens niet toebehorende of ter beschikking gesteld door de belastingplichtige en 2,5% van de logiesomzet in onderkomens van of ter beschikking gesteld door belastingplichtige. Deze percentages zijn niet gewijzigd.

Afvalstoffenheffing

De tarieven voor 2023 worden vastgesteld in de betreffende verordening. In principe zijn de tarieven kostendekkend.

Rioolheffing

De tarieven voor 2023 worden vastgesteld in de betreffende verordening. In principe zijn de tarieven kostendekkend.

Leges omgevingsvergunningen

Op dit moment loopt de invoering van de omgevingswet nog. Het is daarom moeilijk in te schatten wat de verwachte legesopbrengsten zullen zijn in de nieuwe situatie. De verwachte opbrengst is gestegen ten opzichte van vorig jaar maar ligt nog steeds ruim onder de daadwerkelijke opbrengst van de afgelopen jaren. Door voorzichtig te begroten wordt al rekening gehouden met een mogelijke daling van de legesopbrengsten. De tarieven voor 2023 worden vastgesteld in de betreffende verordening.

Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen

Bestemmingsheffingen (afvalstoffenheffing en rioolrecht) en retributies (bijvoorbeeld leges, marktgelden en standplaatsgelden) zijn bedoeld om met de inkomsten uit die belastingheffing de gemeentelijke lasten van die activiteiten te bekostigen. Om te voorkomen dat een gemeente met deze specifieke belastingen ook andere activiteiten financiert, is in de Gemeentewet het verbod opgenomen dat de geraamde baten de geraamde lasten overschrijden. (De wetsbepalingen die de kostendekkende tarieven voorschrijven, spreken steeds over geraamde bedragen. Dit komt doordat de rechtsbescherming vereist dat de verordening voor aanvang van de belastingheffing moet zijn vastgesteld. Op dat moment zijn alleen de verwachtingen bekend. De mate van kostendekkendheid moet daarom op begrotingsbasis worden vastgesteld.) Door dit vereiste mogen de opbrengsten hooguit kostendekkend zijn. In de praktijk spreekt men dan ook wel van kostendekkende tarieven. Als de opbrengsten minder dan kostendekkend zijn, zullen de lasten uit andere inkomsten worden betaald. Bijvoorbeeld uit de algemene belastingen (met name ozb) of uit de algemene middelen. Als de gemeente niet voor kostendekkende tarieven kiest, betekent dit dat niet alleen de

kostenveroorzakers, maar alle belastingplichtigen meebetalen. Het uitgangspunt dat de veroorzaker betaalt, wordt dan losgelaten.

Kruissubsidiëring

Zeker bij leges waarbij de tarieven voor verschillende activiteiten in één belastingverordening worden geregeld, kan zich de vraag voordoen op welk niveau de kostendekkendheid moet worden getoetst. Het uitgangspunt daarbij is toetsing op verordeningenniveau, waarbij de geraamde lasten van alle benoemde activiteiten worden gedekt door de gezamenlijke baten uit de te heffen belastingen/leges. Hierdoor is zogenoemde kruissubsidiëring mogelijk: een verwacht overschot bij de ene activiteit wordt gebruikt voor de dekking van een verwacht tekort bij een andere activiteit en omgekeerd.

x € 1.000

Programma	Lokale belastingen en heffingen	Begroting 2023	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Jaarrekening 2021
0	Leges publiekszaken	233	255	343
0	Onroerendezaakbelasting	4.813	4.710	4.589
0	Precariorechten	-	-	2.327
1	Algemeen plaatselijke verordening	25	25	6
3	Toeristenbelasting	178	178	180
7	Begrafnisrechten	150	150	164
7	Afvalstoffenheffing (excl. kwijscheldingen)	3.328	3.535	3.503
7	Rioolheffing (excl. kwijscheldingen)	3.180	2.896	2.882
8	Leges omgevingsvergunning	756	716	861
Totaal		12.662	12.466	14.855

Kostendekkendheid

De mate van kostendekkendheid wordt in de onderstaande tabellen weergegeven.

Soort	Dekkingspercentage Begroot 2023	Dekkingspercentage Begroot 2022
Afval	100%	98%
Riolering	97%	95%
Omgevingsvergunningen	85%	80%

Afval en Riolering

Onze gemeente heeft als vastgesteld beleid dat de tarieven van afvalstoffenheffing en rioolheffing kostendekkend moeten zijn.

Afval

In 2022 was gekozen voor een niet kostendekkend tarief omdat er mogelijk corona effecten in de lasten van de afgelopen jaren zaten. Bij analyse van de recente uitgaven blijkt dit inderdaad het geval te zijn geweest. Daarnaast is de papierprijs momenteel gunstig met als gevolg een hogere opbrengst bij papier. Het tarief kan daarom met €21,- naar beneden en is voor 2023 weer kostendekkend.

Riolering

In 2022 moest, in verband met een correctie op de het GWP het tarief met €21,- stijgen. Er is toen gekozen om voor een niet geheel kostendekkend tarief te gaan om de lasten voor de inwoners niet te snel te laten stijgen. In 2023 zou weer een stap gemaakt worden naar een kostendekkend tarief. De kosten van riolering zijn echter ook sterk gestegen door de hogere energielasten. Om tot een kostendekkend tarief te komen zou het tarief met €33,- moeten stijgen. Er is gekozen om ook voor 2023 nog geen kostendekkend tarief te hanteren. De stijging van de Rioolheffing wordt gelijkgesteld met de daling van de Afvalstoffenheffing €21,- zodat de totale lasten in 2023 voor riool en afval gelijk blijven ten opzichte van 2022, waarvoor binnen de begroting ruimte is.

x € 1.000

Afval	Begroting 2023	Begroting 2022
<i>Directe kosten</i>		
Totaal van de gemeentelijke lasten	2.894	3.251
Totaal van de gemeentelijke baten; niet zijnde heffingen	445	604
Netto directe kosten taakveld	2.449	2.647
<i>Indirecte kosten</i>		
Btw	557	634
Overhead en rente	58	61
Netto indirecte kosten taakveld	615	695
Totale lasten	3.064	3.342
<i>Totale heffingen</i>		
Afvalstoffenheffing	2.036	2.285
Afvalstoffenheffing Restafval	989	949
Afvalstoffenheffing GFT	41	38
Totale heffingen	3.066	3.272
Dekkingspercentage	100%	98%

x € 1.000

Riolering	Begroting 2023	Begroting 2022
<i>Directe kosten</i>		
Totaal van de gemeentelijke lasten	2.460	2.183
Totaal van de gemeentelijke baten; niet zijnde heffingen	-	-
Netto directe kosten taakveld	2.460	2.183
<i>Indirecte kosten</i>		
Btw	388	386
Overhead en rente	439	472
Netto indirecte kosten taakveld	827	858
Totale lasten	3.287	3.041
<i>Totale heffingen</i>		
Rioolheffing	3.180	2.896
Totale heffingen	3.180	2.896
Dekkingspercentage	97%	95%

Omgevingsvergunningen

De tariefstelling ten aanzien van de diverse omgevingsvergunningen is niet van een dergelijke omvang dat volledige kostendekkendheid kan worden bewerkstelligd. Volledige kostendekkendheid kan niet worden gerealiseerd omdat dan de tarieven voor bepaalde vergunningen zodanig zouden moeten stijgen dat de hoogte van de leges niet meer in verhouding staat tot de activiteit.

Kostendekkendheid

Ten opzichte van de begroting 2022 (80%) is het dekkingspercentage gestegen. Dit ontstaat doordat de lasten nagenoeg gelijk zijn gebleven bij een stijging van de baten.

x € 1.000

Omgevingsvergunningen	Begroting 2023	Begroting 2022
<i>Directe kosten</i>		
Totaal van de gemeentelijke lasten	736	717
Totaal van de gemeentelijke baten; niet zijnde heffingen	-	-
Netto directe kosten taakveld	736	717
<i>Indirecte kosten</i>		
Btw	-	-
Overhead en rente	158	179
Netto indirecte kosten taakveld	158	179
Totale lasten	894	896
<i>Totale heffingen</i>		
Heffingen	756	716
Totale heffingen	756	716
Dekkingspercentage	85%	80%

Lokale lastendruk

De lokale lastendruk 2023 kan niet eerder vastgesteld worden dan na vaststelling van de tarieven. Bij het vaststellen van de tarieven zal rekening worden gehouden met de uitgangspunten uit het coalitieakkoord en de aangekondigde maatregelen.

De tarieven van afval en riolering zijn al wel bekend:

- Afval vast tarief   €158,50   (2022 €179,50)
- Rioolheffing   €277,-   (2022 €256,-)

Om de lastenverzwaring voor de inwoners beperkt te houden is het totaal van de Afvalheffingen en Rioolheffing niet gestegen en is deze gelijk gebleven op €435,50.

De "Atlas van de lokale lasten 2022" (COELO) geeft voor onze gemeente het volgende rangnummer (nummer 1 heeft de laagste woonlasten, nummer 375 de hoogste):

- Woonlasten meerpersoonshuishouden eigenaar-bewoner rangnummer 66 (2021 nr. 82)

Kwijtscheldingsbeleid

Voor de onroerendezaakbelastingen en de heffingen voor riool- en afvalstoffenheffing, zoals die elk jaar gecombineerd worden opgelegd, kan kwijtschelding worden verkregen. Bij kwijtschelding vindt een vermogenstoets en een inkomenstoets plaats. De gemeente moet hiervoor een norm vaststellen. Deze norm wordt gerelateerd aan de bijstandsnorm. In onze gemeente is de kwijtscheldingsnorm gelijk aan de bijstandsnorm (100%).

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Een juist oordeel over de toereikendheid van de weerstandscapaciteit kan alleen maar worden gegeven als er een juist en volledig beeld bestaat van de risico's, de kans hierop en de eventuele financiële gevolgen. Daartoe wordt jaarlijks een risicoprofiel opgesteld.

Kaderstellende documenten

Beleidskader reserves en voorzieningen
 Beleidskader vaststelling bedrag post onvoorzien

Risicobeheersing

In onderstaande tabel benoemen we de risico's en schatten daarbij de factoren "kans" (dat het risico zich voordoet) en "invloed" (de impact als het risico zich voordoet) in. De genoemde maximale financiële gevolgen zijn relatief. Een risico met een groot maximaal financieel gevolg kan op basis van de "kans" en "invloed" een relatief beperkte invloed op het aan te houden minimale weerstandsvermogen hebben. Omgekeerd kan een klein maximaal financieel gevolg een grote invloed hebben. De grootste risico's, op basis van de invloed op de weerstandscapaciteit, zijn:

De belangrijkste risico's met de geschatte "kans" en de "invloed" (x €)				
Risico	Kans	Max fin. effect	Invloed	Totaal risico
1 Algemene uitkering (gemeentefonds) fluctueert	50%	1.000.000	8%	500.000
2 Onzekerheid Rijksmaatregelen reductie kosten jeugdzorg	45%	500.000	4%	225.000
3 Effecten invoering Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor bouwen (Wkb)	60%	750.000	7%	450.000
4 Borgstellingen	1%	31.925.000	5%	319.250
5 Effect invoering eigen belastinggebied gemeenten per 2026	70%	5.000.000	55%	3.500.000
6 Mogelijke WW-verplichtingen personeel	25%	1.000.000	4%	250.000
7 Financiële tegenvallers projecten	60%	7.000.000	2%	105.000
8 Effect fluctuerende energieprijzen	50%	500.000	4%	250.000
9 Tegenvallende resultaten grondexploitaties	15%	1.000.000	2%	150.000
10 Effecten hoge inflatie op exploitatielasten	40%	1.500.000	9%	600.000
Totaal		50.175.000	100%	6.349.250

Toelichting op de risico's

1. Algemene uitkering fluctueert: De omvang van de algemene uitkering (het gemeentefonds) is niet constant. Elk jaar wordt de groei of krimp van de basisomvang gebaseerd op uitgaven die het Rijk verwacht te gaan doen in het begrotingsjaar. Het gevolg hiervan is dat de omvang dus kan fluctueren. Een krimp van het gemeentefonds is in het lopende begrotingsjaar vaak niet meer op te vangen met bezuinigingen en kan tot een negatief rekeningresultaat leiden.
2. Onzekerheid Rijksmaatregelen reductie kosten jeugdzorg: In de laatste raming van de algemene uitkering zijn de volledige bedragen uit de arbitrage opgenomen. Daarnaast zijn ook kortingen opgenomen die behaald moeten worden door maatregelen die het Rijk zelf moet nemen. Deze kortingen zijn onzeker en daarom opgenomen als risico.
3. Effecten invoering omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor bouwen (Wkb): Of de Omgevingswet en de Wkb op 1 januari 2023 definitief worden ingevoerd is op het moment van schrijven nog niet bekend. Wel is duidelijk dat door de wijziging een aantal legesinkomsten vervallen maar dat een deel van de werkzaamheden (o.a. registratie) wel moeten worden uitgevoerd. Omdat alleen voor de aanvragen na invoering van de nieuwe wetgeving gelden de

nieuwe legestarieven. Voor 2023 betekent dit dat er ook nog aanvragen onder het oude regime zullen vallen met de bijbehorende opbrengsten.

4. Borgstellingen: De gemeente staat borg voor de leningen die de Stichting Waarborg Woningbouw de woningcorporaties verstrekt. Deze borgstelling is in breed landelijk verband met alle gemeenten afgesproken. Het optreden van het risico is echter zeer beperkt. Zo heeft het faillissement van de woningcorporatie Vestia (2012) niet geleid tot het aanspreken van de borgstelling.
5. Effecten invoering eigen belastinggebied gemeenten per 2026: Dit is geen risico voor 2023, maar het effect is groot en de invulling is nog onbekend. Het effect is ook zichtbaar in het meerjarenperspectief. Daarom is het risico al opgenomen zodat er rekening kan worden gehouden met dit risico in de omvang van het weerstandsvermogen.
6. Mogelijke WW-verplichtingen personeel: Als personeel onvrijwillig wordt ontslagen of het contract niet wordt verlengd dan kan er sprake zijn van een WW-verplichting. De gemeente is hier niet voor verzekerd en is dus zelf WW-risicodragers. Op voorhand is niet bekend of en zo ja in welke mate er sprake is van een WW-verplichting en daarom is deze ook niet begroot.
7. Financiële tegenvallers projecten: Projecten kennen risico's. Deze risico's worden in de projecten zelf benoemd. Het risico op de risico's is niet financieel afgedekt in de projecten. Een aantal risico's, zoals hyperinflatie, rampen en oorlogen, zijn te generiek en daarom worden ze op een hoger niveau algemeen afgedekt. De reden dat ondanks de omvang van het effect het risico zelf beperkt is komt doordat de meeste projecten in 40 jaar worden afgeschreven. Hierdoor is het af te dekken risico een stuk lager, een factor 40, uit dan het effect.
8. Effecten fluctuerende energieprijzen: De gemeente moet het huidige energiecontract beëindigen. Door de huidige marktsituatie kan er alleen een variabel contract worden afgesloten. Een inschatting van de kostenstijging is in de begroting verwerkt. Het risico richt zich op uitschieters die nu niet te voorzien zijn maar als ze zich voordoen onontkoombaar zijn.
9. Tegenvallende resultaten grondexploities: Het resultaat van de grondexploities is afhankelijk van de mate waarin er verkocht kan worden en of er gronden beschikbaar zijn. Ook externe ontwikkelingen zoals de stikstof problematiek en hogere bouwkosten kunnen het resultaat beïnvloeden.
10. Effecten inflatie op exploitatielasten: De momentele hoge inflatie is nog niet vertaald in een gelijke bijstelling in de algemene uitkering. Hierdoor kan er in het lopende jaar een verschil ontstaan die tot een tegenvaller bij het opstellen van jaarrekening kan leiden.

Weerstandsvermogen

Beheersing van de hiervoor genoemde risico's

Financiële consequenties die voortvloeien uit het actueel worden van bovengenoemde risico's worden opgenomen in de jaarstukken (verantwoording) en komen via het resultaat ten laste van de algemene reserve. Zoals hierna aangegeven is het niveau van de algemene reserve voldoende.

Bepalen weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit is berekend op €6,3 miljoen. De weerstandscapaciteit is €20 miljoen. Dit betekent dat wij in staat zijn om met de huidige weerstandscapaciteit ook grotere risico's het hoofd te bieden. Naast de incidentele weerstandscapaciteit is er ook een structurele weerstandscapaciteit in de begroting opgenomen namelijk de post onvoorzien (€37.500). In onderstaande tabellen wordt de (incidentele) weerstandscapaciteit en het verloop van de algemene reserve weergegeven. De bedragen zijn geactualiseerd tot het moment van opstellen van de begroting.

Het beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's

Jaarlijks worden de risico's geïnventariseerd. Daarnaast berekenen we het beschikbare weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen moet minimaal de berekende risico's kunnen dekken.

x € 1.000

Incidenteel weerstandsvermogen	
Algemene reserve ultimo 2021	16.651
<i>Mutaties 2022</i>	
Resultaat 2021	2.936
Resultaatbestemming	-480
Primaire Begroting 2022	830
Begrotingsmutaties 2022 (PPB en RV)	37
Totaal algemene reserve	19.975
Totaal incidenteel weerstandvermogen 1-1-2023	19.975

Kengetallen

Met ingang van 2016 zijn een vijftal financiële kengetallen verplicht gesteld. Dit onder andere om de financiële positie van de gemeente voor de raad inzichtelijker en beter vergelijkbaar te maken. Het gaat om de netto schuldquote, de solvabiliteitsratio en indicatoren met betrekking tot de grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit.

Kengetallen hebben een signalerende functie, geven inzicht in de financiële positie en over de weerbaarheid en wendbaarheid van een gemeente. Zoals opgenomen in de nota Financieel beleid vanaf 2017 (zie ook hiervoor onder 'beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's') sluiten we aan voor de verplichte kengetallen bij de signaleringswaarden uit de stresstest voor gemeenten. Ons streven is minimaal te voldoen aan categorie B. Over het algemeen kan worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest.

Als de uitkomst van één van de kengetallen uit de pas schiet, wil dat niet zeggen dat we financieel niet (langer) gezond zijn. Het is een mogelijke indicatie dat er (aanvullende) beheersmaatregelen moeten worden getroffen of herijkt.

Kengetal		Categorie A	Categorie B	Categorie C
Netto schuldquote	a. zonder correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130%	> 130%
	b. met correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130%	> 130%
Solvabiliteitsratio		> 50%	20 - 50%	< 20%
Structurele exploitatieruimte		Eerste jaar en meerjarig > 0%	Begroting en meerjarig 0%	Begroting en meerjarig < 0%
Grondexploitatie		< 20%	20 - 35%	> 35%
Belastingcapaciteit		< 95%	95 - 105%	> 105%

Kengetallen	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Netto schuldquote	19,8%	35,5%	24,2%	21,6%	18,1%	21,3%
Netto schuldquote excl. verstrekte leningen	19,8%	35,5%	24,2%	21,6%	18,1%	21,3%
Solvabiliteit	30,7%	26,4%	31,7%	35,7%	40,6%	40,6%
Structurele exploitatieruimte	10,5%	1,9%	0,1%	2,9%	4,4%	-1,8%
Grondexploitatie	2,1%	3,3%	2,5%	2,2%	1,8%	1,6%
Belastingcapaciteit	93,1%	96,0%	85,3%	85,3%	85,3%	85,3%

Toelichting kengetallen

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie:

Netto Schuldquote

We verwachten dat de netto schuldquote in 2023 daalt ten opzichte van 2022. De schuldquote van Opsterland bevindt zich ruim binnen de in de theorie genoemde (en door de VNG gehanteerde) grens van 130 procent.

Netto Schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen aan derden)

Het kengetal van de netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen aan derden) is bij Opsterland gelijk aan het kengetal netto schuldquote.

Solvabiliteitsratio

We verwachten dat de solvabiliteit van de gemeente stijgt ten opzichte van de begroting 2022 en de komende jaren ook blijft stijgen. Solvabiliteit is de verhouding tussen leningen en eigen vermogen (reserves). De stijging komt doordat de gemeente de komende jaren een positief resultaat heeft waardoor het eigen vermogen stijgt. Het solvabiliteitspercentage is aanvaardbaar.

Structurele exploitatieruimte

Een positief percentage betekent dat incidentele lasten deels uit structurele middelen wordt gedekt. Een negatief percentage houdt in dat structurele lasten incidenteel gedekt worden. Het kengetal drukt dus niet uit of sprake is van een begrotingstekort of –overschot. Een overzicht van de incidentele lasten en baten is opgenomen in de financiële begroting.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft inzicht in de waarde van de gronden ten opzichte van de totale baten van de gemeente. Het percentage geeft aan dat Opsterland geen bovenmatige risico's op de grondexploitaties loopt afgezet tegen de omvang van de begroting. Daar komt bij dat de gemeente met de algemene reserve ook nog over voldoende weerstandsvermogen beschikt.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit wordt berekend met de tarieven voor een meerpersoonshuishouden. Bij een percentage hoger dan 100 zijn de woonlasten hoger dan het landelijk gemiddelde. Bij een percentage lager dan 100 zijn ze lager. De woonlasten bevinden zich op een stabiel en landelijk gezien laag niveau.

Onderhoud kapitaalgoederen

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van een groot deel van de openbare ruimte. Deze ruimte is opgebouwd uit onze kapitaalgoederen. Dit zijn onder andere de wegen, riolering, bruggen, verlichting, openbaar groen en gebouwen. De kwaliteit van deze kapitaalgoederen heeft invloed op de beleving door inwoners, bezoekers en ondernemers bij hun activiteiten in de openbare ruimte. Daarnaast vertegenwoordigen de kapitaalgoederen een aanzienlijke waarde en brengt vroegtijdige vervanging onnodige kosten met zich mee. Het is daarom belangrijk dat we goed op deze kapitaalgoederen passen om de leefbaarheid en veiligheid te waarborgen en kapitaalverlies te voorkomen.

De kaders voor het onderhouden van de arealen verhardingen, openbare verlichting, civiele kunstwerken en het openbare groen zijn vastgelegd in het Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025. Het onderhoud van deze arealen is daarbij gedifferentieerd naar gebruik; netjes waar het moet, sober waar het kan. Hierin is gezocht naar een verantwoorde balans tussen kosten enerzijds en een prettige leefomgeving anderzijds.

De kaders voor het beheren onderhouden van de riolering en daarbij horende (zuiverings)installaties zijn vastgelegd in het Watertakenprogramma 2020-2025. Naast de verankering van de zorgplicht voor de inzameling van het afvalwater, hemelwater en grondwater voorziet het plan in kaders voor de klimaatadaptatie en andere gemeentelijke watertaken.

Het gemeentelijke vastgoed dat nog in overeenstemming met de functie in gebruik is wordt in stand gehouden door preventief onderhoud binnen de daarvoor gestelde bestekskwaliteit.

Kaderstellende documenten

Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025

Watertakenprogramma 2020-2025

Notitie licht in de duisternis (2009)

Verharding en openbare verlichting

Kerncijfers en kwaliteitsambitie

De gemeente heeft ongeveer 2,81 miljoen m² verharding in beheer. Deze bestaat voor 51% uit dicht asfaltbeton, 41% elementenverharding (klinkers, tegels e.a.), 3% cementbeton en 5% overige soorten verharding. De totale verharding vertegenwoordigt een geschatte waarde van €175 mln. In de gemeente staan ongeveer 4.400 lantaarnpalen, waarvan 4.121 in beheer en eigendom van de gemeente. De overige palen zijn in beheer en eigendom van de Provincie Fryslân, Rijkswaterstaat, woningcorporaties en VvE's. De ondergrondse infrastructuur die hierbij hoort is voor het grootste deel in eigendom van netbeheerder Liander. Van het areaal bestaat ongeveer 80% uit energiezuinige LED armaturen. De totale vervangingswaarde van de installatie bedraagt ongeveer €6 mln.

In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal van verhardingen en openbare verlichting weergegeven met daarbij de vastgestelde kwaliteitsambitie.

Verharding en openbare verlichting	Hoeveelheid	Structuurelement				Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
		Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum			
Rijbanen	204 ha	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Parkeerstroken / overig	17 ha	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Fietspaden	26 ha	Basis	N.v.t.	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Voetpaden	34 ha	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Openbare verlichting	4.121 stuks	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis

Vastgelegde kwaliteitsambitie (CROW) in overeenstemming met het Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025

Toekomst

Uit de laatste inspectie is naar voren gekomen dat het areaal er op plaatsen onvoldoende bijligt. Op deze plekken zijn schadebeelden geconstateerd die conform de verwachte levensduur van de betreffende wegvakken niet zijn voorzien. Deze schades zijn voornamelijk aangetroffen op de wegen in het westen van de gemeente (veengronden) en zijn gerelateerd aan de lange droge periodes van de afgelopen jaren. Voor het aanpakken van deze schades zijn met het vaststellen van het Beeldkwaliteitsplan aanvullende middelen beschikbaar gesteld. Vanaf 2022 zijn de beschikbare middelen jaarlijks structureel met €200.000 verhoogd. Aanvullend wordt in 2022 en 2023 incidenteel €200.000 geïnvesteerd.

Riolering Kerncijfers

De gemeente is voor een (groot) deel verantwoordelijk voor de inzameling, transport en verwerking van afvalwater, hemelwater en grondwater. Hiervoor zijn drie verschillende systemen in de gemeente aanwezig: vrijvervalriolering, drukriolering en individuele systemen voor de behandeling van afvalwater (IBA's). Van de vrijvervalriolering bestaat nog ongeveer 70% uit een gemengd systeem. Bij de rest is sprake van scheiding tussen hemelwater (HWA) en afvalwater (DWA). Het totale systeem vertegenwoordigt een geschatte waarde van €150 mln.

In de tabel hieronder is een overzicht weergegeven van het volledige areaal.

Riolering	Hoeveelheid
Vrijvervalriolering	215.003 m1
Putten	4.582 stuks
Straatkolken	10.796 stuks
Bergbezinkvoorzieningen	5 stuks
Overstorten	34 stuks
Drukriolering / persleiding	137.082 m1
Minigemalen	522 stuks
Opvoer- / tussengemalen	28 stuks
Gemalen overig	8 stuks
IBA-systeem (individuele behandeling afvalwater)*	112 stuks

* 21 IBA's zijn in beheer bij het Wetterskip Fryslan

Kwaliteitsambitie

Het gewenste kwaliteitsniveau van de installatie is vastgelegd in het Watertakenprogramma 2020-2025. Met het voortzetten van het huidige beleid wordt de installatie op de vastgestelde niveaus onderhouden.

Areaal		Structuurelement			
		Centrum	Woongebied	Bedrijventerrein	Buitengebied
Afvalwater	Inzameling	Hoog > Basis	Hoog > Basis	Hoog > Basis	Basis
	Transport	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog
Hemelwater	Inzameling (overtollig)	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis
	Verwerking (in riolering)	Basis	Basis	Basis	Basis
	Verwerking (in openbare ruimte)	Basis	Basis	Basis	Basis
Grondwater	Inzameling	Basis	Basis	Basis	Basis
	Verwerking	Basis	Basis	Basis	Basis

Vastgelegde kwaliteitsambitie (CROW) in overeenstemming met het Watertakenprogramma 2020-2025

Toekomst

De voorziening geeft voldoende dekking voor de uitvoering van de gestelde ambities. Bij de te nemen onderhoudsmaatregelen wordt rekening gehouden met de klimaatverandering. Gestreefd wordt naar het voorkomen of beperken van wateroverlast en hittestress.

Vaarwegen en kunstwerken (water)

Kerncijfers en kwaliteitsambitie

In de gemeente liggen twee grote vaarroutes. De civiele kunstwerken die hierbij horen zijn deels in beheer en eigendom van de gemeente. Daarbuiten zijn diverse (kleinere) civiele kunstwerken. Van drie tunnels die in eigendom zijn van de Provincie Fryslân of Rijkswaterstaat heeft de gemeente het dagelijkse beheer. Het totale areaal vertegenwoordigt een vervangingswaarde van ongeveer €55 mln.

In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal voor de civiele kunstwerken weergegeven met daarbij de vastgestelde kwaliteitsambitie.

Civiele kunstwerken	Hoeveelheid	Structuurelement						
		Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
Bruggen (vast)	31 stuks	Basis	N.v.t.	Basis	Basis	N.v.t.	Basis	Basis
Bruggen (hout)	85 stuks	N.v.t.	N.v.t.	Basis	N.v.t.	Basis	Basis	Basis
Bruggen (beweegbaar)	17 stuks	N.v.t.	N.v.t.	Basis	Basis	N.v.t.	Basis	Basis
Vaarrecreatieve voorzieningen	33 stuks	Basis	N.v.t.	Basis	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	Basis
Waterwerken	7 stuks	N.v.t.	N.v.t.	Basis	Basis	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Tunnels*	7 stuks	N.v.t.	N.v.t.	Basis	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Kademuren	6838 m1	Basis	N.v.t.	Basis	Basis	N.v.t.	N.v.t.	Basis
Beschoeiingen	5791 m1	N.v.t.	N.v.t.	Basis	N.v.t.	Basis	N.v.t.	Basis

Vastgelegde kwaliteitsambitie (CROW) in overeenstemming met het Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025

*Van drie tunnels heeft de gemeente het dagelijks beheer. Het eigendom ligt bij de Provincie Fryslân of Rijkswaterstaat

Toekomst

Voor kunstwerken is geen verwachte vervangingspiek. Tot en met 2025 betreft de theoretische vervanging circa €5 mln. Tot en met 2040 bedraagt dit circa €12 mln. Op dit moment is er geen sprake van kapitaalvernietiging aan vaste en houten bruggen.

Groen

Kerncijfers en kwaliteitsambities

Opsterland is een groene gemeente met een diversiteit aan openbaar groen. De werkzaamheden aan het openbaar groen worden deels uitgevoerd door de eigen dienst en Caparis.

In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal voor groen weergegeven met daarbij de vastgestelde kwaliteitsambitie.

Openbaar groen	Hoeveelheid	Structuurelement						
		Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
Bomen	51.337 stuks	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Natuurlijke beplanting	9.600 are	Laag (bio)	Basis (bio)	Laag (bio)	Basis (bio)	Laag (bio)	Laag (bio)	Basis (bio)
Cultuurlijke beplanting	702 are	Laag	Hoog	Laag	Basis	Basis	Basis	Basis
Hagen	106 are	Basis	Hoog	Laag	Basis	Laag	Basis	Basis
Gras	30.338 are	Laag (bio)	Hoog	Laag (bio)	Basis	Laag (bio)	Laag (bio)	Laag (bio)
Bermen		Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	N.v.t.	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Watergangen (waterlopen en sloten)	442 km	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Watervlakte (vijvers)	1.423 are	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Parkmeubilair	559 stuks	Basis	Hoog	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis

Op basis van de CROW-kwaliteitsnorm zoals vastgesteld in het Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025

Gebouwen

Kerncijfers en beheer

De gemeente heeft divers vastgoed in eigendom en beheer en heeft een herbouwwaarde van circa €63 mln. Het grootste deel (90%) van de gebouwen wordt onderhouden op basis van de kwaliteit 'instandhouding'. Dit betekent dat aan de gebouwen werkzaamheden worden verricht om het gebouw te behouden in de staat waarin het zich bevindt. Deze gebouwen voldoen wat betreft het onderhoud aan de gestelde bestekskwaliteit. De overige gebouwen (10%) zijn niet meer in gebruik of zullen binnenkort niet meer in gebruik zijn en worden verkocht of gesloopt. Aan deze gebouwen wordt het minimaal noodzakelijke onderhoud gepleegd. Deze gebouwen zijn meestal al geheel afgeschreven, indien dit niet het geval is, is de boekwaarde lager dan de marktwaarde.

Voor het planmatig onderhoud van de gemeentelijke gebouwen is een voorziening beschikbaar. Er is jaarlijks een zodanige dotatie aan de voorziening dat deze toereikend is voor het gemiddelde van het planmatig onderhoud voor de komende 10 jaar.

In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal voor gebouwen weergegeven.

Gemeentelijk vastgoed	
Functieomschrijving	Aantal
Bedrijfsvoering	11
Maatschappelijk	15
Monumentaal	8
Voormalige scholen en leegstaande gebouwen	2
Dorpshuizen	7
Overig	9
Totaal	52

Toekomst

Overbodig vastgoed wordt afgestoten (sloop of verkoop). Voor het in stand houden van de gemeentelijke gebouwen is een voorziening beschikbaar.

Financiering

Financiering

Inleiding

Deze paragraaf gaat over de taken financiering, cashmanagement en renterisicobeheer. Deze taken hebben als doel de gemeente te voorzien van voldoende vreemd vermogen tegen zo laag mogelijke kosten en de gemeente te beschermen tegen ongewenste financiële risico's.

Beleid ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille

In de financiële verordening heeft de raad het college bestuurlijk mandaat gegeven voor het uitoefenen van de financieringsfunctie. Het college zorgt daarbij voor:

1. Het aantrekken van voldoende financiële middelen en het uitzetten van tijdelijke overtollige gelden;
2. Het beheersen van de risico's verbonden aan de financieringsfunctie, zoals renterisico's, koersrisico's en kredietrisico's.
3. Het beperken van de kosten van leningen en het bereiken van voldoende rendement op uitzettingen.
4. Het beperken van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities.

Kaderstellende documenten

Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet (2017).
Beleidskader reserves en voorzieningen (2016).

Rentelasten, rentebaten, renteverdeling

De door de gemeente betaalde en ontvangen rente wordt per saldo verantwoord op Algemene dekkingsmiddelen.

Financieringsbehoefte

De financieringsbehoefte is vastgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Voor komend jaar wordt niet verwacht dat er een nieuwe langlopende lening aangetrokken hoeft te worden.

Renteverwachtingen 2023

Een belangrijke variabele bij de uitvoering van het financieringsbeleid is de toekomstige renteontwikkeling. De keuze tussen korte en lange looptijden wordt mede bepaald door de verwachte renteontwikkelingen. Het gewogen gemiddelde rentepercentage in 2023 is 0,52%.

Renterisicobeheer

Het renterisico is het volume aan uitstaande schuld, dat aan renteherziening onderhevig is. De wetgever heeft in de Wet financiering decentrale overheden (Fido) eisen gesteld aan het renterisico dat een gemeente in enig jaar mag lopen. Deze eisen komen tot uitdrukking in de kasgeldlimiet (voor leningen met een looptijd tot 1 jaar) en de renterisiconorm (voor leningen met een looptijd vanaf 1 jaar). Het college zorgt ervoor dat de gemeente verantwoord en goedkoop financiert binnen de gegeven normen.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet houdt in, dat maximaal 8,5% van de totale begroting met kort geld gefinancierd mag zijn. Voor 2023 is dit voor onze gemeente maximaal €7,2 miljoen. Normaliter wordt getracht tot aan de kasgeldlimiet via kortlopende leningen te financieren omdat de rente voor kortlopende leningen lager is dan die van langlopende leningen. Eind 2020 hebben we een nieuwe langlopende lening afgesloten waardoor we verwachten in 2023 geen kortlopende lening te hoeven afsluiten.

Renterisiconorm

De renterisiconorm houdt in dat maximaal 20% van het totaal van de begroting aan een renteherziening onderhevig mag zijn. Dit betekent dat we maximaal over €17 miljoen renterisico

mogen lopen. Het totaal op de langlopende leningen af te lossen bedrag in 2023 bedraagt €3,8 miljoen. We voldoen aan de renterisiconorm.

Renteschema

De rente is toegerekend aan de verschillende taakvelden op basis van de boekwaarde van de activa. Rente aan het grondbedrijf is toegerekend op basis van het gewogen gemiddelde rentepercentage afgezet tegen de waarde van de bouwgrondexploitaties.

Liquiditeiten

Ook in de toekomst zullen wij een beroep moeten blijven doen op de kapitaalmarkt. Aan de hand van de vastgestelde begroting 2023 wordt een meerjarige liquiditeitenplanning opgesteld. Op deze wijze hebben we sturing op onze financieringsbehoefte en de daaraan verbonden kosten.

Schatkistbankieren

Door de wet over schatkistbankieren zijn de decentrale overheden verplicht het grootste deel van hun liquide middelen aan te houden in de schatkist. De hoogte van deze drempel bedraagt 0,75% van het jaarlijkse begrotingstotaal en bedraagt voor onze gemeente voor 2023 ongeveer €636.000.

x € 1.000

Renterisico vaste schuld over de jaren 2023 t/m 2026	2023	2024	2025	2026
Omvang begroting (stand primaire begroting)	84.866	84.866	84.866	84.866
Grondslagpercentage	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	16.973	16.973	16.973	16.973
Renteherziening	0	0	0	0
Aflossingen	3.800	3.800	3.800	3.800
Rente risico	3.800	3.800	3.800	3.800
Toets renterisico				
Renterisiconorm	16.973	16.973	16.973	16.973
Totaal rente risico	3.800	3.800	3.800	3.800
Ruimte (+)/Overschrijding (-)	13.173	13.173	13.173	13.173

x € 1.000

Renteschema begroting 2023	
a. Werkelijke lasten over de korte en lange financiering	208
b. Werkelijke externe rentebaten (idem)	16
Saldo rentelasten en rentebaten	192
c1. Werkelijke rente die aan de grondexploitatie moet worden doorgerekend	-4
c2. Werkelijke rente van projectfinanciering	0
c3. Werkelijke rentebaait van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering)	0
	-4
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	196
d1. Werkelijke rente over eigen vermogen	0
d2. Werkelijke rente over voorzieningen	0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	196
e. De aan taakvelden werkelijke toegerekende rente	196
Verschil	0

Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering

De hoofdpunten van beleid worden beschreven in de programma's van de begroting. Het realiseren van die beleidsdoelen kan alleen met de inzet van diverse middelen als personele inzet, financiële middelen en administratie, communicatie, ICT, onderzoek, informatievoorziening en archivering, juridische adviezen, inkoop, huisvesting en andere ondersteunende faciliteiten. De inzet dient effectief, efficiënt en integer te zijn.

De bedrijfsvoering en de ontwikkeling daarvan hangt nauw samen met vraagstukken rondom sturing en control. Met de woorden: "zijn we in control" wordt bedoeld of de besturing van de ambtelijke organisatie beheerst wordt. Lopen de processen zoals ze moeten lopen en zijn ze efficiënt ingericht, worden de processen en de kosten beheerst en zijn (financiële) risico's benoemd, zijn risicobeheersmaatregelen tijdig getroffen, zijn de te behalen resultaten helder en smart geformuleerd, boeken we de resultaten die zijn afgesproken, wordt er op de juiste momenten verantwoording afgelegd? Al deze zaken hebben permanent aandacht.

Bedrijfsvoering gaat daarnaast ook over innovatie: kunnen we de processen slimmer organiseren en kan het beter en goedkoper? In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de belangrijkste ontwikkelingen die in de gemeentelijke bedrijfsvoering spelen.

Kaderstellende documenten

Organisatiebesluit (2021)

OWO-Visie (2021)

Inkoop en aanbestedingsbeleid OWO 2018 (2018-16078)

Uitvoeringsnotitie inkoop en aanbestedingen 2021

Normenkader rechtmatigheid (wordt jaarlijks door het college vastgesteld)

Bestuursovereenkomst OWO 2015 (2016-13886)

Accountantscontrole en rechtmatigheid

De raad heeft een kaderstellende rol met betrekking tot de accountantscontrole. In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden staan de wettelijke goedkeurings- en rapporteringstoleranties in een percentage van de omvangsbasis (de totale lasten van de gemeente) vermeld. De raad kan een lager percentage voor deze toleranties vaststellen. De uitgangspunten voor de accountantscontrole 2023 zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren:

De goedkeuringstolerantie is vastgesteld op de wettelijke norm van 1% voor fouten en 3% voor onzekerheden.

De rapporteringstolerantie is vastgesteld op 0,5% voor fouten en 1,5% voor onzekerheden.

Overige uitgangspunten zijn:

1. Budgetrecht raad

Als blijkt dat het door de raad geautoriseerde budget onvoldoende is dan doet het college voorstellen aan de raad voor aanvullende budgettaire ruimte. Deze stap is niet nodig als hiervoor door het college dekking wordt gevonden binnen het programma. Als de uitgave echter inhoudelijk niet overeenkomt met de doelstellingen van de raad, dan moet het college dit alsnog ter besluitvorming voorleggen aan de raad. Mutaties worden elk jaar bij de Perspectiefbrief gemeld, waarbij het college een voorstel aan de raad overlegt tot het wijzigen van de lopende begroting.

2. Normenkader

Het normenkader bestaat uit alle wet- en regelgeving, die van belang zijn voor de accountantscontrole. Het normenkader per 31 december wordt jaarlijks door het college vastgesteld en ter kennis van de raad gebracht.

3. Controleplan

Het controleplan van de accountant wordt met de auditcommissie van de raad afgestemd. Met het vaststellen van de begroting worden ook de bovenvermelde uitgangspunten voor de accountantscontrole vastgesteld.

Vanaf 1 januari 2023 moet het college van B&W een verantwoording opnemen in de jaarstukken over de rechtmatigheid. De eerste keer zal dit plaatsvinden in 2024 over de jaarstukken van 2023. De rechtmatigheidsverantwoording moet door gemeenten opgenomen worden in de jaarrekening op het moment dat de wetgeving is aangepast. Ten tijde van het schrijven van de begroting is de wetgeving nog niet aangepast. Zodra de wetgeving is aangenomen zal bovenstaande tekst aangepast moeten worden aan de nieuwe wetgeving.

Informatiebeveiliging

Informatiebeveiliging wordt steeds belangrijker. Informatie is een van de belangrijkste bedrijfsmiddelen van de gemeente. Als gemeente hebben wij een grote verantwoordelijkheid in het beschermen van deze informatie. Het beveiligen van de informatie en het borgen van de privacy van onze inwoners is wettelijk verplicht. Vanwege het grote belang zullen we in 2022 een verdere verbeterslag maken. Als gemeente werken we met de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). De BIO bestaat uit een stelsel van maatregelen op organisatorisch, fysiek en technisch gebied en geldt voor de gehele overheid. Daarnaast zijn er specifieke wetten waar we aan moeten voldoen, zoals de Wet basisregistratie personen (BRP), de Paspoortuitvoeringsregeling Nederland (PUN), Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen (Suwinet), de Wet basisregistratie adressen en gebouwen (BAG), de Wet basisregistratie grootschalige topografie (BGT), Wet basisregistratie ondergrond (BRO) en DigiD.

Door gebruik te maken van de ENSIA-zelfevaluatietool zijn we als gemeente in staat om te kijken hoe de organisatie ervoor staat op het gebied van de bovenstaande wetten. Dit betekent dat één keer per jaar de zelfevaluatielijst ingevuld wordt. De informatie wordt gebruikt voor de horizontale verantwoording aan de gemeenteraad en aan diverse verticale verantwoordingslijnen als departementen. ENSIA heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatieveiligheid bij gemeenten verder te professionaliseren door het toezicht te bundelen en het aan te laten sluiten op de gemeentelijke planning & control-cyclus. Hierdoor heeft de gemeenteraad meer overzicht over de stand van zaken van de informatieveiligheid en kan indien nodig bijsturing plaatsvinden op de voortgang van de implementatie van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO).

Rekenkamercommissie Opsterland

De Rekenkamercommissie heeft als taak het onderzoeken van de doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid van het door de gemeente vastgestelde beleid en de uitvoering van het beleid. De Rekenkamercommissie is volledig onafhankelijk.

Voor 2023 zal de Rekenkamercommissie een onderzoeksprogramma aan de raad voorleggen.

Organisatieontwikkeling

In 2020 is een traject voor organisatieontwikkeling gestart, zodat de gemeente Opsterland haar rol in de netwerksamenleving beter kan spelen. Zij wil meer en beter kunnen aansluiten bij de initiatieven van inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden, zowel lokaal als regionaal. De organisatieontwikkeling bestaat uit drie sporen. Spoor 1 en spoor 2, aanpassing van de hoofdstructuur van de organisatie en de inrichting van de teamstructuur, zijn in 2021 afgerond. De organisatie is daarna begonnen met spoor 3, dat zich richt op samen leren en ontwikkelen. Kernbegrippen hierin zijn eigenaarschap nemen, feedback geven en ontvangen, integraal werken en rolduidelijkheid creëren. Management en medewerkers volgen trainingen om beter met deze competenties te werken. Een deel van de trainingen heeft inmiddels plaatsgevonden. In 2023 staat onder andere de training over eigenaarschap nemen op het programma.

Verbonden partijen

Verbonden partijen

Het doel van deze paragraaf

In de verschillende programma's worden maatschappelijke effecten beoogd die (mede) door externe organisaties worden verwezenlijkt. In een aantal daarvan heeft de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang. In deze paragraaf wordt daarvan een overzicht gegeven.

Definitie verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een *bestuurlijk* én een *financieel* belang heeft.

Van een *financieel belang* is sprake als:

- Een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat.
- De gemeente voor bedragen aansprakelijk kan worden gesteld als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Van een *bestuurlijk belang* is sprake als de gemeente zeggenschap heeft, hetzij door vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij door stemrecht. Dit betekent concreet dat er sprake is van een *bestuurlijk belang* als de burgemeester, een wethouder of een raadslid van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt of namens de gemeente stemt.

Visie op en de beleidsvoornemens betreffende verbonden partijen

De gemeente heeft met het oog op het beperken van regelgeving geen afzonderlijke Kadernota verbonden partijen vastgesteld. Visie en beleid op verbonden partijen zijn daarom terug te vinden in deze paragraaf. De gemeente voert overheidstaken uit en wil doelen bereiken in de samenleving. Dit moet effectief en efficiënt. In een aantal gevallen kan de gemeente deze taken en doelen niet of moeilijk zelf uitvoeren en is er een noodzaak om met andere gemeenten, provincie of waterschap samen te werken. De gemeente Opsterland voert hierbij een terughoudend beleid. Verbonden partijen worden alleen aangegaan als dit door de wet verplicht wordt gesteld of als er een ondubbelzinnig gemeentelijk belang is, gerelateerd aan grensoverschrijdende belangen en/of de kwaliteit en efficiëntie van de uitvoering van de taken.

Bij deelname aan een verbonden partij moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

1. De op te richten verbonden partij moet bij uitstek het instrument zijn om het gemeentelijke doel te realiseren.
2. Er moet een gedegen afweging plaatsvinden met betrekking tot de vorm van de verbonden partij (praktisch en beperken van bestuurlijke drukte).
3. De verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden moet helder en dual omschreven worden.
4. Bij het aangaan van verbonden partijen moet volstrekte duidelijkheid bestaan over zaken als werkwijze, zeggenschapsverhoudingen, winst- en risicoverdeling en te leveren (toetsbare) prestaties.
5. Er moeten duidelijke afspraken worden gemaakt over de inzichtelijkheid en beheersbaarheid van (financiële) risico's.
6. Er moeten voldoende waarborgen in de regeling worden opgenomen voor democratische legitimatie (bij overdracht raadsbevoegdheden) en voor controle en beïnvloeding door o.a. inzichtelijke en transparante begrotingen en verantwoordingen, het verstrekken van relevante en adequate informatie (nieuwsbrieven en tussenrapportages) en door controlemechanismen als financiële adviescommissies en rekenkameronderzoek.

Kaderstellende documenten

De diverse gemeenschappelijke regelingen en daaraan ten grondslag liggende collegebesluiten en raadsbesluiten.

Overzicht verbonden partijen

Lijst verbonden partijen

- Gemeenschappelijke regelingen:
  - Veiligheidsregio Fryslân te Leeuwarden
  - Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) te Grou
  - Sociale werkvoorziening Fryslân te Drachten
  - Recreatieschap De Marrekrite te Leeuwarden
  - Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit (voorheen Hûs en Hiem) te Leeuwarden
  - Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten te Drachten
- Vennootschappen:
  - Caparis NV te Drachten
  - NV Afvalsturing Fryslân
  - NV Fryslân Miljeu
  - NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag
  - BV Publiek Belang Elektriciteitsproductie te Den Bosch
  - CSV Amsterdam BV Den Bosch

Veiligheidsregio Fryslân	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Leeuwarden
Deelnemende partijen	De Friese gemeenten
Bestuurlijk belang	Samenwerkingsverband van de Friese gemeenten, Brandweer Fryslân, GGD Fryslân en andere partners. Ze werken samen op de terreinen van publieke gezondheidszorg, brandweezorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding en crisisbeheersing. Bevorderen van de multidisciplinaire samenwerking en de coördinatie in de uitvoering van de rampenbestrijding en crisisbeheersing. Het instandhouden en beheren van een gemeenschappelijke meldkamer en tot slot het zijn van een platform voor samenwerking voor aan hulpverlening gelieerde diensten, partners, dan wel organisaties en andere openbare lichamen.
Zeggenschap	3,70%
Financieel belang	Bijdrage 2023 € 3.176.111 Bijdrage 2022 € 3.035.694
Verwacht eigen vermogen	1-1-2023 € 7.253.000 31-12-2023 € 6.814.000
Verwacht vreemd vermogen	1-1-2023 € 74.073.000 31-12-2023 € 81.277.000
Verwacht financieel resultaat	2023 € 0
Risico's	De risico's zijn in beginsel niet heel groot. Wel is er een inherent risico bij een gemeenschappelijke regeling dat alle deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten.
Ontwikkelingen	Vergroten van het veiligheidsbewustzijn bij de Friese burgers en belangrijke netwerkpartner zijn voor gemeenten. Alert zijn op ontwikkelingen, zoals de omgevingswet en de energietransitie. Met de komst van de Omgevingswet krijgen de gemeenten meer ruimte en verantwoordelijkheden. Gezondheid is belangrijk thema in de Omgevingsvisie van veel gemeenten. Meewerken aan activiteiten bij gemeenten die een bijdrage leveren aan een gezond Fryslân, zoals uitbreiding van het rijksvaccinatieprogramma en de extra taken op het gebied van prenataal huisbezoek.
Programma	1 Veiligheid; 4 Onderwijs; 6 Sociaal domein; 7 Volksgezondheid en milieu
Portefeuillehouder	Burgemeester

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)					
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling				
Vestigingsplaats	Grou				
Deelnemende partijen	De Friese gemeenten, de provincie Fryslân en het Wetterskip Fryslân				
Bestuurlijk belang	<p>Deelname aan de FUMO is wettelijk verplicht gesteld voor alle Friese gemeenten. Hiermee wordt beoogd de uitvoering van de milieuregelgeving te professionaliseren, te uniformeren en de afstemming met andere handhavingpartners (Justitie) te verbeteren. In het basistakenpakket is vastgelegd voor welke activiteiten (van bedrijven en instellingen) de FUMO haar werkzaamheden moet uitvoeren. De gemeente blijft het bevoegd gezag.</p> <p>De FUMO voert voor de gemeente gedeeltelijk het omgevingsrecht uit: de vergunningverlening en het toezicht van het milieucomponent van grote en complexe bedrijven en instellingen.</p>				
Zeggenschap	Het aantal stemmen is afhankelijk van de financiële bijdragen van de deelnemers en wordt jaarlijks vastgesteld. Opsterland heeft op dit moment 1 stem van de 75 (1,33%).				
Financieel belang	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;">Bijdrage 2023</td> <td style="text-align: right;">€ 323.000</td> </tr> <tr> <td>Bijdrage 2022</td> <td style="text-align: right;">€ 329.000</td> </tr> </table>	Bijdrage 2023	€ 323.000	Bijdrage 2022	€ 329.000
Bijdrage 2023	€ 323.000				
Bijdrage 2022	€ 329.000				
Verwacht eigen vermogen	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;">1-1-2023</td> <td style="text-align: right;">€ 1.300.000</td> </tr> <tr> <td>31-12-2023</td> <td style="text-align: right;">€ 1.300.000</td> </tr> </table>	1-1-2023	€ 1.300.000	31-12-2023	€ 1.300.000
1-1-2023	€ 1.300.000				
31-12-2023	€ 1.300.000				
Verwacht vreemd vermogen	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;">1-1-2023</td> <td style="text-align: right;">€ 4.000.000</td> </tr> <tr> <td>31-12-2023</td> <td style="text-align: right;">€ 4.000.000</td> </tr> </table>	1-1-2023	€ 4.000.000	31-12-2023	€ 4.000.000
1-1-2023	€ 4.000.000				
31-12-2023	€ 4.000.000				
Verwacht financieel resultaat	2023 € 0				
Risico's	Er is een inherent risico bij een gemeenschappelijke regeling dat alle deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten.				
Ontwikkelingen	De FUMO bereidt zich voor op de Omgevingswet die waarschijnlijk op 1-1-2023 ingevoerd zal worden, ondermeer door samenwerking in het kader van De Fryske Aanpak en de VTH-groep Omgevingswet. Dit leidt ook tot een andere taakverdeling tussen de deelnemers en de FUMO. Voor de Omgevingswet en ondermijning wordt ook gezamenlijk opgetrokken met de deelnemers.				
Programma	7 Volksgezondheid en milieu; 8 Bouwen, wonen en gronden				
Portefeuillehouder	Anko Postma				

Sociale werkvoorziening Fryslân					
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling				
Vestigingsplaats	Drachten				
Deelnemende partijen	Achtkarspelen, Heerenveen, Leeuwarden, Ooststellingwerf, Weststellingwerf, Opsterland, Smallingerland en Tytsjerksteradiel				
Bestuurlijk belang	<p>De taken vanuit de voormalige Wet sociale werkvoorziening (WSW) moeten door ons als gemeente worden uitgevoerd. Op basis van efficiency en financiële redenen zijn deze taken uitbesteed aan de GR. De uitvoering van de Wsw is opgedragen aan Caparis NV. Vanaf 1 januari 2015 is nieuwe instroom in de WSW niet meer mogelijk. Dit heeft tot gevolg dat de WSW alleen nog van kracht blijft voor de huidige werknemers met een vaste aanstelling. Voor de toekomst heeft de GR besloten de WSW verantwoord en versneld af te bouwen, met aandacht voor de positie van de huidige werknemers. Dit doen we door een gezamenlijk beschutwerkbedrijf (met 8 deelnemende gemeenten) in stand te houden. Nieuwe activiteiten van Caparis N.V. komen niet voor rekening van de aandeelhouders. Verder streeft de GR naar het terugdringen van het subsidie- en exploitatietekort bij Caparis N.V.</p> <p>Vanaf 1-1-2020 zijn de activiteiten van de GR veranderd waarbij er geen sprake meer is van de uitvoering van de WSW. Door de gemeente is een dienstverleningsovereenkomst afgesloten met Caparis voor de uitvoering van deze activiteiten. Vanaf 2020 is daarom ook geen bijdrage aan de GR meer.</p>				
Zeggenschap	12,50%				
Financieel belang	<table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 60%;">Bijdrage 2023</td> <td style="text-align: right;">opgenomen bij Caparis NV</td> </tr> <tr> <td>Bijdrage 2022</td> <td style="text-align: right;">opgenomen bij Caparis NV</td> </tr> </table>	Bijdrage 2023	opgenomen bij Caparis NV	Bijdrage 2022	opgenomen bij Caparis NV
Bijdrage 2023	opgenomen bij Caparis NV				
Bijdrage 2022	opgenomen bij Caparis NV				
Verwacht eigen vermogen	<table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 60%;">1-1-2023</td> <td style="text-align: right;">€ 0</td> </tr> <tr> <td>31-12-2023</td> <td style="text-align: right;">€ 0</td> </tr> </table>	1-1-2023	€ 0	31-12-2023	€ 0
1-1-2023	€ 0				
31-12-2023	€ 0				
Verwacht vreemd vermogen	<table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 60%;">1-1-2023</td> <td style="text-align: right;">€ 4.024.000</td> </tr> <tr> <td>31-12-2023</td> <td style="text-align: right;">€ 3.997.000</td> </tr> </table>	1-1-2023	€ 4.024.000	31-12-2023	€ 3.997.000
1-1-2023	€ 4.024.000				
31-12-2023	€ 3.997.000				
Verwacht financieel resultaat	2023 € 0				
Risico's	<p>Gemeenten ontvangen van het Rijk een bijdrage in de kosten van de sociale werkvoorziening. Deze bijdrage is m.i.v. 2015 jaarlijks verder door het Rijk naar beneden bijgesteld. Omdat de rijksbijdrage op dit moment al onvoldoende is om de werkelijke kosten (loonkosten) te dekken, zal het tekort de komende jaren verder toenemen. Dit zogenoemde "subsidietekort" moet door de gemeenten zelf worden gedragen. De GR treedt op als financier voor Caparis. Voor de leningen van de GR aan Caparis zijn door Caparis zekerheden gesteld in de vorm van hypotheek- en pandrecht. Het risico voor de GR bestaat daarin, dat Caparis in staat moet zijn om aan de vereiste aflossingsverplichtingen te kunnen voldoen en dat bij ingebrekestelling de waarde van de verkregen zekerheden niet toereikend is voor het aflossen van de financiering. Wel blijven we aansprakelijk voor mogelijke tekorten op de bedrijfsvoering die ontstaan bij de NV. Door ons geringe aandeel in de nieuwe NV blijft het risico qua omvang beperkt. Onze invloed wordt wel groter omdat in de nieuwe NV de vier eigenaren elk een gelijke stem krijgen.</p>				
Ontwikkelingen	<p>De GR SW Fryslân is een bedrijfsvoeringsregeling (alleen nog formele werkgeversrol voor Sw-medewerkers). Dit betekent dat de gemeenten een directe relatie krijgen met uitvoeringsorganisatie Caparis en daar geen GR meer tussen zit. Hiermee kan Opsterland als een van de eigenaren directer sturing geven.</p>				
Programma	6 Sociaal domein				
Portefeuillehouder	Libbe de Vries				

Recreatieschap De Marrekrite		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Deelnemende partijen	Provincie Fryslân en 13 Friese gemeenten	
Bestuurlijk belang	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van 13 deelnemende Friese gemeenten (excl. Ooststellingwerf en de vier eilanden) en de provincie Fryslân met als doel een uniforme, toeristische recreatieve infrastructuur op water en land te bewerkstelligen. Voor waterrecreatie betreft dit onderhoud en beheer van aanlegvoorzieningen, boeien en bakens, het baggeren van waterwegen en de afvoer van recreatieafval. Voor landrecreatie worden Toeristische Overstap Punten (TOP's) en het fiets-en wandelknooppuntennetwerk beheerd.	
Zeggenschap	4,55%	
Financieel belang	Bijdrage 2023	€ 25.573
	Bijdrage 2022	€ 29.029
Verwacht eigen vermogen	1-1-2023	€ 4.486.000
	31-12-2023	€ 4.169.000
Verwacht vreemd vermogen	1-1-2023	€ 8.060.000
	31-12-2023	€ 7.774.000
Vewacht financieel resultaat	2023	€ 5.300
Risico's	De risico's zijn in beginsel niet heel groot. Wel is er een inherent risico bij een gemeenschappelijke regeling dat de deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten.	
Ontwikkelingen	De GR loopt geen risico voor de continuïteit vanwege de aard van de werkzaamheden en de betrouwbaarheid van de deelnemers in de GR. Lange termijnprognose voor Marrekrite is uitstekend. Sterk dalende onderhoudskosten door gebruik van duurzame materialen.	
Programma	5 Sport, cultuur en recreatie	
Portefeuillehouder	Rob Jonkman	

Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit (voorheen Hûs en Hiem)	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Leeuwarden
Deelnemende partijen	17 Friese gemeenten
Bestuurlijk belang	De commissie Ruimtelijke Kwaliteit Hûs en Hiem, welstandadvisering en monumentenzorg heeft als doel de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeente te behartigen op het gebied van de bouwkunstige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Fryslân. Betrokken gemeenten moeten op grond van de nieuwe Omgevingswet een onafhankelijke commissie benoemen die zich uitspreekt over verbouwingen, sloop of verplaatsing van rijksmonumenten. Daarnaast adviseert deze commissie ook over meer kwaliteitsvragen dan monumenten alleen.
Zeggenschap	3,85%
Financieel belang	Voor de dienstverlening biedt de gemeente geen vergoeding aan deze GR. Leges die de GR bij de gemeente in rekening brengt worden één op één doorberekend naar de aanvrager. De GR is budgetneutraal.
Eigen vermogen	1-1-2021 € 350.189 31-12-2021 € 454.558
Vreemd vermogen	1-1-2021 € 80.906 31-12-2021 € 136.383
Vewacht financieel resultaat	2023 € 0
Risico's	De risico's zijn in beginsel niet heel groot. Wel is er een inherent risico bij een gemeenschappelijke regeling dat alle deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten.
Ontwikkelingen	Naar verwachting wordt de Omgevingswet op 1-1-2023 van kracht. Hûs en Hiem heeft de verwachting dat de Friese gemeenten ook na de stelselherziening, verzekerd zullen willen zijn van onafhankelijk, deskundig advies inzake de ruimtelijke aspecten van omgevingskwaliteit. Elke gemeente dient dan te beschikken over een gemeentelijke adviescommissie, die tenminste over de Rijksmonumenten adviseert, maar die ook met andere adviestaken kan worden belast. Gemeentelijke beleidsregels inzake het uiterlijk van bouwwerken (veelal vastgelegd in de gemeentelijke welstandsnota) vormen vanaf 1 januari 2023 onderdeel van de zogenaamde 'bruidsschat' in het Omgevingsplan van de gemeente en blijven onverkort van toepassing. Het Rijk biedt de gemeenten een overgangperiode van 10 jaar om het Omgevingsplan aan te passen.
Programma	8 Bouwen, wonen en gronden
Portefeuillehouder	Anko Postma

Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Drachten
Deelnemende partijen	Gemeenten Opsterland en Smallingerland
Bestuurlijk belang	Het te behartigen belang is het ontwikkelen en exploiteren van het bedrijvenpark Drachten en het verzorgen van een optimale afstemming van alle hiermee samenhangende aspecten en bevoegdheden van de beide deelnemers, de gemeenten Smallingerland en Opsterland.
Zeggenschap	50%
Financieel belang	Er wordt geen exploitatiebijdrage betaald. De activiteiten binnen de GR worden door medewerkers van de beide gemeenten verricht.
Eigen vermogen	1-1-2021 € 5.531.643 31-12-2021 € 6.083.017
Vreemd vermogen	1-1-2021 € 4.330.516 31-12-2021 € 2.947.489
Financieel resultaat	2021 € 551.374
Risico's	De prognoses van de resultaten zijn gebaseerd op aannames (restant looptijd, tempo van verkopen, fasering woonrijp maken). De verwachtingen, waar de resultaten op zijn gebaseerd zijn zo goed mogelijk onderbouwd. Echter hoe langer de looptijd van de exploitatie, hoe minder betrouwbaar de prognoses en dus ook het berekende resultaat zijn. Beide gemeenten zijn op basis van de afgesproken verdeelsleutel aansprakelijk voor eventuele verliezen. Al gerealiseerde winsten worden binnen de exploitatie gehouden ter dekking van eventuele risico's. De gemeente Smallingerland heeft in de jaren 2012-2013 2,6 miljoen bijgestort als gevolg van een voorzienbaar tekort. We gaan er op basis van de huidige verwachtingen vanuit dat er sprake is van een winstgevende exploitatie.
Ontwikkelingen	De toekomstige ontwikkelingen zijn als gevolg van de lange looptijd (tot en met 2028) maar ook door Covid-19 uiteraard moeilijker in te schatten. De risico's en die van de partners worden voortdurend gemonitord. De organisatie loopt geen risico voor de continuïteit. De liquiditeitspositie wordt goed bewaakt en er worden zo nodig maatregelen genomen om de taken gedurende deze crisis zo goed mogelijk te blijven uitvoeren.
Programma	3 Economie
Portefeuillehouder	Anko Postma

Caparis NV	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Vestigingsplaats	Drachten
Deelnemende partijen	Heerenveen, Leeuwarden, Opsterland, en Smallingerland
Bestuurlijk belang	Op initiatief van een gemeente, die de regierol vervult in de uitvoering van de Participatiewet, werkt Caparis met mensen met een afstand tot de reguliere arbeidsmarkt. Caparis kijkt welk werk bij hen past. Caparis ontwikkelt en bemiddelt mensen naar regulier of beschermt werk en zorgt voor begeleiding als een bedrijf dat wenst. Door de gemeente is een dienstverleningsovereenkomst afgesloten met Caparis voor de uitvoering van deze activiteiten.
Zeggenschap	12,5% aandelenkapitaal, 25% zeggenschap
Financieel belang	Bijdrage 2023 € 3.218.444
	Bijdrage 2022 € 3.338.419
Eigen vermogen	1-1-2021 € 8.496.000
	31-12-2021 € 8.724.000
Vreemd vermogen	1-1-2021 € 26.850.000
	31-12-2021 € 23.613.000
Financieel resultaat	2021 € 228.000
Risico's	Caparis NV is omgevormd naar een sociale onderneming. We blijven aansprakelijk voor mogelijke tekorten op de bedrijfsvoering die ontstaan bij de NV. Door ons geringe aandeel (12,5%) in de nieuwe NV blijft het risico qua omvang beperkt. Onze invloed wordt wel groter omdat in de nieuwe NV de vier eigenaren elk een gelijke stem krijgen.
Ontwikkelingen	Caparis wil hét Talentbedrijf van Fryslân worden. De komende jaren ligt het accent op drie centrale thema's: talentontwikkeling, rendement en leiderschap. Doelstelling is om in 2030 en eerste circulaire talentbedrijf van Nederland te zijn. Doordat vroegpensioenering mogelijk is door de nieuwe cao, gaat de krimp van Sw nog sneller dan gepland. Om blijvend ontwikkelkansen te geven aan zowel de nieuwe doelgroep als de Sw-medewerkers is instroom van nieuwe doelgroepen noodzakelijk om de infrastructuur overeind te kunnen houden. Indien dit niet lukt zullen er andere keuzes moeten worden gemaakt voor de toekomst van Caparis.
Programma	5 Sport, cultuur en recreatie; 6 Sociaal domein; 7 Volksgezondheid en milieu
Portefeuillehouder	Rob Jonkman

Omrin: NV Afvalsturing Fryslân (AF) en NV Fryslân Miljeu (FM)			
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap		
Vestigingsplaats	Leeuwarden		
Deelnemende partijen	De Friese gemeenten en diverse andere gemeenten		
Bestuurlijk belang	Omrin :NV Afvalsturing (afvalverwerking) en NV Fryslân Miljeu (inzameling) is het bedrijf van en voor gemeenten voor de reinigingstaken. Zij verwerkt het ingezamelde huishoudelijke afval en exploiteert de gemeentelijke milieustraat. Het bedrijf wil als totaaloplosser, op de meest duurzame wijze, de gehele afvalketen bestrijken (van kringloop tot storten). Samen met de aandeelhouders wordt het beleid bepaald.		
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 120 aandelen in de NV Afvalsturing (4,00 %) en 11.381 in de NV Fryslân Miljeu (8,10%).		
		<i>AF en FM</i>	
Financieel belang	Bijdrage 2023 (begroot)	€ 2.096.606	
	Bijdrage 2021 (realisatie)	€ 2.881.600	
		<i>NV Afvalsturing Fryslân NV Fryslân Miljeu</i>	
Eigen vermogen	1-1-2021	€ 61.055.000	€ 9.426.000
	31-12-2021	€ 64.757.000	€ 11.485.000
Vreemd vermogen	1-1-2021	€ 132.770.000	€ 20.976.000
	31-12-2021	€ 128.437.000	€ 25.342.000
Financieel resultaat	2021	€ 4.936.000	€ 2.834.000
Risico's	De technische beschikbaarheid van de kapitaalintensieve installaties, de beschikbaarheid van afval en de ontwikkelingen op de energiemarkt. De naar verwachting stijgende energieprijzen zullen geen nadelig effect op de exploitatie hebben door de meestijgende opbrengsten. De belangrijkste risico's zijn beheersbaar en zijn in lijn met het gewenste risicoprofiel van de onderneming. De onderneming heeft een gezonde financiële positie.		
Ontwikkelingen	Inzetten op het maximaal terugwinnen van grondstoffen en duurzame energie uit afval: door innovatie, door verbetering van voor- en nascheiding en door het aangaan van nieuwe samenwerkingen. Omrin gaat voor circulaire bedrijfsvoering: volledig duurzaam transport, meer biodiversiteit op de bedrijfslocaties en circulaire inkoop en een optimale benutting van de installaties.		
Programma	2 Verkeer en vervoer; 7 Volksgezondheid en milieu		
Portefeuillehouder	Rob Jonkman		

BNG Bank NV	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Vestigingsplaats	Den Haag
Deelnemende partijen	De Staat, gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap
Bestuurlijk belang	BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De kerntaak van de BNG is om tegen lage tarieven krediet te verstrekken aan of onder garantie van Nederlandse overheden. Daarmee speelt de bank een essentiële rol in de financiering van door overheden gewenste maatschappelijke investeringen. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap in de BNG via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 66.651 aandelen (0,12 %).
Financieel belang	De gemeente ontvangt jaarlijks dividend. Over 2021 was dit € 85.313. Bijdrage voor verrichte diensten is niet van toepassing.
Eigen vermogen	1-1-2021 € 5.097.000.000 31-12-2021 € 5.062.000.000
Vreemd vermogen	1-1-2021 € 155.262.000.000 31-12-2021 € 143.995.000.000
Financieel resultaat	2021 € 236.000.000
Risico's	De BNG is een solide bank in handen van overheden met een beperkt statutair werkterrein. Dit biedt financiers vertrouwen. De bank heeft een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen scherpe prijzen. De bank heeft een gezonde financiële positie. Bij een faillissement valt het geplaatst/gestort aandelenkapitaal van € 151.225 weg en moeten kosten worden gemaakt om de uitvoering op andere wijze te continueren.
Ontwikkelingen	Het fundingsbeleid van de BNG Bank blijft onveranderd gericht op permanente toegang tot de geld- en kapitaalmarkt voor de gewenste looptijden en volumes tegen zo laag mogelijke kosten. Er wordt verwacht dat de toenemende inflatie een drukkend effect zal hebben op de ontwikkeling van de winst. De impact van De oorlog in Oekraïne zal zeker impact hebben, maar de maatschappelijke gevolgen hiervan zijn nog niet goed in te schatten.
Programma	0 Bestuur en ondersteuning
Portefeuillehouder	Rob Jonkman

Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Vestigingsplaats	Den Bosch
Deelnemende partijen	Enkele gemeenten en provincies (oa. Voormalig aandeelhouders Essent)
Bestuurlijk belang	Geen.
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 34.746 aandelen in de PBE (0,02 %).
Financieel belang	Bijdrage voor verrichte diensten is niet van toepassing.
Eigen vermogen	1-1-2021 € 1.569.395 31-12-2021 € 1.542.025
Vreemd vermogen	1-1-2021 € 19.533 31-12-2021 € 1.751
Financieel resultaat	2021 € -27.370
Risico's	De boekwaarde van de aandelen is verwaarloosbaar, namelijk € 1. Het risico is nihil.
Ontwikkelingen	Het voornemen is om de vennootschap in 2022 te ontbinden en dat de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap.
Programma	0 Bestuur en ondersteuning
Portefeuillehouder	Rob Jonkman

CSV Amsterdam BV					
Rechtsvorm	Besloten vennootschap				
Vestigingsplaats	Den Bosch				
Deelnemende partijen	Enkele gemeenten en provincies (oa. Voormalig aandeelhouders Essent)				
Bestuurlijk belang	Deze BV is van tijdelijke aard en handelt reserveringen voor risico's en verstrekte leningen aan derden van het voormalige Essent af.				
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 464 aandelen in de BV (0,02 %).				
Financieel belang	Bijdrage voor verrichte diensten is niet van toepassing.				
Eigen vermogen	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">1-1-2021</td> <td style="text-align: right;">€ 392.593</td> </tr> <tr> <td>31-12-2021</td> <td style="text-align: right;">€ 313.922</td> </tr> </table>	1-1-2021	€ 392.593	31-12-2021	€ 313.922
1-1-2021	€ 392.593				
31-12-2021	€ 313.922				
Vreemd vermogen	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">1-1-2021</td> <td style="text-align: right;">€ 27.162</td> </tr> <tr> <td>31-12-2021</td> <td style="text-align: right;">€ 21.121</td> </tr> </table>	1-1-2021	€ 27.162	31-12-2021	€ 21.121
1-1-2021	€ 27.162				
31-12-2021	€ 21.121				
Financieel resultaat	2021 € -41.122				
Risico's	De boekwaarde van de aandelen is verwaarloosbaar, namelijk € 5. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap.				
Ontwikkelingen	<p>CSV Amsterdam BV; In de algemene Vergadering van Aandeelhouders van 9 april 2020 is ingestemd met het bereikte compromis over de beëindiging van een geschil over vier betwiste claims en een belastingteruggave. Eveneens heeft de AVA ingestemd het uitkeren van de bedragen genoemd in de vaststellingsovereenkomst (onder inhouding van € 150.000 voor aanvulling werkkapitaal) aan de aandeelhouders na rato van het aandelenbelang in CSV. De vennootschap zal voorlopig nog voortbestaan om op eigen kosten en risico namens Deponie Zuid B.V. (vennootschap onder Attero Holding B.V.), in overleg met de aandeelhouderscommissie, het bezwaar en/of beroep te voeren tegen de Belastingdienst ten aanzien van de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting.</p> <p>Op het moment is de vennootschap in afwachting van de reactie van de Belastingdienst op het bezwaar. Afhankelijk van de reactie van de Belastingdienst en de kans van slagen van een gerechtelijke procedure zal in overleg met Aandeelhouderscommissie de procedure al dan niet worden voortgezet. Na afwikkeling van deze bezwaar- en/of beroepsprocedure of eventuele voortijdige beëindiging van deze procedure zal de vennootschap kunnen worden opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap.</p>				
Programma	0 Bestuur en ondersteuning				
Portefeuillehouder	Rob Jonkman				

Grondbeleid

Grondbeleid

Uitgangspunten

De hoofdlijnen van het grondbeleid zijn vastgelegd in de nota Grondbeleid. Dit beleid staat ten dienste van de programma's 3 Economie (bedrijventerreinen) en 8 Bouwen, Wonen en Gronden (niet-bedrijventerreinen). In overeenstemming met de nota Grondbeleid wordt de keuze voor het voeren van een actief of faciliterend grondbeleid bij het ontwikkelen van nieuwe locatieplannen jaarlijks vastgelegd in de paragraaf grondbeleid.

In de begroting zijn de baten en lasten van de bouwgrondexploitatie, en de daarmee samenhangende financiële risico's, als incidenteel opgenomen (o.b.v. de voorschriften BBV). Doordat (bouw-)grond een grote (boek-)waarde vertegenwoordigt, heeft het grondbeleid invloed op het weerstandsvermogen (hoogte van eigen vermogen). Door de grond marktconform te waarderen en door voorzieningen te vormen voor verwachte tekorten, zijn de financiële risico's beheersbaar.

In de nota Grondbeleid is vastgesteld dat de keuze voor het voeren van een actief of faciliterend grondbeleid bij het ontwikkelen van nieuwe locatieplannen jaarlijks gedaan wordt in deze paragraaf grondbeleid. Evenals in voorgaande jaren zal in 2023 een terughoudend en voorzichtig actief grondbeleid worden gevoerd over ruimtelijke ontwikkelingen op gemeentelijke grond. Gorredijk Loevestein fase 4 oost is vanaf 2020 in exploitatie genomen. Bij ontwikkelingen op particuliere gronden zal de gemeente faciliterend en ondersteunend optreden.

In nagenoeg alle dorpen zijn op dit moment gronden in eigendom voor woningbouw. De ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvestigingen concentreren zich in de dorpen Gorredijk en (in mindere mate) Wijnjewoude. Het bedrijventerrein Drachten-Azeven is onderdeel van de gemeenschappelijke regeling Exploitiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten en valt daarom buiten het kader van deze paragraaf.

In financieel opzicht wordt een gedegen koers gevaren. Dit uit zich in de navolgende zaken:

- Exploitaties worden zorgvuldig en behoedzaam opgezet. Zo wordt bijvoorbeeld bij het investeren in het bouw- en woonrijp maken van locatie(s) rekening gehouden met de verwachte grondopbrengsten. Het streven is betalingen optimaal gedekt te houden door inkomsten; dit verlaagt het (rente-)risico.
- Winstbepaling en winstneming vindt plaats volgens de geldende verslaggevingsvoorschriften (BBV).
- De algemene reserve is de dekking voor de financiële risico's.

Kaderstellende documenten

Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet (2017)

Nota Grondbeleid 2018-2021

Ontwikkelingen grondbedrijf

1. Economische situatie en meerjarenperspectief

In 2023 en de daaropvolgende jaren zal de prognose van het financiële resultaat zich stabiliseren ten opzichte van de prognose in de begroting van 2022. Door de aantrekkende woningmarkt is er een toename van de vraag naar (koop-)woningen. Zowel in de begroting van 2023 als in het meerjarenperspectief 2024-2026 zijn de verkopen behoedzaam geraamd.

2. Bouwgrond in exploitatie (BIE)

Er zijn, verspreid over de verschillende dorpen, negen bouwgrondcomplexen in exploitatie bestaande uit woningbouwlocaties en het bedrijventerrein Gorredijk industrie (Overtoom en Tolbaas). De boekwaarde van alle complexen was per 31 december 2021 + €0,7 miljoen inclusief (na aftrek van) de voorziening voor het verwachte tekort van het complex Gorredijk industrie (€0,3 miljoen) en de voorziening nog uit te voeren werken (€0,1 miljoen voor de afronding van afgesloten complexen).

Prognose van het meerjarige resultaat

Het verwachte nog te realiseren resultaat voor de bouwgrond in exploitatie (BIE) is €676.000 (voordelig) en is gebaseerd op recente verkoopprognoses. In de tijd uitgezet zullen de resultaten naar verwachting als volgt worden gerealiseerd:

x € 1.000

Verwacht resultaat BIE	
	Verwacht resultaat
In het begrotingsjaar 2023	604
In de jaren 2024 t/m 2026	72
In de jaren ná 2026	0
Totaal	676

3. Belangrijke ontwikkelingen/wijzigingen in de prognose van het resultaat

Het begrote nog te realiseren resultaat vanaf 2023 voor de BIE is €0,7 miljoen hoger dan in de begroting 2022. Dit wordt veroorzaakt door een lager verwacht verlies in het complex Gorredijk industrie (-€0,3 mln.) en een verschuiving van verkopen van 2022 naar de jaren 2023 en 2024.

Het begrote saldo op de bouwgrondexploitatie (niet-bedrijventerreinen) is in het jaar 2023 €429.000 lager dan begroot in 2022, zie Programma 8 Bouwen, wonen en gronden (resultaat programma). Dit lagere resultaat (tussentijdse winstneming) is een gevolg van de lagere verwachte grondopbrengsten (- €1.852.000), lagere kosten bouw- en woonrijp maken (- €236.000) en onderzoek naar mogelijke gebiedsontwikkeling Loevestein 5&6 (- €80.000).

Het begrote saldo op de bouwgrondexploitatie (bedrijventerreinen) is in het jaar 2023 €179.000 lager dan begroot in 2022. Dit lagere resultaat is het gevolg van planvoering uitbreiding en transformatie bedrijventerrein Overtoom (- €120.000) en overige lasten (- €59.000)

4. Algemene risico's in de grondexploitatie

Het nemen van risico's is inherent aan grondexploitaties. De volgende risico's zijn van belang:

- Conjunctuur- en renterisico's, waardoor de vraag naar bouwgrond kan afnemen en extra rentekosten kunnen ontstaan.
- Verandering in woon- en werkvoorkeuren en behoeftes, tussen het tijdstip van het tot stand komen van het plan en het moment van aanbieden van de bouwgrond, waardoor het product niet meer aansluit op de vraag.
- Het niet tijdig kunnen verwerven van gronden en het stijgen van aankooprijzen.
- Milieurisico's.
- Planschadeclaims.
- Hogere prijsstijgingen en lagere opbrengststijgingen dan voorzien in exploitatieberekeningen.
- Archeologische risico's
- Onvoldoende mogelijkheden in de met de provincie overeengekomen woningbouwruimte.

De risico's worden beheerst door het uitvoeren van (markt)onderzoeken, door te zorgen voor flexibiliteit in het proces en door vroegtijdige verwerving van grond tijdens de planontwikkeling. Daarnaast wordt de financiële ontwikkeling van de onderhanden complexen jaarlijks beoordeeld ten opzichte van de door de gemeenteraad vastgestelde exploitaties (kredieten). Als de risico's leiden tot verwachte negatieve resultaten, zijn hiervoor voorzieningen gevormd.

Actuele risico's in de bouwgrond in exploitatie

In de lopende grondexploitaties is het risico aanwezig dat toekomstige gebiedsontwikkelingen minder winstpotentie zullen hebben dan verwacht, bijvoorbeeld doordat de boekwaarden hoog opgelopen zijn door de gemaakte kosten, zoals bouwrijp maken, of door tegenvallende verkoopopbrengsten.

5. Nog te realiseren resultaten bouwgrond in exploitatie

Eind augustus 2022 waren nog 11 gemeentelijke kavels voor woningbouw te koop in de lopende bouwgrond exploitaties (BIE). Twee kavels in Frieschepalen, vier kavels in Gorredijk-Loevestein fase 4 west, Drie kavels in Ureterp-Noord en twee kavels in Ureterp-Hege Kamp. Er is op dat moment nog 6.247 m² bouwgrond beschikbaar voor woningbouw. Dit is exclusief 11.000 m² grond in Terwispel Kolderveen waarop een geurcirkel (milieucirkel) van een boerderij ligt. Hierdoor is deze grond voor onbepaalde tijd niet beschikbaar voor woningbouw. Ten westen van dit gebied loopt een dorpsinitiatief voor woningbouw. Daar heeft de geurcirkel geen betrekking op.

Op de bedrijventerreinen Overtoom en Tolbaas in Gorredijk zijn eind augustus 2022 nog drie kavels (10.238 m²) en negen kavels (21.203 m²) te koop. Enkele kavels zijn gereserveerd of onder optie.

x € 1.000

Nog te realiseren resultaten onderhanden complexen				
	Verwacht resultaat 2023	Verwacht resultaat ná 2023	Totaal nog te realiseren resultaat	Looptijd
Woningbouwlocaties:				
Frieschepalen - De Skâns	6		6	2023
Gorredijk - Loevestein fase 4 - west	30	57	87	2024
Gorredijk - Loevestein fase 4 - oost	142	9	151	2024
Hemrik - Fabryksleane	4		4	2023
Lippenhuizen - De Wiken			0	afgesloten in 2021
Terwispel - Kolderveen	12		12	2023
Ureterp - Noord	216	128	344	2024
Ureterp - De Hege Kamp	194	161	355	2024
Wijnjewoude - Zuidwest			0	2022
Totaal woningbouwlocaties	604	355	959	
Bedrijventerreinen:				
Gorredijk - Industrie	-	- 283 *)	-283	2025
Totaal bedrijventerreinen	-	-283	-283	
Totaal nog te realiseren resultaat	604	72	676	

*) Het verwachte verlies wordt veroorzaakt door het complex Gorredijk Industrie en is afgedekt door een voorziening. Dit verwachte verlies is ontstaan door meerjarige vertraging in de verkopen terwijl de kosten doorliepen.

Projecten

Inleiding

Binnen de gemeente Opsterland worden regelmatig projecten opgestart. In sommige gevallen zijn het initiatieven van burgers uit de gemeente waar de gemeente een toetsende en faciliterende rol heeft en in andere gevallen zijn het projecten die worden opgestart door de gemeente. De projecten komen ook naar voren in de programma's. De volgende projecten zijn de belangrijkste projecten waaraan in 2023 wordt gewerkt.

MFA de Tynje

In de MFA De Tynje worden verschillende (basis)voorzieningen gecombineerd, waaronder onderwijs, ontmoeting en sport. Het dorp wil door het integreren en combineren van functies en ruimten in het gebouw én door het uitvoeren van zelfwerkzaamheid de gymnastiekvoorziening voor het dorp behouden. Daartoe heeft het dorp in samenwerking met Stichting Comprix en de gemeente plannen uitgewerkt.

Na het vaststellen van het ontwerp en het door de raad beschikbaar stellen van het benodigde uitvoeringskrediet voor de daadwerkelijke bouw, zal het project worden aanbesteed en de benodigde vergunningen aangevraagd. Vervolgens kan worden gestart met de bouw. De oplevering wordt voorzien in het voorjaar van 2024. Op verzoek van dorp en Comprix treedt de gemeente op als bouwheer.

Kindcentrum De Finne - Beetsterzwaag

Voor het gebouw kindcentrum (KC) De Finne zijn stichting Comprix, vv De Sweach en de gemeente tot een dekkingsplan en financiële onderbouwing gekomen. De partijen zijn een intentieovereenkomst en een vaststellingsovereenkomst met elkaar aangegaan. De ingeschatte investerings- en exploitatiekosten zijn opgenomen in de begroting. In 2023 concretiseren we de plannen. Stichting Comprix neemt het voortouw in dit project en levert een uitvoerbaar bouwplan op. Op basis hiervan vragen wij het uitvoeringskrediet aan. Na besluitvorming kan de realisatie van het project beginnen. Dan ontstaat de mogelijkheid voor alle in de directe omgeving gevestigde belanghebbenden om plannen te maken voor verdergaande samenwerking.

In 2023 vragen wij het uitvoeringskrediet voor de bouw van het kindcentrum en de inrichting van het openbaar gebied aan. De basis voor berekening van dit krediet is het ontwerp van het gebouw en de bouwkosten.

Tiny houses Gorredijk

Tiny houses in Gorredijk is een project van de initiatiefgroep tiny houses Gorredijk. Het plan is gestart als een pilot. De rol van de gemeente is gericht op het ondersteunen in het proces om tot de tiny houses te komen. Het plan dat nu in ontwikkeling is, gaat ervan uit dat Opsterland het beoogde terrein aan De Sinneblom in Gorredijk (ongeveer vierduizend vierkante meter) in eerste instantie voor tien jaar reserveert voor het project.

Met de Initiatiefgroep wordt een erfovereenkomst opgesteld voor het gebruik van de grond. De beeldkwaliteitscriteria zijn beschreven en het bouw- en woonrijp maken is in voorbereiding. Voor het bouw- en woonrijp maken wordt een krediet bij u aangevraagd. Vervolgens wordt het werk aanbesteed en uitgevoerd. Verwacht wordt dat de eerste huisjes begin 2023 geplaatst worden.

Herinrichting de Brink Bakkeveen

Door een bewonerswerkgroep en Plaatselijk Belang is in 2019 een schetsontwerp opgesteld voor de herinrichting van de Brink Bakkeveen. Deze is tijdens een inloop bijeenkomst gepresenteerd aan het dorp. De opmerkingen die zijn verzameld zijn verwerkt in het ontwerp. Het ontwerp is medio 2022 uitgewerkt in een bestek en tekeningen en aanbesteed. Uitvoering vindt plaats eind 2022 tot begin 2023.

De herinrichting van de Brink geeft het dorp een impuls. Het centrumgebied wordt verbeterd en aantrekkelijker voor de regio, recreatie en toerisme. We zetten in op behoud en versterking van de lokale economie en de toeristische en regionale aantrekkingskracht van het dorp. Het ontwerp sluit goed aan bij de herinrichting van de Mjûmsterwei die in het voorjaar van 2021 afgerond en opgeleverd is.

Sportcentrum Kortezwaag

Het sportcentrum Kortezwaag wordt uitgebreid en gerenoveerd. Naast de renovatie en uitbreiding van het sportcentrum wordt ook integraal gekeken naar de verduurzaming van zwembad De Delte. De plannen worden in samenwerking met de exploitant, stichting De Delte en de gebruikers uitgewerkt.

Nadat het ontwerp gereed is wordt een krediet aangevraagd. Het is de bedoeling de aanbesteding voor de uitbreiding en renovatie begin 2023 te starten en voor de zomer 2023 definitief te kunnen gunnen. De realisatie kan dan na de zomer 2023 starten.

BHS

De Burgemeester Harmsma School (BHS) in Gorredijk is een school voor voortgezet onderwijs in de gemeente Opsterland. Nadat de BHS op eigen initiatief uit het nieuwbouwtraject MFA Gorredijk is gestapt tijdens de ontwerpfase, heeft het schoolbestuur in 2019 een huisvestingsaanvraag ingediend voor vervangende nieuwbouw.

Deze aanvraag is geparkeerd in afwachting van de ontwikkelingen bij de BHS. Inmiddels heeft een bestuurlijke fusie plaatsgevonden tussen Stichting BHS en Stichting OSG Singelland. Beide schoolbesturen hebben in 2021 de intentie uitgesproken dat het voortbestaan van de BHS in Gorredijk ook na de fusie gewaarborgd blijft op lange termijn. De huisvestingssituatie van de BHS is daarbij van belang. Op basis van voortschrijdend inzicht en een nieuwe situatie zijn de plannen van de BHS veranderd ten opzichte van de oorspronkelijke aanvraag. De BHS streeft nu naar een renovatie- of vernieuwingsvariant van de school. De school wil hierbij graag het voorste (en nieuwste) deel van het gebouw afstoten, bijvoorbeeld door dit in te zetten voor andere functies.

De Skâns

Om te komen tot een (ver)nieuwbouw van De Skâns te Gorredijk wordt een locatiestudie uitgevoerd als eerste stap. De resultaten worden vervolgens gedeeld met de raad in een raadsconferentie. Doel van deze raadsconferentie is om het college kaders mee te geven voor het vervolg. Hierna wordt een haalbaarheidsstudie voorgesteld om het voorkeursscenario van de locatiestudie verder op detailniveau uit te werken. Er komen zaken aan de orde waaronder de functionele aspecten zoals verdieping van de mogelijke samenwerkingsmogelijkheden met andere partijen op de locatie en het aanscherpen en herijking van het bestaande programma van eisen. De ruimtelijke aspecten zoals de ruimtestaat, het opstellen van een vlekkenplan en de financiële aspecten zoals de exploitatie en het beheer en een raming van de investeringskosten. Op basis van deze punten volgt er een afweging met betrekking tot de haalbaarheid van de (ver)nieuwbouw. Na afronding van de haalbaarheidsstudie volgt opnieuw een bestuurlijk afwegingsmoment (Go or No Go).

In de volgende fase wordt een Schets Ontwerp (SO) opgesteld waarin het opgestelde programma van eisen en het vlekkenplan (de wensen) van De Skâns visueel gemaakt wordt. In het schetsontwerp worden de mogelijkheden en onmogelijkheden verkend. Het is in feite een 'praatplaatje' om na te gaan of er bepaalde wensen en eisen bijgesteld moeten worden in samenspraak met de gebruikers. Als vervolg op het schetsontwerp volgt het Voorlopig Ontwerp (VO) en het Definitief Ontwerp (DO). Na het DO volgt er opnieuw een bestuurlijk besluitvormingsmoment (Go or No Go).

Invoering omgevingswet

Naar verwachting treedt de Omgevingswet op 1 januari 2023 in werking. Met deze wet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. Het uitgangspunt bij de Omgevingswet is 'decentraal wat kan, centraal wat moet'.

Bij onze planologische producten, zoals Omgevingsvisie en Omgevingsplan, krijgen we meer ruimte voor eigen afwegingen en maatwerk. De voorbereiding op de nieuwe wetgeving betekent een bijzondere veranderopgave. Niet alleen op inhoud maar ook voor werkwijzen van personeel en inzet van middelen. De OWO-gemeenten werken hierin volgens een gezamenlijke aanpak. Uitgangspunt is 'samenwerken waar dat kan'.

De fysieke leefomgeving wordt met de nieuwe wet breed en samenhangend benaderd. Een sterk en steeds sneller veranderende wereld met andere opgaven in de fysieke leefomgeving dan voorheen vraagt om meer ruimte voor initiatieven. Thema's als duurzaamheid, gezondheid en veiligheid komen samen in nieuwe instrumenten als de Omgevingsvisie, het Omgevingsplan en programma's.

OWO samenwerking

1.1 De OWO samenwerking vervat in een bestuursovereenkomst en OWO-visie

De bestuursovereenkomst OWO-samenwerking van 2015 heeft per 1 juli 2017 de voltooiing van de bouw van de huidige drie uitvoerende OWO-afdelingen bereikt. Het terugkerende OWO-jaarplan, dat is samengesteld uit de jaarplannen van de drie OWO-afdelingen, is daarbij de basis voor de onderlinge ambities, de bestaande afspraken en de financiële vereffening en verrekening tussen de drie gemeenten. Een uniek construct in Nederland.

Op politiek en bestuurlijk niveau hebben de raden en de colleges begin 2021 is een nieuwe mijlpaal bereikt met het door de drie OWO-gemeenteraden ongewijzigd vaststellen van de OWO-visie. In deze OWO-visie is door de drie OWO-gemeenten overeenstemming bereikt over de onderwerpen en thema's die de komende jaren urgent zijn of gaan worden en waar politiek, bestuurlijk en ambtelijk commitment over is. Naast de in de OWO-visie genoemde thema's als Omgevingswet, Duurzaamheid (waaronder de RES en de Warmtevisie) en Recreatie & Toerisme wordt bijvoorbeeld Ondernijning een belangrijk onderwerp de komende jaren. De omvang en impact van deze thema's op gemeenten is groot en het gezamenlijk oppakken levert onderaan de streep voor alle drie gemeenten winst op. Het betekent dat kennis, kunde, capaciteit en financiën gebundeld kunnen worden én maatwerk voor de individuele gemeente mogelijk blijft. De OWO-samenwerking biedt hiervoor een vertrouwd fundament en voorbeelden als de harmonisatie APV en de huidige ervaringen met de Warmtevisie, laten zien dat het wérkt. *De OWO visie is samengevat in 10 topprioriteiten.*

1.2 Ontwikkeling van de OWO samenwerking, om blijvend wendbaar in te kunnen spelen op veranderingen

Afgesproken is dat de vastgestelde visie samen met de raden nader ingevuld en geconcretiseerd zou worden. Dit heeft in oktober 2021 geleid tot een concretere uitwerking en concrete afspraken. Naast de controlerende rol van de raden op de P&C cyclus, wordt het gezamenlijk voorbereiden van complexe (beleids-)onderwerpen georganiseerd via themabijeenkomsten voor de woordvoerders van de fracties die gaan over dat specifieke onderwerp. Een OWO-klankbordgroep om de OWO-samenwerking in brede zin met de raden te bespreken zal tweemaal per jaar plaatsvinden.

Invulling geven aan de grote en complexe inhoudelijke opgaven waar de (OWO-)gemeenten de komende jaren voor aan de lat staan en dat in een tijd waarin de randvoorwaarden als financiën en capaciteit (arbeidsmarkt) onder druk staan, is een uitdaging! De OWO-samenwerking biedt daarbij vooral een kans om dit op een goede manier gezamenlijk waar te maken. Toename van taken en complexiteit, druk op de financiën en druk op kwalitatief goede medewerkers maakt dat de OWO-gemeenten óók kijken naar de manier waarop de (gezamenlijke) opgaven aangepakt kunnen worden en de uitvoering vormgegeven kan worden.

Voor de invulling van de werkzaamheden betekent dit onder andere *meer datagedreven* werken en adviseren en in het verlengde daarvan ook meer *digitaliseren* en waar mogelijk ook *automatiseren*. En dan ook nog, versneld door de corona-maatregelen, het *meer hybride werken*. Dit vereist een andere kijk op de informatiepositie en -voorziening (Informatievisie), maar ook op het kantoorconcept en de uitrusting voor de medewerkers. En vanzelfsprekend ook op de *informatiebeveiliging en privacy*. Hiermee zullen ook de nodige kosten gepaard gaan en mogelijk ook besparingen, door juist via de OWO-samenwerking minder meerkosten te realiseren.

1.3 Leeswijzer OWO-paragraaf

In hoofdstuk 2 'Voortgang uitwerking OWO-visie' wordt een actualisatie gegeven van de stand van zaken van de uitvoering van de OWO visie, langs de destijds benoemde 10 topprioriteiten. Daarbij zijn de prioriteiten 1 (OWO 2.0 - herijken OWO-afdelingen en - zoektocht OWO-identiteit) en 2 (ambities en inrichting dienstverlening) onderdeel van een continue ontwikkeling van de samenwerking én van de drie OWO-gemeenten. *OWO staat zoals hierboven omschreven, niet stil en omvat inmiddels ook al veel meer dan de destijds benoemde topprioriteiten.*

2. Voortgang uitwerking OWO-visie

Digitalisering

Een rode draad die in de OWO-gemeenten te zien is, is de voortschrijdende digitalisering. Dan gaat het onder andere over nieuwe applicaties, koppelingen tussen (basis)registraties en digitaal registreren. Daarnaast hebben ook de wijzigingen in wet- en regelgeving grote invloed en ook hierin

speelt de digitalisering een prominente rol zoals bij het Digitaal Stelsel Omgevingswet en de invoer van landelijke administratieprotocollen. Ook de aanbesteding ICT moet hierbij worden genoemd omdat hierbij ook rekening is gehouden met voortschrijdende digitalisering en dit is vastgelegd in de eisen en wensen.

ICT

We gaan grote stappen zetten op het vlak van ICT. Er zijn voor OWO BV extra gelden beschikbaar om het 'been bij te trekken', op het vlak van informatiebeveiliging, de performance van netwerk en systemen, voor de aansturing van de omvangrijke implementatietrajecten en voor het verder ondersteunen van de dienstverlening en van het hybride werken. Ook gaan we stap voor stap het datagedreven werken vormgeven.

Implementatie na aanbesteding ICT

In het voorjaar van 2022 is na de aanbesteding de opdracht gegund aan de huidige leverancier. Hoewel er geen overgang komt naar een andere leverancier, betekent dit niet dat de implementatie weinig werk is. Vanwege onder andere migratie naar de Cloud en een Multitenant omgeving (met één user in drie verschillende omgevingen kunnen werken), vraagt de implementatie de nodige voorbereiding qua opleidingen, veranderingen in processen, gebruikershandleidingen, migratie van systemen, ingerichte beheerorganisatie et cetera.

Datagedreven werken

In 2021 en 2022 is gestart met het project Datagedreven werken binnen de OWO-gemeenten. Tevens wordt onderzocht of aansluiting bij DataFryslân interessant kan zijn voor de gemeenten. Er is daarnaast nog een recente ontwikkeling: het opstellen van een uitvoeringsplan voor het datagedreven werken binnen de OWO-gemeenten. De kosten voor het datagedreven werken en aansluiten bij DataFryslân zijn vanaf begrotingsjaar 2022 al structureel opgenomen in de programmabegrotingen van de gemeenten.

Organisatieontwikkeling

2023 gaat een (in)spannend jaar worden voor de afdeling OWO BV. De in 2022 ingezette organisatieontwikkeling zal in 2023 tot wasdom komen. We zullen de samenwerking tussen de gemeenten versterken door de kaders voor de uitvoering verder te uniformeren. Dit gaat zowel om de uitvoering van de financiële, als de salaris- en personeelsadministratie, als om de informatievoorziening, de poststromen en de onderliggende werkprocessen. Dit gaat het mogelijk maken om de interne bedrijfsprocessen te vereenvoudigen en de hoge werkdruk te verlagen. Alle seinen staan op groen om een grote stap voorwaarts te zetten. Het grootste risico ligt in het tijdig vinden van de goede mensen. We hebben al veel vacatures, er gaan medewerkers met pensioen, er is altijd natuurlijk verloop en we zoeken versterking. In de huidige arbeidsmarkt is het geen sinecure om op sterkte te komen en te blijven.

Inkoop en verzekeren

De samenwerking op inkoop wordt doorgezet en waar mogelijk versterkt. Hetzelfde geldt voor het onderdeel verzekeren.

Informatievoorziening

Op verschillende onderdelen, maar met name binnen de (documentaire) informatievoorziening komen we toterschikking van taken en een meer toekomstbestendige opbouw van de afdeling.

Beleidsplan Vergunningverlening, toezicht en handhaving fysieke leefomgeving

Voor de periode 2020-2024 is een OWO-breed beleidsplan vastgesteld. De drie gemeenteraden hebben kaders meegegeven voor dit beleidsplan. In het 4e kwartaal van 2022 wordt op basis van de college-/coalitieakkoorden gekeken welke accenten er gelegd gaan worden in 2023. Vooral het thema ondermijning zal een meer prominente plek krijgen in de taken van OWO-VTH.

Ondermijning

Al enige tijd is merkbaar dat de politie zich meer gaat richten op haar kerntaken; het handhaven van de openbare orde en veiligheid. Gevolg is dat leefbaarheidstaken weinig of geen aandacht meer krijgen. Bestuurlijk is de wens uitgesproken meer capaciteit in te zetten op leefbaarheid, verkeersveiligheid, natuur, openbare ruimte en groen; dit wordt vertaald in extra capaciteit voor toezicht (BOA's). De afdeling werkt aan accentverschuivingen in taken en competenties om de beleidsdoelen te kunnen realiseren.

Ondermijning, de beweging waarbij criminele activiteiten steeds meer verweven raken met onze

maatschappij, vraagt nadrukkelijk aandacht van onze organisaties. Er zal geïnvesteerd moeten worden in bewustwording, een scherpe blik bij vergunningverlening (BIBOB toets) en toezicht en handhaving, om zowel in capaciteit als in kwaliteit toegerust te zijn op deze ontwikkelingen.

De huidige vraag en daarmee het beslag op de beperkte capaciteit, stijgt inmiddels uit boven de inschatting die gemaakt is in het OWO-breed vastgestelde beleidsplan vergunningverlening, toezicht en handhaving voor de fysieke leefomgeving. De integrale veiligheidsplannen in de OWO-gemeenten signaleren eenzelfde behoefte. De OWO-gemeenten hebben elkaar opgezocht op dit thema, om samen zo efficiënt mogelijk te werken.

Omgevingswet

Op het moment van schrijven is het de invoeringsdatum voor de Omgevingswet gesteld op 1-1-2023. Daarbij is wel een voorbehoud gemaakt door de Eerste Kamer met betrekking tot het digitaal stelsel. De OWO-gemeenten werken toe naar realisatie van de minimaal gestelde eisen voor implementatie van deze wet. Door de vele onzekerheden is hiervoor gekozen en kan geanticipeerd worden op mogelijke veranderingen. Daarbij is afstemming met de ketenpartners belangrijk, vooral met de FUMO. De Omgevingswet heeft ook gevolgen voor de legesopbrengsten: meer vergunningsvrij bouwen leidt tot minder legesinkomsten. Tegelijkertijd treedt de Wet kwaliteitsborging bouwen in werking. Ook deze wet heeft flinke gevolgen voor de te berekenen leges voor Omgevingsvergunningen. Zowel de Omgevingswet als de Wet kwaliteitsborging bouwen, zorgen voor verschuiving van taken. Het is nu nog onduidelijk wat de omvang van deze verschuiving is en wat de gevolgen voor de omvang van de formatie van OWO-VTH zullen zijn.

Harmonisatie APV

In het najaar van 2021 is een herziene versie van de APV aan de drie OWO-gemeenteraden aangeboden. Deze is OWO-breed afgestemd en leidt tot meer geharmoniseerde regelgeving binnen de drie OWO-gemeenten. De komst van de Omgevingswet is de volgende aanjager en verwacht wordt dat in 2023 een volgende stap gezet wordt in verdere afstemming van APV-regelgeving in OWO-verband. Daarbij zal nadrukkelijk gekeken worden of verdere harmonisatie bereikt kan worden.

Financiële begroting

Overzicht van baten en lasten

Totaaloverzicht per programma

De begrote baten en lasten zijn als volgt over de diverse programma's verdeeld:

(de financiële analyses zijn opgenomen in de beleidsbegroting)

Programmaplan begroting 2023 (x € 1.000)			
Programma's	Baten	Lasten	Saldo
0 Bestuur en ondersteuning	619	3.761	-3.141
1 Veiligheid	25	2.137	-2.113
2 Verkeer en vervoer	188	3.610	-3.422
3 Economie	1.194	1.542	-348
4 Onderwijs	353	3.525	-3.172
5 Sport, cultuur en recreatie	452	6.615	-6.163
6 Sociaal domein	9.771	37.241	-27.470
7 Volksgezondheid en milieu	6.859	7.714	-856
8 Bouwen, wonen en gronden	2.003	1.953	50
Algemene dekkingsmiddelen	62.818	861	61.958
Overhead	429	15.121	-14.691
Vennootschapsbelasting	0	0	0
Onvoorzien	0	38	-38
Resultaat voor bestemming	84.711	84.116	594
Mutaties in de reserves:			0
0 Bestuur en ondersteuning			0
1 Veiligheid			0
2 Verkeer en vervoer			0
3 Economie		155	-155
4 Onderwijs			0
5 Sport, cultuur en recreatie	155		155
6 Sociaal domein		30	-30
7 Volksgezondheid en milieu			0
8 Bouwen, wonen en gronden			0
Totaal mutaties reserves	155	185	-30
Resultaat na bestemming	84.866	84.301	564

Totaaloverzicht baten en lasten

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2021	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	84.703	90.348	84.116	82.221	80.728	80.162
Baten	90.903	90.365	84.711	85.090	83.848	78.717
Saldo voor bestemming	6.199	17	594	2.869	3.121	-1.444
Mutaties reserves						
Lasten	4.190	1.236	185	185	185	185
Baten	1.631	2.012	155	155	155	155
Saldo na bestemming	3.640	792	564	2.839	3.091	-1.474

Gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd

De ramingen zijn gebaseerd op bestaand beleid. Bedragen (zowel de baten als lasten) zijn niet meerjarig geïndexeerd. De baten met betrekking tot belastingen en heffingen zijn voor 2023, waar mogelijk geïndexeerd met het percentage CPI (consumenten prijs index) van 2,4%. Bij het bepalen van de loonkosten is rekening gehouden met (verwachte) cao-afspraken.

Programma 0 - Bestuur en ondersteuning

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2021	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	17.332	18.045	19.779	19.223	18.852	18.579
Baten	62.443	63.169	63.867	64.823	65.235	60.104
Saldo voor bestemming	45.111	45.123	44.088	45.600	46.383	41.525
Mutaties reserves						
Lasten	-	1.010	-	-	-	-
Baten	423	1.109	-	-	-	-
Saldo na bestemming	42.132	45.222	44.088	45.600	46.383	41.525

Programma 1 - Veiligheid

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2021	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	2.049	2.073	2.137	2.202	2.269	2.317
Baten	6	25	25	25	25	25
Saldo voor bestemming	-2.044	-2.048	-2.113	-2.177	-2.245	-2.293
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-2.044	-2.048	-2.113	-2.177	-2.245	-2.293

Programma 2 - Verkeer en vervoer

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2021	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	3.175	3.572	3.610	3.415	3.411	3.411
Baten	236	196	188	188	188	188
Saldo voor bestemming	-2.939	-3.376	-3.422	-3.227	-3.223	-3.223
Mutaties reserves						
Lasten	545	-	-	-	-	-
Baten	521	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-2.963	-3.376	-3.422	-3.227	-3.223	-3.223

Programma 3 - Economie

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2021	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	1.223	2.265	1.542	908	672	377
Baten	1.407	1.991	1.194	686	179	179
Saldo voor bestemming	184	-274	-348	-222	-493	-197
Mutaties reserves						
Lasten	180	155	155	155	155	155
Baten	34	35	-	-	-	-
Saldo na bestemming	38	-395	-503	-377	-648	-352

Programma 4 - Onderwijs

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2021	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	2.921	3.756	3.525	3.618	3.865	3.956
Baten	346	627	353	353	371	371
Saldo voor bestemming	-2.575	-3.130	-3.172	-3.265	-3.494	-3.585
Mutaties reserves						
Lasten	28	41	-	-	-	-
Baten	-	163	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-2.603	-3.008	-3.172	-3.265	-3.494	-3.585

Programma 5 - Sport, cultuur en recreatie

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2021	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	6.269	7.371	6.615	6.434	6.368	6.353
Baten	749	877	452	452	452	452
Saldo voor bestemming	-5.521	-6.494	-6.163	-5.981	-5.916	-5.901
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	154	359	155	155	155	155
Saldo na bestemming	-5.367	-6.135	-6.008	-5.826	-5.761	-5.746

Programma 6 - Sociaal domein

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2021	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	37.947	38.763	37.241	36.542	36.218	36.070
Baten	11.783	10.926	9.771	9.721	9.721	9.721
Saldo voor bestemming	-26.164	-27.838	-27.470	-26.822	-26.498	-26.349
Mutaties reserves						
Lasten	30	30	30	30	30	30
Baten	37	130	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-26.157	-27.738	-27.500	-26.852	-26.528	-26.379

Programma 7 - Volksgezondheid

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2021	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	10.471	11.405	7.714	7.837	7.840	7.867
Baten	9.865	9.334	6.859	6.919	6.919	6.919
Saldo voor bestemming	-606	-2.071	-856	-919	-921	-949
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	262	120	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-344	-1.951	-856	-919	-921	-949

Programma 8 - Bouwen, wonen en gronden

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2021	Begroting 2022 (incl wijzigingen)	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	3.316	3.097	1.953	2.043	1.232	1.232
Baten	4.068	3.221	2.003	1.924	759	759
Saldo voor bestemming	752	124	50	-119	-473	-473
Mutaties reserves						
Lasten	5	-	-	-	-	-
Baten	200	96	-	-	-	-
Saldo na bestemming	947	220	50	-119	-473	-473

Incidentele baten en lasten

x €1.000

Progr.	Omschrijving	2023	2024	2025	2026
	Baten				
8	Resultaat grondexploitatie	499	364	-277	5
	<u>Onttrekkingen aan de reserves</u>				
5	Reserve recreatie en toerisme	155	155	155	155
Totaal incidentele baten		654	519	-122	160

	Lasten				
	<u>Dotaties in de reserves:</u>				
3	Reserve recreatie en toerisme	155	155	155	155
6	Reserve verbouw dorpsuizen	30	30	30	30
Totaal incidentele lasten		185	185	185	185
Totaal incidenteel resultaat		469	334	-307	-25

Toelichting Incidentele baten en lasten

Vorig jaar heeft de toezichthouder de handreiking incidentele baten en lasten opgesteld, met de gemeente gedeeld en in een gesprek verduidelijkt. Een belangrijk aandachtspunt uit de handreiking is dat dat lasten, ook al zijn ze tijdelijk van aard, niet incidenteel zijn als het een kerntaak van de gemeente is. Het gevolg van het verwerken van de handreiking is dat ten opzichte van voorgaande jaren er bijna geen incidentele baten en lasten meer zijn opgenomen in de begroting. Er staan nu alleen nog de baten en lasten die volgens de BBV verplicht als incidenteel opgenomen moeten worden.

Lasten die we vorig jaar nog incidenteel opnamen, zoals personele lasten en subsidies, zijn dus niet als incidenteel verwerkt als structureel. Dit betekent overigens niet dat deze lasten nu ook in alle jaren van de begroting staan. Er kan nog wel steeds gekozen worden om lasten, zoals formatie, maar tijdelijk op te nemen in de begroting. Het is nu echter een last die meetelt voor het structurele resultaat in dat betreffende jaar. De in de begroting 2022 opgenomen incidentele baten en lasten voor het jaar 2023 en verder zitten dus nog steeds met dezelfde looptijd in deze begroting. Ze zijn nu dus verwerkt als structurele lasten maar dan van tijdelijk van aard.

Reserves

Reserve recreatie en toerisme

De baten (toeristenbelasting) worden aan deze reserve toegevoegd en de lasten (kosten van recreatie) wordt aan deze reserve onttrokken. Doel is egalisatie van de kosten.

Reserve verbouw dorpsuizen

Het dorpsuizenbeleid is gebaseerd op het uitgangspunt dat elk dorp beschikt over een openbare accommodatie voor sociale- en culturele activiteiten. Het doel van deze reserve is het dekken van de gemeentelijke bijdrage in de kosten van verbouwing van dorpsuizen.

Baten

Resultaat grondexploitatie

Betreft het verwachte resultaat op grondexploitatie plus een dekking voor de rente van de kapitaalverstrekking en de dekking voor de gemaakte uren ontwikkeling, projecten, uitvoering en beheer.

Uiteenzetting financiële positie

Balans

x €1.000

Geprognosticeerde balans 2022 tot en met 2026 (ultimo)					
Activa	2022	2023	2024	2025	2026
<u>Vaste activa</u>					
Immateriële vaste activa	964	920	876	832	788
Materiële vaste activa	57.000	57.000	57.000	57.000	57.000
Financiële vaste activa	17.333	13.570	10.185	7.145	4.105
<i>Totaal vaste activa</i>	<i>75.297</i>	<i>71.490</i>	<i>68.061</i>	<i>64.977</i>	<i>61.893</i>
<u>Vlottende activa</u>					
Voorraden	600	600	600	600	600
Uitzettingen <1 jr	8.400	8.400	8.400	8.400	8.400
Liquide middelen	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000
Overlopende activa	4.466	4.762	4.477	4.919	4.557
<i>Totaal vlottende activa</i>	<i>22.466</i>	<i>22.762</i>	<i>22.477</i>	<i>22.919</i>	<i>22.557</i>
Totaal activa	97.763	94.252	90.538	87.896	84.450

Passiva	2022	2023	2024	2025	2026
<u>Vaste passiva</u>					
Eigen vermogen	29.287	29.881	32.283	35.711	34.291
Voorzieningen	8.376	8.071	7.755	7.485	7.259
Vaste schulden	36.800	33.000	29.200	25.400	21.600
<i>Totaal vaste passiva</i>	<i>74.463</i>	<i>70.952</i>	<i>69.238</i>	<i>68.596</i>	<i>63.150</i>
<u>Vlottende passiva</u>					
Netto vlottende schulden	4.300	4.300	4.300	4.300	4.300
Overlopende passiva	19.000	19.000	17.000	15.000	17.000
<i>Totaal vlottende passiva</i>	<i>23.300</i>	<i>23.300</i>	<i>21.300</i>	<i>19.300</i>	<i>21.300</i>
Totaal passiva	97.763	94.252	90.538	87.896	84.450

EMU-Saldo

De begroting is opgesteld in overeenstemming met een stelsel van baten en lasten.

Het EMU-saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven van de gemeente, berekend op transactiebasis en overeenkomstig de voorschriften van het Europese systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie.

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Investerings tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investerings in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Het EMU-saldo van onze gemeente voor 2022 komt uit op positief €580.000, wat betekent dat in EMU-termen de inkomsten groter zijn dan de uitgaven.

Het jaarlijkse aandeel in het EMU-saldo van de decentrale overheden is gesteld op 0,4%. Er is geen onderverdeling naar gemeenten, provincies en waterschappen vastgesteld. Het aandeel in het EMU-tekort betreft een inspanningsverplichting, er staat momenteel geen sanctie op een eventuele overschrijding van het toegestane EMU-tekort.

x €1.000

Berekening EMU-saldo					
	2021	2022	2023	2024	2025
1 (+) Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c).	17	594	2.869	3.121	-1.444
2 (-) Mutatie (im)materiële vaste activa	-528	-44	-44	-44	-44
3 (+) Mutatie voorzieningen	-352	-305	-316	-270	-226
4 (-) Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-197	-	-	-	-
6 (-) Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	-	-	-	-	1
Berekend EMU-saldo	390	333	2.597	2.895	-1.627

Reserves

x € 1.000

Algemene reserve	primo 2022	2022			2023			2024	2025	2026
		bij	af	ult. 2022	bij	af	ult. 2023	ult. 2024	ult. 2025	ult. 2026
Buffer	7.500	-	-	7.500	-	-	7.500	7.500	7.500	7.500
Vrij besteedbaar	12.087	867	480	12.475	-	-	12.475	12.475	12.475	12.475
Totaal algemene reserve	19.587	867	480	19.975	-	-	19.975	19.975	19.975	19.975
Bestemmingsreserves										
Reserve Corona	1.502	-	1.010	492	-	-	492	492	492	492
Reserve Duurzaamheid	-	750	-	750	-	-	750	750	750	750
Reserve Organisatiedoelstellingsfonds	338	-	-	338	-	-	338	338	338	338
Reserve Werkplek van de toekomst	-	260	-	260	-	-	260	260	260	260
Reserve Onderhoud wegen	297	-	-	297	-	-	297	297	297	297
Reserve Recreatie en toerisme	534	155	389	300	155	155	300	300	300	300
Reserve De Treffer	263	-	-	263	-	-	263	263	263	263
Reserve Huisv basisonderwijs	4.142	-	163	3.979	-	-	3.979	3.979	3.979	3.979
Reserve Huisv speciaal onderwijs	439	41	-	480	-	-	480	480	480	480
Reserve Verbouw dorpshuizen	115	30	-	145	30	-	175	205	235	265
Reserve Zwembad Bakkeveen	37	-	-	37	-	-	37	37	37	37
Reserve Riolering	86	-	-	86	-	-	86	86	86	86
Reserve Energietransitie	467	-	-	467	-	-	467	467	467	467
Reserve Komplannen	206	-	-	206	-	-	206	206	206	206
Reserve Invoering omgevingswet	345	-	-	345	-	-	345	345	345	345
Totaal bestemmingsreserves	8.771	1.236	1.562	8.445	185	155	8.475	8.505	8.535	8.565
Totaal reserves	28.358	2.103	2.041	28.420	185	155	28.450	28.480	28.510	28.540

Vorzieningen

x € 1.000

	2022				2023			2024	2025	2026
	Primo 2022	Bij	af	ult. 2022	Bij	af	ult. 2023	ult. 2024	ult. 2025	ult. 2025
Voorziening wethouderspensioenen	4.111	25	135	4.001	25	146	3.880	3.759	3.638	3.517
Voorziening strategisch personeelsplan (SPP)	230	-	32	198	-	30	168	138	120	120
Voorziening onderhoud sportvelden	-	55	-	55	55	-	110	165	220	275
Voorziening onderhoud rioleringen	1.959	226	452	1.733	226	452	1.507	1.281	1.159	1.064
Voorziening beheersplan kunstwerken	1.256	257	457	1.056	257	457	856	655	455	254
Voorziening onderhoud gebouwen	556	681	534	703	681	534	850	997	1.144	1.291
Voorziening begraafrechten	490	80	-	570	70	-	640	700	750	800
Voorziening nog uit te voeren werken	126	-	66	60	-	-	60	60	-	-
Totaal voorzieningen	8.728	1.324	1.676	8.376	1.314	1.619	8.071	7.755	7.486	7.321

Bijlage: Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

x € 1.000

Taakveld		Baten	Lasten	Saldo
0.1	Bestuur	-	1.488	-1.488
0.10	Mutaties reserves	155	185	-30
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	-	564	-564
0.2	Burgerzaken	233	1.220	-987
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	127	1.026	-899
0.4	Overhead	429	15.121	-14.691
0.5	Treasury	259	64	196
0.61	OZB woningen	3.267	820	2.446
0.62	OZB niet-woningen	1.546	-	1.546
0.63	Parkeerbelasting	-	-	-
0.64	Belastingen overig	98	-	98
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	57.907	-	57.907
0.8	Overige baten en lasten	-	40	-40
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-	1.940	-1.940
1.2	Openbare orde en veiligheid	25	197	-173
2.1	Verkeer en vervoer	185	3.594	-3.409
2.3	Recreatieve havens	-	-	-
2.4	Economische havens en waterwegen	-	-	-
2.5	Openbaar vervoer	3	16	-13
3.1	Economische ontwikkeling	226	344	-119
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	789	1.065	-275
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-	37	-37
3.4	Economische promotie	179	96	83
4.1	Openbaar basisonderwijs	-	268	-268
4.2	Onderwijshuisvesting	25	1.845	-1.821
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	328	1.411	-1.083
5.1	Sportbeleid en activering	200	393	-193
5.2	Sportaccommodaties	125	1.249	-1.124
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-	354	-354
5.4	Musea	6	75	-69
5.5	Cultureel erfgoed	2	88	-85
5.6	Media	-	593	-593
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	119	3.863	-3.744

6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	159	2.107	-1.949
6.2	Wijkteams	-	620	-620
6.3	Inkomensregelingen	9.407	11.450	-2.043
6.4	Begeleide participatie	50	3.292	-3.242
6.5	Arbeidsparticipatie	5	1.233	-1.228
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	150	1.393	-1.243
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-	7.068	-7.068
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	-	8.351	-8.351
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	-	423	-423
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	-	1.304	-1.304
7.1	Volksgesondheid	20	1.493	-1.473
7.2	Riolering	3.180	2.291	889
7.3	Afval	3.509	2.781	728
7.4	Milieubeheer	-	860	-860
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	150	288	-138
8.1	Ruimtelijke ordening	-	344	-344
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.244	793	450
8.3	Wonen en bouwen	759	815	-56
Totaal		84.866	84.866	0